

O'ZBEKISTON TALABASI

2023.09. № 7(8)

AVLODNING
YUTUQ VA
YUTQIZIQLARI

AXBOROT
TEKNOLOGIYALARINING

ASOSIY
YO'NALISHLARI

YO'QOTILGAN O'ZLIGIMIZ

Bu elning yosh-u qarisi nega bunchalar bosiq va sokin? Achchig'i burni uchida turadigan bolalarini bu el bosiqlikka qanday o'rgatadi?

TASMALARGA KO'CHGAN YOSHLIK

Yoshlar hayotini tasmalarga muhrlayotganda, avvalo ularning his-tuyg'ulari, qiziqishi, orzu-umidlarini ifodalash, shuningdek, ruhiyati, botinini chuqur o'rganish zarur.

CHAROG'BON

Ulug' mutarjim, nuktadon olim suhbatiga quloq solyapman-u, xayolimda Qur'on tarjimasini e'lon qilingan yillar va o'sha davrdagi afkor omma hayajoni bir sidra qayta jonlandi.

BOLOXONADAGI ARVOH

Qo'rquvdan qanday qilib uyga borib qolganimni ham bilmayman. Lekin bilganim shuki, men u yerga bordim va bolaxonada aniq bir ayolni ko'rdim.

AYTMAYDI, KO'RSATIB QO'YADILAR

Ayollarimiz bizning dunyodagi yagona to'g'ri ishimiz — ularga uylanganimiz, deb o'ylashadi.

AFSONA BILAN YUZMA-YUZ

Sherali Jo'rayev "otamdan qolgan eng katta saboq — shu", dedi va hech qachon tafsilotdan boxabar bo'lmasdan turib... qaror qabul qilmaslik zarurligini ta'kidladi.

"QURBON QUSHNING PATLARI KABI..."

Mas'ul idoraning Xayriniso Majidxonova 1942-yil jazoni ijro etish davrida vafot etgan degan xabaridan so'ng oila a'zolari qayta bu masalani ko'tarmadilar.

"INSON O'ZINING QOROVULI EMAS..."

Ruhsiz odam qul bo'ladi. Ichida Alloh qo'rquvi bor odam erkindir. U hamma narsadan erkin. Xudosiz odam qafasdagi odamdur. Ular o'zlarini o'zlari qafasga solishgan.

Ma'naviy-ma'rifiy, ommaviy-uslubiy metodik jurnal

Bosh axborot hamkorimiz
**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

Jamoat kengashi
Isajon SULTON
Atisher SHODMONOV
Ravshan ERMATOV
Olim TOSHBOYEV
Sherzodxon QUDRATXO'JA
Dilorom KARIMOVA
Nodir JONUZOQ
Shahlo TURDIQULOVA
Nazokat AZIM
Abduvali XOLIQOV
Kamoliddin O'RINBOYEV
Ayub SHAHOBIDDINOV
Iqbol QO'SHSHAYEVA
Bahrom IRZAYEV
Shahobiddin SHARIPOV

Muassis
"INTEGRATION CENTR UMID" MCHJ

Direktor
Chorshanbi XOLMATOV

Bosh muharrir
Sirojiddin IBROHIM

Navbatchi muharrirlar
Maqsad OBIDJON
Aziz ABDUMALIK

Jurnal tahririyat kompyuter markazida
terildi va sahifalandi

Sahifalovchi-dizayner
Rahmatjon YUNUSOV

Bir yilda 10 son o'zbek, qisman ingliz va rus tillarida chop etiladi. 2022-yil 11-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 1590-raqam bilan ro'yxatga olingan. Obuna indeksi: 1393. Adadi: 3000 nusxa.

Jurnalda e'lon qilingan materiallardagi dalil va raqamlarga mualliflar javobgar. Muallif fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi mumkin.

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri Mirobod tumani
Matbuotchilar ko'chasi 32-uy.
"Invest Book" bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Uchtepa tumani Foziltepa ko'chasi
12-B uy

25.09.2023-yilda chop etishga ruxsat berildi.
Jurnal obunasi, sotuvi hamda reklama xizmati yuzasidan
+99891 077 75 75
raqami orqali ma'lumot olishingiz mumkin.

MUNDARIJA

UMUMIYLIK VA TAFOVUT ORALIG'IDAGI TAQDIRLAR.....	02	AXBOROTTEKNOLOGIYALARINING ASOSIYO'NALISHLARI.....	34	"INSON O'ZINING QOROVULI EMAS..."	66
USULIMIZDAGI MUAMMOLAR.....	07	MO'JIZALAR BIZ BILAN.....	36	AYTMAYDI, KO'RSATIB QO'YADI.....	72
"QURBON QUSHNING PATLARI KABI..."	10	TA'LIM SIFATI: ERISHISH OMILLARI.....	40	ПОЧЕМУ ЛЮДИ ПОПАДАЮТ В СТРЕСС И КАК ИЗ НЕГО ВЫЙТИ?.....	74
IMKONIYATIM CHEKLANGAN EMAS, CHEGARASIZ.....	14	O'ZI OQ, ICHI QORA.....	44	TASMALARGA KO'CHGAN YOSHLIK.....	78
NURIDDIN SHERMATOV: "CHET ELNI EMAS, ILM VA TAJRIBANI MAQSAD QILING!".....	16	KAMOLIDDIN BAXTIYOROV: "OSON ERISHILSA, OSON YO'QOTILADI..."	50	AFSONA BILAN YUZMA-YUZ.....	82
CHAROG'BON.....	22	ISABEL GOODMAN: "I TAUGHT MY UZBEK PEERS AND UPGRADED MYSELF".....	52	GULZODA O'RINBOYEVA: "LABIMDAN TO'KILIB KETMOQDA ISMING..."	90
PAULO KOELO: YUKSAK ADABIYOTMI YOKI SHUNCHAKI MAKULATURA?.....	28	BOBUR MANSUROV: "ADASHIB- ADASHIB TOPGAN YO'LIM BU..."	58	BOLOXONADAGI ARVOH.....	92
ESKI MUAMMONING YANGI YECHIMLARI.....	31	"Z" AVLODNING YUTUQ VA YUTQIZIQLARI.....	62	YO'QOTILGAN O'ZLIGIMIZ.....	94

UMUMIYLIK VA TAFOVUT ORALIG'IDAGI TAQDIRLAR

Muhit – odamning shakllanishida juda muhim omil. Ayniqsa, u bolalikdan tug'ilib, yashab kelayotgan joying bo'lsa. Shu muhit bugungi shahar va qishloq bolalari shakllanishiga qanday ta'sir qilayotganini tahlil etishga urinamiz.

Qishloq bolasi

(Aksariyati) Ertalab eng kechi 05:30-06:00 da uyg'onadi, mollariga, tomorqasiga, uy yumushlariga unnaydi. 08:00 da maktabiga boradi. Ular uyga vazifani qilishmaydi, (chunki vaqti yo'q, vaqti bor bo'lsa ham qilishmaydi, boisi, qizig'i yo'q) maktabga borish majburiy bo'lgani va sinfdoshlari bilan gap sotgani boradi. Sinfdan 30-40 o'quvchi, shundan kam sonli o'zi juda qiziqqan yoki o'qituvchisi qattiqqo'l bo'lganlari darsda o'tiradi, qolganlari qochishga urinadi. 14:00 da maktabdan keladi. Ovqatlanadi-yu, daladagi ishiga, mol-qo'yiga ketadi. Kechroq kelib yem-xashak g'amlaydi, tashiydi, uy yumushlarini qiladi, ovqatlanadi. Qishloq bolasining kuni shunday boshlanib, shunday tugaydi. Ota-onasi bilan muloqoti ham ish-uy bilan bog'liq, o'qish, kelajak rejalar, orzular haqida emas.

Shahar bolasi

(Aksariyati) Ertalab 07:30-08:00 da uyg'onadi. Nonushta qiladi yo yo'q, maktabga kechikib boradi. 30-40 o'quvchi, o'qishga qiziqish yo'q, darsda telefondan bosh ko'tarmaydi. Bu bolalar ham maktabga asosan o'rtoqlari bilan ko'rishgani keladi. Qishloq bolalaridan farqli ularda ustozni mensimaslik, kibr yuqori. 14:00 da uyiga qaytadi. Qo'shimcha til, sport, san'at to'garaklari bo'lsa boradi, yo'qsa uyida internet kovlab yotadi. Yuqori sinf o'quvchilarining aksariyati esa darsdan keyin ishlaydi. Ota-onasini ertalab va uyquga yotayotganda ko'radi. Otasini esa faqat ertalab ko'rishi mumkin, chunki u ertalab ishga ketib, tunda juda kech qaytadi. Kam gaplashiladi, kam muloqot qilinadi.

Ko'rinib turganidek, ikki tomon bolasining ham yumushlari va o'qishi atrofida o'ziga yarasha hayot tarzi bor. Shahar bolasining ta'limdan ortadigan bo'sh vaqti bo'ladi, qishloq bolasi esa vaqt topsa, ta'limga sarflaydi. Bahorgi va kuzgi ishlar boshlanganda, yuqori sinf yigitlarining yalpi darsga kelmasligi kuzatiladi. Shahar bolasini o'qishdan bo'sh vaqtlarini qanday to'g'ri tashkil qilish haqida ota-ona bosh qotiradi, qishloq ota-onasi esa bolasi ishlaridan ortib maktabga vaqt topishi haqida o'ylashadi. Ota-onalar 10-11-sinf bolalarining maktabga borganining foydasi yo'q deb hisoblaydi, chunki repititorsiz o'qishga kirilmaydi. Demak, maktab shart emas. Maktabga borsa, dala ishi qolib ketadi va borganida ham bolasi maktabda olgan bilimi bilan o'qishga kirolmaydi. Shunday vaziyatda maktabning kundalik hayotdagi o'rni tushib ketadi.

Ulg'ayish

Qishloq va shahar bolasining yana bir farqi – shaharda bolalarning ulg'ayishi erta boshlanadi. Bilish, hayotiy tajribalar, mustaqillik odamni ulg'aytiradi. Internet sabab bolalarning qayerda yashashidan qat'i nazar, bir narsani ko'rishi, qiziqishi sabab umumiy o'sish bo'lishi mumkin, ammo yashash muhitiga qarab baribir qishloq bolalarining shaharlik tengquriga qaraganda, o'ziga ishonchi pastligi kuzatiladi. Bu narsa uning fikri eshitilmasligi, haqoratlar, ma'nan qo'llab-quvvatlanmaslik, “sen zo'rsan, senga ishonamiz” singari gaplarning aytilmasligi bilan bog'liq. U qo'lidan nimalar kelishini bilmaydi, bunga imkon ham berilmaydi.

Farzand oldidagi mas'uliyat

Aynan shuni qonun bilan, kerak bo'lsa, kuch bilan talab qilish kerak. Nega? Tahlil qilamiz birga.

Bola bir kunda 5-6 soat maktabda bo'lsa, qolgan vaqtda ota-ona nazoratida bo'lishi kerak.

Ertalab 09:00 dan kechki 11:00-12:00 gacha ko'pchilik otalar ishda. Ota-o'g'il bir-birini uyqudan turganda, uyquga yotayotganda ko'radi, telefondagi u-bu qisqa suhbatni hisobga olmasa, muloqot yo'q. Maktablarda "Otalar majlisi" bir zal onalar bilan o'tadi, mas'uliyatni his qilib kelganlari esa u yerda xijolat bo'lib o'tiradi kelganidan. O'smir yoshdagi bolalar tarbiyasida otaning o'rnini beqiyos, muhim davrni o'tkazib yuborib, "kimga o'xshagan bu, nimaga gap uqmaydi", deb o'tirishadi keyin. Muloqot kam, gaplashilmaydi. Gaplashgan-dayam ochiq, uzoq, tahlil qilib, samimiy, sog'lom, o'zaro hurmat va tushunishga qurilgan suhbat yetishmaydi oilalarda.

Dunyoni anglay boshlayotgan davringda ota-onani faqat uyquga yotayotganingda ko'rsang nima bo'ladi? Buning ustiga, otasi chet elda yashab, ishlab, u bilan faqat telefonda gaplashib katta bo'lgan avlod jamiyatga kirib kelyapti. Yoshlar orasida qadriyatlar yo'qolib boryapti, deb ayuhamnos solinadi, bola uni ota-onasidan oladi, to'liq oiladan. Qishloqda otalar ishsizlikdan Rossiyada, Qozog'istonda, Janubiy Koreyada yuribdi. Ularning oilada o'z o'rnini bor edi, nima bilan to'ldirish mumkin bu bo'shliqni? Bizning iqtisodiy ahvolimiz yomonligi turmush darajamizda aks etadi. Ayniqsa, qishda hamma bitta uyda. Odamlar ham yotoqxona, ham oshxona, mehmonxona, darsxona qilib o'sha uyda yashaydi. Har yilning noyabr oxiridan Navro'z bayramigacha shu ahvol. Shunday sharoitda yashayotgan qishloq bolalaridan olamshumul nima karomat kutish mumkin? Ular maksimal qo'lidan kelgancha shu ahvoldan qutulishga harakat qilishmoqda. Qishloq bolasi o'qishga najot deb qaraydi. Chunki o'qimasa, ketmoni, moli – tirikchiligi bo'ladi yo qaysidir qarindoshining ortidan chet elga qora ishchi bo'lib ketishiga to'g'ri keladi.

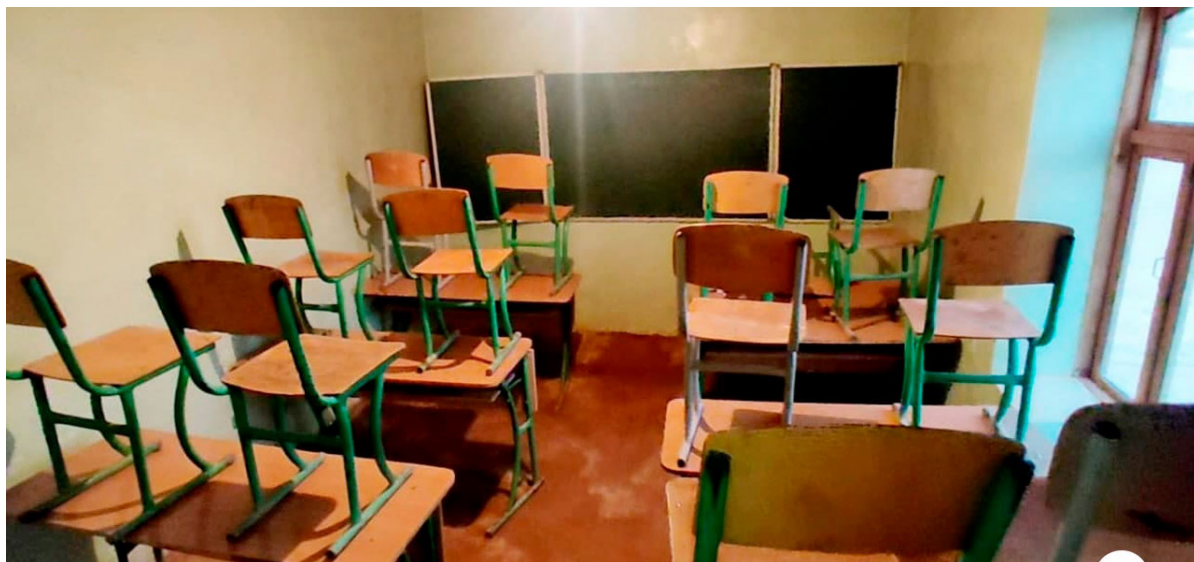
Yorqin tafovutlar

Qishloqda kundalik ehtiyoji bo'lgan ishlarga umrini sarflab yashaydi odamlar. Shaharda esa unday emas. Qishloq va shahar odamining fikrlashida farq seziladi. Shahar bolasining qishloqda o'sayotgan tengquriga nisbatan imkoniyati, tanlovi ko'p. U sivilizatsiyaga yaqin, yashab qolish uchun kurashmaydi, hech bo'lmasa, mayda qiyinchiliklar bilan o'ralashmaydi. Eng asosiysi – muhit.

Qishloq bolasiga qiyin – imkoniyati kam. Shahar bolasiga ham qiyin, ammo unda imkoniyat ko'p – tappi qilish, ovqat pishirish uchun o'choq yoqish, qishda hamma bilan bir xonani isitib yashashdan ozod. Lekin unda fikriy bosim bor. Shaharda globallashuv sabab bolada depressiya erda uyg'onadi, tushkunlik xavf soladi. Hamma kuchliroq bo'lishga, zo'rroq bo'lishga, baxtliroq ko'rinishga urinadi. Shu orada bola ba'zan o'zini zo'rlar orasida no'noq, qo'lidan hech ish kelmaydiganday his etadi. Qishloq odamining maqsadi shaharga ketish bo'lsa, xuddi shu yoshdagi shaharlik tengqurining bunday maqsadi yo'q, u kimdir orzulagan joyda yashayapti. Shahar bolasini chalg'itadigan yorqin narsalar ko'p, bola unga qiziqib o'qishi, ishidan chalg'ib ketishi mumkin. Shaharda ota-onalarning ko'pchiligi tashkilotlarda ishlagani sabab, bolasi uchun ajratadigan vaqti kam bo'ladi.

O'zligi o'ldirilayotgan bolalar

Hali texnologiya rivojlanib, o'zligi o'ldirilgan odamlarni aniqlaydigan apparat yaratilmadi. Agar shunday bo'lsa, shu kecha-kunduzda qanchadan qancha ota-onalar qotillik uchun qamalib ketgan bo'lardi. Ha, aynan, ota-onalar! Ota-onalik maqomiga yangi bir "odamcha" dunyoga kelgandan keyin erishiladi. O'zbekchiligimizda ba'zan jamiyatda tutgan o'rning bolang bor yo yo'qligi bilan ham o'lchanadi. Agar u bo'lmasa, yo sal kechiksa, "Nega, nima uchun, harakat qilmayapsizlarmi, sog'misizlar?" kabi savollar shaxsiy ishingga burnini tiqadigan, bu sening shaxsiy chegarang ekanligini xayoliga keltirmaydigan kishilar tomonidan yog'diriladi. Ko'pchilik er-xotinlar farzand ko'rishni xohlaganlari uchun emas, o'zidan oldingilar shunday qilishgani va yuqoridagi savollardan qochish, mo'rt oilasini jipslashtirish uchun, er-xotin o'rtasidagi muammolarga yechim bo'lishini o'ylab yoki qariganimda boqadi deb farzandli bo'lishadi. Niyatga qarab keyingi voqealarga baho berish kerak. Ayting-chi, bu yerda bolali bo'lishdan kim manfaatdor? Farzand uchun farzandli bo'lishyaptimi yo o'zini o'ylabmi? Kamdan kami "biz bu dunyoga yangi inson beramiz, uni baxtli qilamiz, u bizning hayotimiz va armonlarimizning davomchisi emas, alohida shaxs bo'ladi, o'zini topadi" deb niyat qiladi.

Qishlog'-u shahar bolasiga ota-ona bilan oddiy muloqot yetishmaydi. Ota-onalar o'zi tarbiyalangan metod bilan hozirgi zamon bolalarini tarbiyalay olmaydi, bu davr boshqa. Ota-ona bermagan bilim, ko'nikmani bola boshqadan, internetdan oladi, uning to'g'ri, noto'g'riligi birdan bilinmaydi, yillar o'tgach, achchiq tajribalardan so'ng yuzaga qalqib chiqadi. Eng muhimi, shuni unutmaslik kerakki, bolalar o'ziniki bo'lmagan orzu uchun kurashmaydi.

Mohira ESHPO'LATOVA
pedagog

USULIMIZDAGI

MUAMMOLAR

Biz muammolarimizni ularni yaratgan vaqtimizdagi fikrlash darajamiz bilan hal qila olmaymiz.
Albert ENSHTEYN

Atrofimizdagi muhitga va ichki dunyomizga nazar solsak, shaxs etikasi sababli yuzaga chiqayotgan muammolarni anglaymiz. Ushbu muammolarning yechimini topish uchun esa yanada mukammalroq fikrlash bosqichiga – samarali inson bo'lish va yaxshi muloqot qilishga aniq undovchi omillarga asoslangan nazariyaga muhtojmiz.

Samarador bo'lish uchun ilk qadam insonlarning o'zidan, ya'ni uning ichki dunyosi, fe'l-at-vori, dunyoqarashi va motivlaridan boshlanadi. Misol tariqasida aytib o'tsak, hayotimizda, turmushimizda baxtli bo'lishni istasak, biz uchun salbiy bo'lgan energiya va quvvatlarni yengib, ijobiy va yaxshi energiyaga ega hamda ushbu energiyani atrofga ulasha oluvchi inson bo'lishimiz lozim. Do'stimiz yoki dugonamiz bizni yaxshi ko'rishini, dilkash bo'lishini xohlaymizmi? U holda rahmdil, tushunuvchan, eshita oladigan va mehribon do'stga aylanaylik. Faoliyat yuritayotgan ma'lum bir ishimizda ko'proq erkin bo'lishni istaymizmi?

Demak, ma'suliyatli, foydali, yordamga doim tayyor va kirishimli xodim bo'laylik. Bizga ishonishlarini xohlasak, ishonchga loyiq ekanligimizni isbotlab qo'yaylik. Agar biror iqtidorimizni yuzaga chiqarishni istasak, dastlab fe'l-atvorimizni va dunyoqarashimizni yuksaltirishga e'tibor qarataylik.

Bizning "shaxsiy g'alabalar"imiz doimo bizning "ommaviy g'alabalar"imizdan oldin keladi. Vaholanki, o'zimizga "men shu ishning uddasidan chiqaman" deb bergan va'damiz, boshqalarga bergan va'damizni amalga oshirishdan muhimroq sanaladi. Shuning uchun, fe'l-atvorga nisbatan, avvalo, o'z shaxsiyatimizni birinchi o'ringa qo'yishimiz, o'zimizni takomillashtirmasdan, o'z ustimizda ishlamasdan turib boshqa insonlar bilan yaxshi aloqalar qilishga urinishimiz befoydadir. Fe'l-atvorimizdagi haqiqiy mustaqillik bizni boshqarilishdan ko'ra ko'proq boshqarishga da'vat etadi. U bizni tashqi muhit sharoitiga hamda atrofimizdagilarga tobelikdan xalos qiladi va harakat qilishimiz uchun arziqli maqsad sanaladi. Shunday bo'lsa-da, mustaqillik samarali va farovon hayot kechirish yo'lidagi oliy maqsadimiz bo'la olmaydi.

Jamiyatimizda juda ko'plab chin qalbdan muvaffaqiyat va baxtga erishishni istovchi insonlar, iqtidorlilar, tinimsiz azob chekayotganlar yoki tinimsiz izlanishda bo'lgan insonlar, oddiygina talabalar-u yirik faoliyat egalari, har xil oila vakillari, diniy guruhlar, ijtimoiy guruhlar mavjud. Ammo ular orasida o'zlarining muammolarini davomiy hal qila oluvchi, umrining oxirigacha baxt va muvaffaqiyatlarga erishishning kaliti bo'lgan tamoyillarga amal qiluvchilar kamdan kam.

Stiven Kovining "Ichkaridan tashqariga" deb nomlangan tamoyili yuqorida aytib o'tilgan, biz muhtoj bo'lgan – inson o'sishi va rivojlanishini ko'rsatib beruvchi qonunlarga asoslangan jaryondir. Ushbu tamoyil inson yuksalishining yuqori qismi bo'lib, yanada samarali aloqa va munosabatlar hamda ma'suliyatli inson erkinligiga olib boradi. Ushbu tamoyilga tayanmagan insonlar o'zini jabrdiyda va keraksiz hisoblovchi baxtsiz odamlar bo'ldi. U odamlar boshqalarning ojizligiga e'tibor berishdi va o'zining abgor hollari uchun muhitni ayblab qo'yishdi.

Stiven Kovi “Har bir inson yoki guruh muammo “tashqarida” ekanligiga, agar “ular” (ya’ni boshqalar) o’zini “to’g’rilasa”, muammo hal bo’lishiga ishonadi. “Ichkaridan tashqariga” – ko’p sonli odamlar uchun keskin paradigma almashinuvi sanaladi. Chunki u mavjud vaziyat va shaxs etikasining ijtimoiy paradigmasiga kuchli ta’sir o’tkazadi. Lekin men shaxsiy va boshqa insonlar bilan ishlash jarayonida orttirgan tajribamdan, shuningdek, o’tmishdagi muvaffaqiyatli jamiyatlar hamda shaxslarni diqqat bilan o’rganishimdan kelib chiqib ayta olamanki, tamoyillarning aksariyati allaqachon ongimiz va vijdonimizda mavjuddir”, deb ta’kidlaydi. Bular insonni tobe’likdan mustaqillik sari chorlaydi hamda fe’l-atvorimizdagi o’sishning asosidir. Bu jarayonlar avval urug’ ekib so’ng hosilni yig’ishtirib olishga o’xshaydi. Birinchi hosilni yig’ib so’ngra urug’ ekmaymiz-ku. Bu “Ichkaridan tashqariga” jarayonidir. Biz chinakam erkin va mustaqil shaxsga aylanib borganimiz sari boshqalar bilan samarali aloqa o’rnatish uchun kuchli tayanch hosil bo’lib boraveradi.

Shunday ekan, biz boshqalarning, atro-fimizdagilarning muammolariga e’tibor berishdan avval o’zimizning muammolarimiz ustida ishlashni bilishimiz, tashqaridan kuzatib, ichimizdagi “boshqalar o’zini to’g’rilashi kerak”, “mening yomon ahvolimga muhit aybdor” kabi noto’g’ri fikrlardan voz kechib, o’z ichimizdan tashqimizga e’tibor berishimiz, “qaysi ishni noto’g’ri qildim”, “qaysi fe’limni o’zgartirishim lozim” kabi savollar orqali, avval, o’z muammolarimizga yechim topaylik. Qachonki o’z dunyoqarashimiz va fe’l-atvorimizni yuksaltira olamiz, shundagina biz boshqa insonlar bilan samarali va muvaffaqiyatli aloqalar o’rnata olamiz. Bizning ushbu yutug’imiz esa farovon turmushimiz hamda baxtli hayotimizni ta’minlaydi.

Ushbu ko’nikmalarni anglab, hayotimizga tadbiq etishga chog’lanar ekanmiz, ishonchim komilki, T.S.Eliotning quyidagi fikri zamiridagi haqiqatni qayta kashf etamiz: “Biz izlanishdan to’xtamasligimiz kerak. Izlanishlarimizning yakuni – boshlagan joyimizga qaytish va uni yangidan kashf qilish bo’ladi”.

Dilfuza AZIZOVA
talaba

“QURBON QUSHNING PATLARI KABI...”

1922

-yilning kuzida Germaniyaga tahsil olish uchun Turkiston respublikasi “Ko‘mak” jamiyati tomonidan yo‘llangan 16 nafar talaba orasida Xayriniso Majidxonova jur‘atliligi bilan ajralib turar edi.

Xayriniso Majidxonova 1905-yil 25-dekabrda Toshkent shahrida oqsoqol Majidxon Jalilov xonadonida dunyoga kelgan. Bu ma‘rifatparvar inson Markaziy Rossiyaning Moskva, Sankt Peterburg kabi qator shaharlariga safar qilib, jadid g‘oyalari bilan tanishadi. U oila a‘zolarining, qizlarining ham yevropacha ta‘lim olishiga to‘sqinlik qilmadi, aksincha yordam berdi. Xayriniso dastlab Miroboddagi yangi maktabda tahsil olib, rus va nemis tillarini o‘rganadi.

Uning dunyoqarashining shakllanishida Turkiston jadid matbuotining, shuningdek, bu vaqtda birinchi o‘zbek xotin-qizlar bilim yurtida o‘qiyotgan opasi Oyposhshaxonning ham ta‘siri katta bo‘ldi. 1922-yili “Turkiston” gazetasida chop etilgan Xayriniso Majidxonovaning maqolasida endigina 17 yoshni qarshilagan qizning Vatan istiqboli haqidagi orzu-istaklari o‘rin oldi. Maqolani o‘qir ekan-siz, eng avvalo, o‘tgan asrning boshida yashagan bir o‘zbek qizining tarixiy tafakkuri naqadar kengligi, Vatan taqdiri oldida o‘zini qanchalik daxldor sezishi ko‘pchilikni hayratga solishi tabiiy. Oradan qariyb yuz yil o‘tganiga qaramay, maqolada ilgari surilgan fikrlarning ba‘zilari hamon dolzarb ekani e‘tiborimizni tortadi, aksar orzularining amalga

oshganidan taajjubga tushamiz... Muallif: "Turkistonning dunyo savdo maydonida tutqon vaziyati XVII asrdan beri tuban darajada qolib keldi. Bu asr umuman musulmon mamlakatlarining tanazzul davri bo'lib, tanazzulning ham ko'p sababi karvon yo'llarining ahamiyati ketib, g'arbilar tarafidan dengiz yo'llarining yuksaltirilishi edi. XIX asrda ham Turkiston G'arbiy Ovrupodan uzoq bo'lg'onlig'i uchun, taraqqiyot tomonidan boshqa musulmon mamlakatlaridan ham tuban darajada turdi. XX asrning boshida ham qo'shnimiz bo'lgan Eron xalqi siyosiy fikrlar bilan sug'orilib, o'z elida sanoat turg'izish va chetlarning ta'siridan qutulish yo'lida qon to'kkani mudatda bizning Turkiston tinch uxlamogda edi... Faqat Russiyadan temir yo'l kelib, savdo maydoni kengaydi... Bundan ochiq anglashiladiki bizning moziyimizni porloq qilg'on – elimizdan o'tgan karvon yo'li bo'lsa, istiqbolimizni porloq qilg'uchi, elimizni jahon savdo maydonig'a tutoshdirg'uvchi ulug' temir yo'ldir. Ular bizning savdomizni kengaytur, bizga boyliq va obodliq berur va o'zimizga katta sanoat turg'azishga imkon ochar.

Turkiston iqlimining qizg'inlig'i va yerining munbit(hosildor)ligi uni doim qiymatlik hosilot beruvchi ziroat mamlakati ravishida qoldirg'usidir. Ikkinchi tomondan Turkiston tog'larining ma'danga boylig'i bunda tog' sanoatining yuksalishiga sabab bo'lg'usidir. Bu ikki asos

– hayotni ta'min qilish yo'llarining yuksalishi natijasida katta sanoatning boshqa xillari ham yuksalgusidirlar. Turkistonning tabiiy boyliqlarini ish-lata olg'ali, katta sanoatni turg'izgali va natijada yangi temir yo'llar o'tkazgali kuchi yetsun uchun hozirgi xo'jalikdan ortib qolib to'plang'on boyliq bo'lishi kerak. Hozirgi ziroatning mahsulotini ortdirish uchun birdan-bir chora bo'lsa, ziroatda har xil yangi ishlab chiqorish usullari, yangi qurollar va mashinalarni qo'llanishidir. Hozir bu qurollarni ovrupolilardan oltun barobariga olishga to'g'ri kelganidek, kelgusida ham har xil sanoat qurollarini ovrupolilardan sotib olishg'a majbur bo'lamiz. Mashina qancha qimmat bo'lsa ham uni qo'llashimiz kerak. Chunki, ul bizning boylig'imizni ortdira oladir. Buni G'arb davlatlarining hayotida mashinaning tutqon o'rni isbot qiladir" deydi. Shuningdek, maqolada Turkiston jamiyatining ma'naviy qiyofasiga ham to'xtalib: "... bizning bu dardimizning ham buyuk qurollari matbuot, maktab va teatrdir. Bizda bularning har qaysisi bor. Lokin, ular o'zlarining tarixiy vazifalarini yeriga yetkaza oladig'on darajada emasdirlar. Bizning yangi maktablarimizdan shul vaqtg'acha xalq hurkib keldi. Matbuotdan uzoq turdi. Teatrni anglamadi. Chunki, bularning har qaysisi o'zining asosiy vazifasining haykal mujas-sami bo'la olmadi. Xalqning ruhiga ehtiyot bilan yaqinlashib, unga ta'sir ijro qila olmadi. Har bir

xalqning uyg'onish davrida g'oyat muhim o'rin tutadig'on bu uch buyuk qurolni o'z vazifalarining ruhi bilan sug'orish bizning navbatdagi ishimizdir... Bizning tadrijiy taraqqiyotimiz shul yo'llar bilan borsa kerak. Aks holda, biz o'z moziyimizdan uzulib xalqning g'urbanda qolishiga sabab bo'lurmiz", deb xulosalaydi.

1922-yilning so'ngida Germaniyada tahsil olishga yuborilayotgan talabalar qatorida o'zbek qizlari toshkentlik Xayriniso Majidxonova, Saida Sherahmadboyeva va xorazmlik Maryam Sultonmurodovalar bor edi. Qizlar uchun oddiy maktabga qatnashning o'zi jiddiy qarshilikka uchrab turgan bir vaqtda ularning tahsil uchun uzoq xorijga yo'l olishi ziyolilar tomonidan ulkan jasorat sifatida baholandi. Hatto, yosh shoir Botu Xayrinisoning Germaniyaga ketayotgani munosabati bilan maxsus she'r bitdi.

Xayriniso Majidxonova 1923-24-yillarda Berlinda "Xorijliklar uchun nemis tilini o'rganish" maktabida o'qib, o'rta ma'lumot to'g'risida shahodatnoma oladi. 1924-26-yillarda Darmshtadt-dagi o'qituvchilar seminariyasida nemis tili va adabiyoti yo'nalishida o'qiydi. 1926-28-yillarda amaliyotni Berlin shahridagi o'quv muassasalarida o'tab, o'rta-maxsus ma'lumot olgani to'g'risidagi diplomni qo'lga kiritadi. U Berlinda pedagogik amaliyot bilan bir paytda mashhur doktor

Fekkelmannning tibbiyot xodimlarini tayyorlovchi xususiy maktabida ham tahsil oladi.

Xayriniso Majidxonova 1928-yili yurtimizga qaytib, Kasaba uyushmalari Markaziy Qo'mitasi xodimlari jumhuriyat boshlang'ich va umumta'lim o'qituvchilarining dam olish uyida shifokor bo'lib ishlay boshlaydi. Toshkentda o'zining ikkinchi kasbi – tibbiyot bo'yicha o'qishni ham davom ettiradi. 1935-yili Toshkent tibbiyot institutini bitirgan Xayriniso o'qituvchilar dam olish uyida vrach-terapevt hamda Fayzulla Xo'jayev nomidagi O'zbek poyabzal tresti ambulatoriyasida shifokor-vrach bo'lib ishlaydi. Oldiga qo'ygan buyuk maqsadlar yo'lidan borayotgan Xayriniso Majidxonova navqiron 32 yoshida totalitar tuzumning qonli qatag'oni girdobiga tortildi.

1937-yil. Millat gullarini mahv etishga kirishgan Stalincha qatag'on qilichi qonsiragan kunlar. O'sha yilning 13-sentyabrida "1922-28-yillarda Germaniyada o'qigan va 1928-yil SSSR hududiga josus sifatida qaytgan" degan soxta ayblov bilan Xayriniso Majidxonova ham qamoqqa olinadi. Shu kuni berilgan order asosida u yashayotgan otasiga tegishli Katta Mirobod ko'chasi 43-uy 1-xonadonda tintuv o'tkazildi. Natijada uning umri davomida to'plagan kitoblari, tarjimalari, xatlari, suratlari, xatto, uning qo'l soati, shaxsiy oynasi, uyning kaliti, tintuv paytida topilgan 30 so'm pul ham xatlanib dalolatnoma asosida olib ketildi. Tergov jarayonida asosiy e'tibor 1927-yilning yozgi ta'tili vaqtida dugonasi Mariyam Sultonmurodova bilan birga Parij sayohati va u yerda Mustafo Cho'qay hamda Buxorodan Germaniyaga tahsil olish uchun yuborilgan Ahmad Naimlar bilan bo'lgan tasodifiy uchrashuvi tafsilotiga qaratildi. Xayriniso tuhmatlardan iborat ayblovlarning barchasini rad etdi, qiynovlarga sabot bilan chidadi. Biroq, bu uning O'z SSR JK 57 I (Vatanga xiyonat, harbiy va davlat sirlarini sotish,

shpionaj), 62 (aksilsovet targ'ibot), 67 (aksilinqilobiy tashkilotga a'zolik) moddalari bilan aybdor deb topilishiga to'sqinlik qila olmadi. 1938-yilning 9-oktyabrida o'tkazilgan mash'um "Uchlik" sudi qo'yilgan ayblarning hech biri isbotlanmaganiga qaramay, unga o'lim jazosini belgiladi. Hukm o'sha kunning o'zidayoq ijro etildi.

Stalinizm fosh etilishi bilan uning opa-singillari ham Xayrinisoning ishi va uning so'nggi taqdiri bilan qiziqishadilar. Biroq, mas'ul idoraning Xayriniso Majidxonova 1942-yil jazoni ijro etish davrida vafot etgan degan xabaridan so'ng oila a'zolari qayta bu masalani ko'tarmadilar. Chunki, ular sovet jazo organlarining qo'lidan nima ishlar kelishini yaxshi bilardilar, 1937-38-yillarda 75 yoshli qariya Majid oqsoqolni qizining aksilinqilobiy faoliyatini yashirganlikda ayblab ne ko'ylarga solganini hali hanuz unuta olishmagan edi. Xayriniso Majidxonova 1999-yil 7-oktyabr kuni O'zbekiston Respublikasi Olii sudi tomonidan oqlandi.

Bahrom IRZAYEV
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori

IMKONIYATIM CHEKLANGAN EMAS, CHEGARASIZ...

Men Andijon viloyati Marhamat tumanida ziyoli oilada tug'ilganman. Balki, bu gaplarni aytishim kimgadir erish tuyilar yoki kimdir noshukrlikka yo'yar, lekin dunyoga kelishim boshqalar kabi oilamga quvonch olib kelmagan. Sababi tug'ilgan vaqtimda Alloh meni go'zal sinovi bilan siyladi. Qo'llarimni hammadan boshqacharoq suratda yaratdi. Otam chet davlatda, onam esa mahallamizdagi maktabda ona tili va adabiyot fanidan o'qituvchi bo'lib ishlaganlar. Bolaligimda onam uyimizda bolalarga qo'shimcha dars o'tardilar. Men esa bir chekkada ularni kuzatib, tezroq maktabga borishga qiziqardim. Ko'rganning ko'zi pishar ekan. Eslayman, 4 yoshimda bemalol ism-familiyamni yoza olardim. Keyinchalik onam ishlaydigan maktabning boshlang'ich sinfiga qabul qilindim. Ilk yutug'im ham aynan boshlang'ich sinfdan bo'lgan. Tengdoshlarim qatori tuman olimpiadasida qatnashib, eng chiroyli husnixat yo'nalishida 1-o'rinni olganman. Onam darslarimga juda ham e'tiborli edilar. Kechalari bilan menga Navoiy g'azallaridan o'qib berar edi, men esa yod olardim.

Boshlang'ichni tugatganimdan so'ng tumanimizdagi ixtisoslashtirilgan maktab internatiga qabul qilindim. Onamning yordamlariga o'rganib qolganim uchun, uydan uzoq ketib ancha qiynalдим. Bu joy men uchun eng avval hayot maktabi vazifasini o'tadi. Ixtisoslashtirilgan maktabda muhit umuman boshqacha bo'lgan. Bu yerda kuchli ustozlardan bilim oldim. Ustozlar menga nisbatan "Mayli, nuqsoni bor, bahosini qo'yib beraveramiz", degan tushunchada bo'lishmadi. Qolgan sinfdoshlarimdan nimani talab qilishsa, mendan ham xuddi shuni so'rashdi. Shu omillar meni jisman nuqsonim bo'lsa-da, ma'nau nuqsonsiz bo'lib shakllanishimga sabab bo'lgan deb o'ylayman.

Bolaligimdan shifokor bo'lishni juda ham istardim. Men nega bunday tug'ilganim sababini bilish va yana boshqa tug'ilajak bolalarda bu hol takrorlanmasligining oldini olish oliy maqsadim edi. Maktabni a'lo baholarga tugatib, o'z orzularim yo'lida Andijon viloyati tibbiyot kollejiga hujjatlarimni olib bordim. Lekin barcha tengdoshlarimning hujjatlarini qabul qilgan kollej direktori qo'limda nuqsonim borligi sabab "Bu doktorlik qilolmaydi" deb meni qaytarib yuborgandi. Minglab tengdoshlarim orasidan yig'lab chiqib ketganim hali ham yodimda. O'shanda ilk bor o'ksindim. Anglab yetdimki, hammadek bo'lishga harakat qilsam ham, jamiyat, baribir, har narsani

ko'ringanidek qabul qilar ekan. Lekin ortga chekinmadim. Endi o'z oldimga "Shifokor bo'lolmasam, unda shu shifokorlarga dars beruvchi ustoz bo'laman", deb maqsad qo'ydim. Shu kundan tibbiyot institutida ingliz tili o'qituvchisi bo'lishni niyat qildim va ingliz tilini o'rgana boshladim. Talaba bo'lishni shu qadar istaganmanki, ba'zida xayolan o'zimning talaba bo'lganimni o'ylab, kulib yuborardim xursandligimdan. Bu o'sha paytda men uchun eng katta baxt edi. Ich-ichimdan xohladim, harakat qildim, Allohdan so'radim va 2018-yil Andijon davlat universitetining chet tillari fakulteti ingliz tili va adabiyoti yo'nalishiga grant asosida qabul qilindim. O'sha paytdagi hissiyotlarni ta'riflash qiyin. Qayta tug'ilgandek bo'ldim o'sha kun. Bu meni juda ruhlantirdi. Endigi maqsadim imkoniyatim cheklangan emas, chegarasiz ekanini hammaga ko'rsatish edi.

Universitetda o'qib yurgan paytlarim ko'plab respublika hamda xalqaro miqyosdagi tanlovlarda qatnashib, munosib taqdirlandim. 2021-yil viloyat hokimi stipendiyasi, 2022-yil esa Navoiy nomli davlat stipendiyasi sohibasi bo'ldim. Shu bilan birga ingliz tilini bilish darajasini begilab beruvchi C1 darajadagi xalqaro sertifikatni ham qo'lga kiritdim. O'qishdan bo'sh vaqtlarim sportning ParaTaekvondo turi bilan muntazam shug'ullanaman. Hozirgacha shu sport turi bo'yicha ikki karra O'zbekiston chempioni bo'ldim, milliy terma jamoa safida ko'plab xalqaro musobaqalarda ishtirok etish imkonini qo'lga kiritdim.

2022-yil oldimga qo'ygan maqsadlarim tomon yana bir qadam tashlandi: O'zbekiston jahon tillari universitetining magistratura bosqichiga grant asosida o'qishga tavsiya etildim. Hozir o'qish barobarida Toshkent shahar Uchtepa tumanining 62-umumiy o'rta ta'lim maktabida ingliz tilidan dars beraman. Kelgusida rejalarim juda ham ko'p. Eng avval, magistraturani tamomlab, o'zim istagandek tibbiyot institutida ishlamoqchiman. Va yana chet tilini o'qitishning zamonaviy metodlarini Sharq va G'arb davlatlari misolida o'rganib, yangi bir metod ishlab chiqishni rejalashtirganman. Shu sababli oliy ta'limning doktorantura bosqichini ingliz tili asosiy til hisoblangan birorta chet davlatda o'qimoqchiman.

Hayotda oldimga qo'ygan maqsadlarimga birma-bir erishmoqdaman. Albatta, bu yo'l mashaqqatli va unda men yolg'iz emasman. Muvaffaqiyatlarim zahirida juda ko'plab insonlarning mehnati, beminnat yordami yotibdi. Ayniqsa, ota-onamning bildirgan ishonchi, mehri meni doim oldinga borishga undadi. Onamning yoshligimda ilm berib, qattiqqo'llik qilgani, aslida, mening foydamga bo'lganini ulg'ayib angladim. Yoshligimda onam qanchalik qattiqqo'l bo'lsalar, otam shunchalik mehribon edi. Men uchun zarur bo'lgan, ko'nglim tusagan hamma narsani muhayyo qilardilar. Otam men uchun dunyoda har narsaga tayyor qahramonimdir.

Zarinabonu MADRAHIMOVA

NURIDDIN SHERMATOV:**“CHET ELNI EMAS, ILM
VA TAJRIBANI MAQSAD QILING!”**

O'zim haqimda...

So'z boshida diskleymer o'rnida aytib o'tay, bu yerdan hech qanday aqlli gaplarni qidirmang! Siz bilan shunchaki bir o'zbek talabasining O'zbekistondagi, Yevropa va AQSHdagi ilm yo'li haqida gaplashamiz.

Odatlarimiz bo'yicha o'zimizni tanishtirganda imkon qadar kamtarin bo'lish yo'lidan ketamiz. Men esa biroz odat doirasidan tashqarida bo'lishni ma'qul bilaman. Kimdir maqtanish, kimdir takabburlik belgisi deb bilar, balki, ammo men realistman. Ko'pincha borini berkitmay aytishga o'rganganman. Balki, buni maqtanish emas, e'tirof deb qabul qilarsiz...

Yoshim 24 da, musulmon turkiy jamiyatning farzandiman. Ilmga qiziqishim yuqori va aynan shu orqali barchasiga erishish mumkinligiga ishonaman. Bugungi manzilinga ham shu yo'l bilan yetib kelganman. Maktabni qizilga bitirganman, o'rta-maxsus ta'limdagi diplomimning rangi esimda yo'q. Turli fanlar hamda ingliz, arab tillari bo'yicha respublika olimpiadalari g'olibi, o'z vaqtida O'zbekiston talabalari orasida "Yil talabasi", "Eng yaxshi yosh huquqshunos", "Yil blogeri", "Yil vayneri" tanlovlari g'olibi va yana boshqa ko'plab yutuqlar egasi-man. TDYU bitiruvchisi, shuningdek, dunyoning kuchli 100 universiteti safiga kiruvchi Yevropa va AQSH universitetlarini ham bitirganman. Xullas, 16 yildan buyon o'ranayotgan bilimlaridan qoniqmayotgan, ko'p yillarini aytish mumkin bo'lsa, sifatsiz ta'limda qurbon qilib, endi barini qayta tiklash yo'lidan ketayotgan o'zbek farzandiman. Ha, aytgancha, gap bilan bo'lib ismimni aytish yodimdan ko'tarilibdi. Nuriddinman, familiyam Shermatov. Shunaqa ko'p gapman ba'zida, hammasini qoliplarga tushirib gapirish qiyin kechadi menda.

AQSHga ketishim...

Yuridik universitetda o'qib yurgan kezlarim talaygina yutuqlarga erishdim. Juda ko'p tajriba va bilim oldim (o'z ustimda ishlab, albatta). Fan olimpiadalarida universitetning sardori edim. Yuqorida aytganimdek, ko'plab bellashuvlar va tanlovlar g'olibiga aylandim. Bora-bora bizdan kichik kurs talabalari ishtirokidagi tanlovlarda hakamlilik ham qildim. Universitet rahbariyati ushbu yutuqlarimni yanada rag'batlantirish uchun 4-kursni Yevropada akademik almashinuv loyihasi doirasida o'qish uchun tavsiya qildi. So'ngra Polsha davlatiga Yevroittifoq huquqi bo'yicha ta'lim olish uchun jo'nab ketdim. O'sha davrda Yevropadagi do'stlarimizdan Amerikada ta'limni davom ettirish bo'yicha tavsiyalar oldim va O'zbekistonga qaytishim bilanoq TOP 100 universitetlar ro'yxatini ochdim. Taklif qilayotgan ta'lim dasturlari, joylashuvi, professor-ustozlar sabab bugungi Penn State Law universitetiga hujjat topshirishni ma'qul ko'rdim va hozir ushbu ta'lim maskanini bitirishga ham ulgurganman.

Men uchun manzillar orzu bo'lmagan...

Yuqorida aytganimdek, men realist odamman. Ayrim insonlar kabi Amerikani tushlarimda ko'rib, orzu qilmaganman. Amerika doim men uchun ilm yo'lidagi bir vosita bo'lgan. Juda kichkinaligimdan chet elda ta'lim olishni, Kanadaga borishni xohlaganman. O'z hayot formulamga asosan harakat qilib, bugun AQSHda ilmiy darajamni oshirish uchun intilayapman.

Chet elga chiqish tajribam tufayli bo'lsa kerak, Amerikaga kelganimda o'zimni begona his qilmadim. Madaniy shok kuzatilmadi menda. Moslashish jarayonida hech qanday noqulayliklar sezmaganaman. Uzoq yillar davomida ota-onam, yaqinlarimdan yiroqda, yolg'iz o'zim mustaqil yashaganligim sababli bu yerda ham odatiy hayot tarzida davom etaverdim. Amerikadan kutilmalarim ko'p emasdi, men uchun manzillar hech qachon orzu bo'lmagan, balki hayot yo'lidagi bir bekat deb qabul qilganman har yerni. Hamyurtlarimizga ham tavsiya qilgan bo'lar edim, chet elni emas, ilm va tajribani maqsad qilishsin. Pul bilan yetsa bo'ladigan manzillar esa hayotiy maqsad bo'lmasligi kerak.

O'quv jarayonlari

Dastlab, Amerikada Penn State nomi bilan tanilgan, dunyoning yetakchi ta'lim reytinglarida kuchli 100 talikda qayd etiladigan, XIX asrning boshlarida tashkil etilib, dunyodagi eng qadimiy huquq maktablaridan biri deya e'tirof etiladigan Penn State Law huquq maktabida magistratura bosqichida tahsil olib, shu yil may oyi oxirlarida bitirdim. Endi diplomlarni kutyapmiz. Ta'lim bu yerda kredit-modul tizimida olib boriladi va bizdagi "O'zbekcha kredit-moduldan" tubdan farq qiladi. Fanlarni, professor-ustozlarni, dars vaqtlarini, yo'nalishingiz bo'yicha ixtisoslikni o'zingiz tanlaysiz. Har bir yo'nalish bo'yicha maksimal 2 ta majburiy fan bo'lishi mumkin. Ayrim yo'nalishlarda esa majburiy fanlar mavjud emas, mutloq erkin tanlaysiz fanlarni. Misol uchun mening yo'nalishim huquq, ixtisosligim esa, xalqaro, moliyaviy va korporativ huquq. Ya'ni menda umumiy magistratura diplomi hamda alohida ixtisoslashtirilgan 3 ta diplom bo'ladi. Xullas, umumiy hisobda men 4 ta diplomga ega bo'lasan. Bu yerdagi ta'limning afzalliklari haqida uzoq gapirish mumkin, shu bilan birga, ularning barchasi ham umumiylikdan tashqariga chiqmaydi. Men aytishim mumkin bo'lgan eng muhim narsa – bu akademik erkinlik masalasi. Ustozlar ham, talabalar ham ilm olishda, fikr bildirishda mutloq erkin. Dekanat, rektorat, rahbariyat degan tushunchalar yo'q. Universitet prezidentining ham professor-ustozlarning darsini buzishga, talabalardan nimadir talab qilishga haqqi yo'q. Xullas, meni tushundingiz nazarimda.

Amerikada ham tanlangan fanlar bo'yicha darslarda qatnashish bu

birinchi talab hisoblanadi. Darslarni keragidan ortiq qoldirish (ayrim holatlarda sababli bo'lsa ham) siz o'sha fan bo'yicha yetarli ballarni yig'a olmasligingizga va hatto o'qishdan chetlatilishingizga sabab bo'lishi mumkin. Buni talabalarining o'zi juda yaxshi biladi. Kiyinish masalasida esa cheklovlar yo'q, lekin mutloq erkinlik ham berilmaydi. Imkon qadar munosib kiyinish tavsiya qilinadi. Umuman olganda, bu yerda bizdagi kabi talabalarning zohiriy ko'rinishi, bilan emas, bilim darajasi bilan kurashiladi.

AQSHda talabani bir kuni

Fanlarni erkin tanlaganingiz uchun agar ishlashni xohlasangiz, sizga bo'sh vaqtlaringizda hafta davomida 20 soat ishlashga ruxsat beriladi. Bunda siz faqat universitetga aloqador ishlarda ishlashingiz mumkin. Bu yerda universitet uchun butun boshli yangi shahar qurilgan va universitetda 80 mingdan ortiq talaba borligi uchun ularga xizmat ko'rsatish ham talab etiladi. Ayni shu xizmatlarda talabalar o'z bandliklarini ta'minlashlari va o'quv yili davomida ehtiyojlari uchun biroz pul ishlashlari ham mumkin. Talabani bir kuni darslardan tashqari, kutubxona, sport mashg'ulotlari va ishda o'tadi. Haftaning ayrim kunlarida yig'inlar bo'ladi. Bu yerda talabalar hayoti hech qanday ortiqcha ehtiyojlarisiz juda ham maroqli tarzda tashkil qilingan. Davlat ham talabalarning ijtimoiy-iqtisodiy ta'minot masalasi bilan yuqori darajada shug'ullanadi. 20 yilgacha bo'lgan ta'lim kreditlari va kundalik ehtiyojlar uchun ham uzoq yillik kreditlar mavjud. Bunda mahalliy talabamisiz, xorijlikmi – farqi yo'q, shuning uchun ham talabalarning asosiy qismi ta'lim olish davomida deyarli ishlamaydi.

Ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyatim

Karantin paytidada OTMlar onlayn ta'limga o'tdi. Shundan so'ng ta'lim yo'nalishimdan chiqmagan holda bo'sh vaqtlarimdan unumli foydalanish uchun ijtimoiy tarmoqlarda blog yurita boshladim. Internetdagi sahifalarimizda yurtdoshlarimizning huquqiy savodxonligini oshirish va ularni qiynayotgan huquqiy masalalarda boshlang'ich maslahatlar berish ko'zda tutilgan. Bugunga kelib uch mingdan ortiq yurtdoshlarimizga huquqiy masalalarda beg'araz yordamimizni ko'rsatdik. Hozirgi kunda umumiy kuzatuvchilarim soni 90 ming atrofida. Instagramda, YouTube va TikTok platformalarida faolman. Ushbu faoliyat ortidan ham ko'pchilikning nazariga tushdim. Jumladan, Adliya vazirligi, Oliy ta'lim (hozirgi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar) vazirligi, universitetimiz rektorining e'tirofi va tashakkurnomalarga sazovor bo'ldim.

Chiroyli bino quribman-u, lekin ichi bo'sh ekan!

Amerika menga birinchi navbatda shu kungacha olgan bilimlarimning asl darajasini ko'rsatib berdi. Men chiroyli bino quribman-u, lekin uning ichi bo'sh ekan. O'zbekistonda eng yaxshilaridan biri bo'la olgandirman, lekin bu yerga kelib, saviya va bilim jihatdan dunyo yoshlaridan naqadar ortda ekanimni angladim. Bilim olishda davom etishim, o'z ustimda har doimgidan-da ko'proq ishlashim kerakligini tushundim. Yaqinda S.J.D (huquq yo'nalishidagi PhD darajasi) bosqichida ta'limni davom ettirishga qaror qildim. Bir yil ish tajribamni oshirib, ayni shu bosqichda ilmiy tadqiqotlar qilmoqchiman.

O'zbekistonni ilm bilan dunyoga tanitaman...

Haqiqiy amerikaliklarni ikki so'z bilan ta'riflash mumkin: "sorry" va "thank you". Ular chet elliklar bilan munosabatlarda juda ham xushmuomala. Meni doimo takrorlaydigan bir gapim bor: "AQSHning yaxshiliklari o'ziniki-yu, yomonliklari turli madaniyat vakillarini (muhojirlar nazarda tutilgan)".

Ularning ko'pchiligi O'zbekiston haqida umuman eshitishmagan. Biz "Mamlakatni hech qaysi soha sportchilik tez dunyoga tanitmaydi" degan yoki shunga o'xshash balandparvoz, pafosli shiorlar bilan o'zimizni aldab kelamiz. Dunyoning men borgan rivojlangan mamalakatlarida "O'zbekistondanman" desam, bunday mamlakat haqida tasavvurga ega emasliklarini aytishadi. Balki, bu men borgan davlatlarning musulmon jamiyati bo'lmagani sabablidir. Shu sababdan ham O'zbek farzandi o'laroq yurtimizni ilm bilan dunyoga tanitish niyatim bor.

Amerika orzusidagi tengdoshlarimga...

Amerika orzusidagi tengdoshlarimga aytgan bo'lardimki, harakatlaringizga qo'shimcha qiymat bering. Shunchaki, orzu-niyat yetarli emas, bu yerga kelish uchun birinchi navbatda tilini o'rganing. Amerikaning madaniyati, siyosati va qonunlari haqida tasavvurga ega bo'ling. Hech narsa o'z-o'zidan bo'lmaydi, qilinayotgan harakatga intellektual salohiyat qo'shilmaguncha uning qiymati yuqori emas. Barcha narsaga, pulmi, orzumi, avtomobil yo chiroyli uymi, nima bo'lsa ham aqliy salohiyat orqali erishish yo'lidan borish kerak, nazarimda. Temirning o'zi hech qanday qiymat hosil qilmaydi, unga aqliy qiymat qo'shilsagina, u avtomobilga yo elektron qurilmaga aylanib, yuqori qiymat olib keladi.

Har bir soha vakili mamlakatni dunyoga tanitish uchun o'z sohalarini asosiy omil deya keltirishi mumkin. Ammo o'zgarmas qonuniyat shuki, mamlakatni faqat ilm orqali yuqori nuqtaga eltish mumkin.

Amerikada ta'limga munosabat

AQSH ta'lim bo'yicha doim yetakchilar safida, dunyoning eng kuchli 1000 universitetlarining deyarli 20 foizi AQSH hissasiga to'g'ri keladi. Ta'lim qimmatligi esa bor gap. Yuqorida aytganimdek, qo'shimcha qiymat berish bo'yicha bu yerning professorlariga yetish qiyin. Uzoq yillar o'z ustida ishlagan, yuqori ilmiy darajalarga erishgan ustozlarni ta'limga jalb etish arzon emas, shuning uchun ham ta'lim qimmat hisoblanadi bu yerda. Ammo ilmiy salohiyati yuqori talabalar bu yerda mutlaqo bepul ta'lim olishlari ham mumkin. Buning uchun yuqori akademik ko'rsatkichlar talab etiladi. Ya'ni, bilimli bo'lishingiz kifoya.

Kitob o'qishga targ'ib qilishmaydi bu yerda, shunchaki talabalarining o'ziga singib ketgan g'oya bu. Dunyo yoshlari Amerikaga intiladi, sen shu raqobatda yetakchi bo'lishing uchun o'qish kerak, vassalom. Shu tushuncha tufayli ilm olishga munosabat o'ta pozitiv. Hech bir talabada qora ishchi bo'lish rejasi yo'q. Barchasi qandaydir yangiliklarga asos solish payida yurishadi. "Darsni qila olmadim, mehmon kelgandi, kasal edim" degan bahonalar yo'q ularda. Ular qilsa ham, qilmasa ham oqibatiga o'zlari javobgar ekanini bilishadi.

Orzular amalga oshish xususiyatiga ega

Tengdoshlarimiz va yoshi bizdan biroz kichikroq yurtdoshlarimga bir og‘iz gap aytsam. Osmonlarga uchmang! Orzular amalga oshish xususiyatiga ega, unga harakat, harakatingizga esa qiymat kerak, xolos. Hech kim sizga, hech narsa qilib bermaydi. Kimdandir hech qachon hech narsa kutmang. Hayotingiz yaxshi yoki yomonligiga davlat ham, jamiyat ham, ota-onangiz

ham aybdor emas. Bugun vaqtingiz borida o‘rganib qoling. Oilangizning moliyaviy holatini bahona qilmang! Orzungizga yetadigan manzil uzoqdek tuyilsa, u yerga eltadigan yo‘llarni o‘zgartiring, orzularni emas. Men doim Kanadada yashashni, Niagara sharsharasiga borishni, Toronto universitetida ta‘lim olishni xohlar edim. O‘zbekistondan bu manzil uzoqdek tuyilsa-da, o‘zinga ishonib, harakatinga qiymat berdim. Til o‘rgandim, universitetda akademik yutuqlarni qayd etdim, so‘ng Yevropaga ketdim. Hatto u yerdan ham uzoqdek tuyuldi Kanada. Ta‘lim bahona yana bir qadam yaqinlashishni reja qildim. Uzoq oylik hujjatlashtirish va suhbatlardan o‘tib, bugun mana AQSHda magistr bo‘ldim. Hozir esa Kanadadan bir qadam uzoqdaman, xolos. Juda ham oz muddatdan so‘ng, balki, siz bu gaplarni o‘qiyotgan paytda men Kanadada – Toronto universitetida o‘qiyotgan bo‘larman...

Men orzum imkonsizdek bo‘lsa ham, uni emas, unga eltadigan yo‘lni o‘zgartirish orqali ushbu orzuga erishish arafasidaman. Bu mening bugungi hayot formulam.

Nuriddin SHERMATOV
(“O‘zbekiston talabasi” uchun AQSHdan maxsus)

Kelgusidagi rejalarim

Yaqin orada diplomlarni olib, Kanadaga qisqa malaka oshirish kursiga ketish niyatidaman. Kanadaga uzoq yillik viza berishdi. U yerda bimalol ishlashga ham imkonim bor. Ammo O‘zbekistonga qaytib, huquq yo‘nalishida biroz ta‘lim berish va ish tajribamni bo‘lishishni reja qilganman. Keyinroq esa yuqorida aytganimdek, ilmiy darajamni oshirish uchun S.J.D darajasida ta‘lim olib, ilmiy yangiliklar qilish, huquq va geosiyosiy vaziyatlarga aloqador kitoblar yozish, bir gap bilan aytganda, ilmiy faoliyat yuritish maqsadidaman.

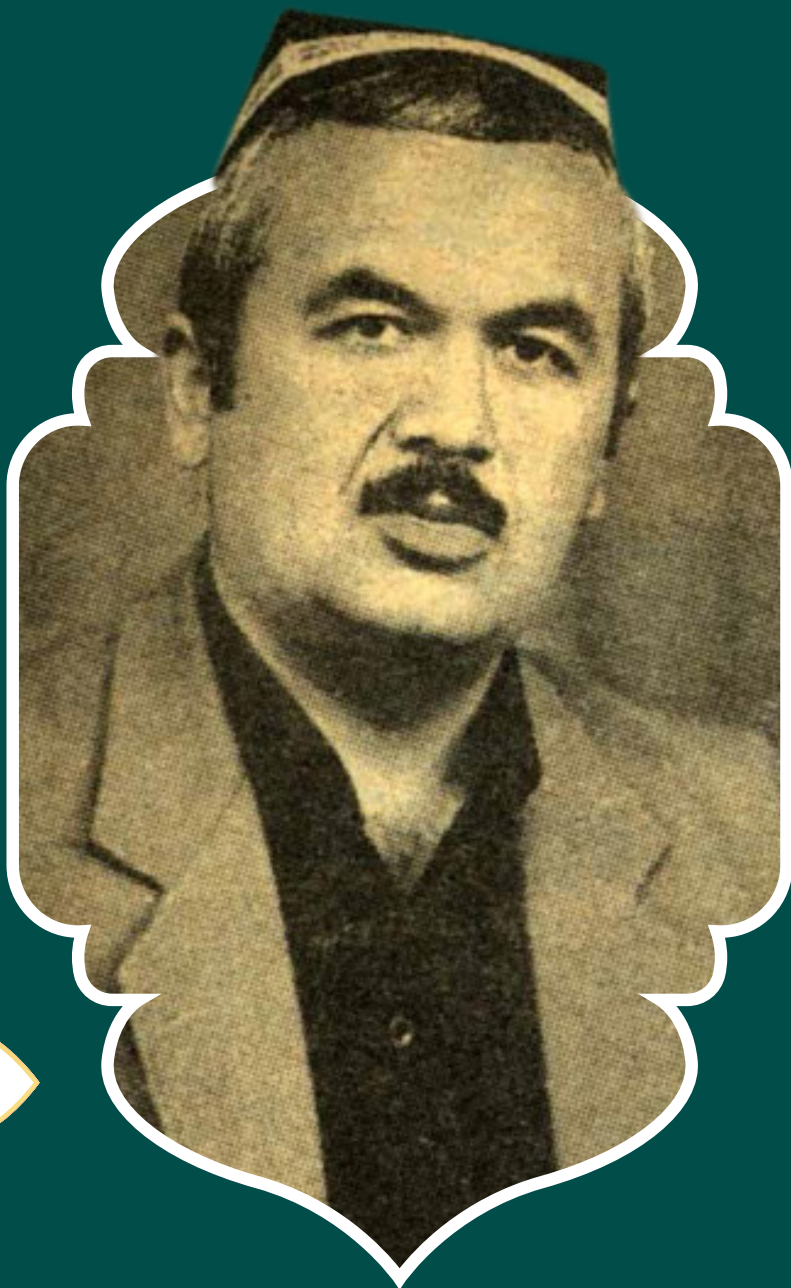

22

O'ZBEKISTON TALABASI

Millat murabbiylari

CHAROG'BON

M u t a f a k k i r
Alouddin Mansur bilan ikki marta ko'rishish baxtiga muyassar bo'lganman.

2004-yil bahorida jahongashta olim Ergashvoy Sarikovga hamroh bo'lib, u kishi tug'ilib o'sgan yurt – Qirg'izistonning Suzoq tumaniga bordim. Rejaga ko'ra, Ergashvoy aka tashkil etgan maktabda uchrashuv va tadbirlar o'tkazildi. So'ng Suzoqning baland-past qir-adirlarini goh yayov, goh markabda aylandik. Aksariyati oqquvadan kelgan, istarali, musulmonchilikni mahkam tutgan suzoqliklar bilan suhbat-

lashish judayam maroqli. Safarning ikkinchi kuni ko'plab ulamo-yu fozillar ustozi Zuhridin maxsum xonadonida mehmon bo'lib, u kishining duo-yu hadyalarini oldik. Uch kunlik safar davomidagi eng unutilmas voqealardan biri, shubhasiz, talabaligimizdayoq mehr qo'yganimiz – shayx Alouddin Mansur bilan tanishuv bo'ldi. Ochig'ini aytсам, so'nggi rusumdagi qop-qora "Jeep" haydab kelgan, g'oyat po'rim ust-boshdagi shayxni ko'rib, anjancha aytganda, "qatip qoppan". Axir, men ulamo-yu shayxlar odmigina to'n va sallada yuradi, degan sodda-g'o'r tasavvurda edim-da! Keyin bilsam, u kishi Rasulullohning (s.a.v) "Kiyimlaringizni chiroyli qilinglar, ot-ulovingizni yaroqli tutinglar! Odamlarga yuzdagi xoldek namuna bo'linglar!" degan hadisiga muvofiq ish tutar ekan.

Qadrdonlari qadrini biluvchi, odamoxun Alouddin Mansur Ergashvoy akani eshitib, Qorasuvdan yetib kelibdi. Hazratning sinovchan nigohi, keng peshonasi-yu chaqna b turgan ko'zlari xotiramda shundoq muhrlanib qolgan. Parvardigor faqat qush uchib o'tishi mumkin bo'lgan chegara ortida – o'zbeklar makonida shundoq ulug' inson bilan diydor ko'rishtirganiga benihoya shod edim. Axir, kimsan Qur'oni karim ma'nolari tarjimoni bilan qo'l berib ko'rishish orzusida yurganlar son mingta edi-da!

Ulug' mutarjim, nuqtadon olim suhbatiga quloq solyapman-u, xayolimda Qur'on tarjimasi e'lon qilingan yillar va o'sha davrdagi afkor omma hayajoni bir sidra qayta jonlandi.

"Sharq yulduzi" jurnalining 1990-yilgi 3-sonidan boshlab Qur'oni karim tarjimasi chop etila boshlaydi. O'rta Osiyo va Qozog'iston musulmonlari diniy boshqarmasi raisi, muftiy Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf "Shubhasiz, bu ish birinchi tajriba bo'lsa-da, xalqimiz madaniy hayotida muhim voqea bo'lib qoladi. Chunki Qur'oni karim – ulkan muqaddas meros va xalqimiz tarixida nihoyatda muhim o'rin tutgan mo'tabar kitobdir. Menimcha, bu ilmiy ish o'zbek tili qudratiga shubha bilan qarayotgan ba'zi gumonchilarga zarba berishi, o'z xalqimizga esa ona – o'zbek tilining imkoniyatlariga bo'lgan ishonchlarini yanada mustahkamlashi lozim" deb ta'kidlaydi. Qur'on bosilmasdan avval jurnalning 2-soni 163.882 tani

tashkil etgan bo'lsa, 7-songa kelib 205 ming nusxadan oshib ketadi. Qur'oni karim tarjimasini adabiy jurnalning 1992-yilgi 2-sonida yakunlanadi. "Tarjimondan" degan bitikda "Olloh taoloning tavfiq va madadi bilan Qur'oni karimning ushbu tarjimasini hijriy 1412-yil Rabi-yus-soniy oyining 21-seshanba kunida (milodiy 1991-yil 29-oktyabri) o'z nihoyasiga yetdi" deya qayd etilgan.

Tahririyatning "Qur'on tarjimasini xususida" degan izohida yozilishicha, Qur'onning zamonaviy o'zbek tilidagi tarjimasini 1990-yilda "Sharq yulduzi" jurnalida bosish masalasi O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi kotibiyatining 1989-yil 14-sentyabrda bo'lib o'tgan majlisida ko'rilgan va qaror qabul qilingan. Tahririyat 1989-yil 10-oktyabrda kengashida Yozuvchilar uyushmasi qarori asosida Qur'on tarjimasini sinchiklab o'rganish va e'lon qilish uchun maxsus hay'at tuzilgani xabarini beradi. Yozuvchi Omon Muxtor va ulamo Anvar Tursun mas'ul muharrir etib tayinlanadi.

O'sha davr haqida gap ketganda, qizil imperiya hududida diniy qadriyatlar sohasida ham ikki xil

siyosat olib borilganini aytib o'tish kerak. Rus matbuoti xristian dini qabul qilinganining 1000 yilligi haqida maqolalar e'lon qilib, bu hodisaning ahamiyati, madaniy taraqqiyotga qo'shgan hissasi haqida tinimsiz yozar, ammo bizning matbuot esa nuqul islom dinini qoralash, yerga urish bilan ovora edi. Shunday bir sharoitda Qur'oni karimni tarjima qilish va chop etish aytishgagina oson.

Qur'oni Karim ma'nolari tarjimasiga qo'l urilganini jamoatchilik O'zbekiston tarixidagi mislsiz hodisa sifatida baholaydi. Aksariyat o'zbek ziyolilari "tanazzulga yuz tutgan jamiyat qaddini tiklash, kishilarda axloqiy-ruhiy buzilishni tartibga keltirishda, ta'minlashda Qur'onning ahamiyati beqiyosdir" deydi. Yetmish yil mobaynida Qur'ondan mahrum bo'lib kelgan xalq Allohga hamdlar aytardi. Biz – talabalar ko'pchilik qatori jurnalni sonma-son jam-

lab borardik. Adashmasam, o'n minglab mushtariy shu usulda o'ziga xos kitob qilib olgan edi tarjimani. Ammo, butun vujudi va qalbi bilan sovetga sodiq ayrim "ziyolilar" O'zbekiston Markazqo'miga shoshilinch telegrammalar yo'llab, "Qur'onning "Sharq

yulduzi”da bosilishi axloqsizlik” deya ayyu-hannos soladi. Jazavaga tushgan kommunistlar tahririyatlarga xat yozib, “Fan-texnika taraqqiyoti inkor etgan, tushunmay yodlab olinishi shart Qur’on suralari hozirgi zamon o’zbek tiliga tarjima qilingan. Qur’onga faqat VII – VIII asrlarda yashagan arab qabilalari tarixini o’rganish uchun yozma bir manba deb qarash kerak, xolos”, deb bo’hton tarqatishdan charchamaydi. 1400 yildan buyon Kalomulloh va sunnatga goh yaqinlashib, goh uzoqlashgan, XX asrga kelib ma’naviy yemirilish yoqasiga kelib qolgan yurtodoshlarimiz g’ayridin emas, musulmon farzandlarining bu kabi xatti-harakatlarini jimgina kuzatib turar, ich-ichidan haq sari, musulmonchilik sari intilishni qo’llab-quvvatlar edi.

Sho’ro davlatida rasman oshkoralik hukmron esa-da, komfirqa nizomi bilan suyagi qotgan respublika yetakchilari bu xayrli ishga allaqanday hadik-sirab qarardi. Shayx hazratlari farzandi Zahiriddinning uy to’yi munosabati bilan o’tkazilgan ehsonda taassuf ila bosh chayqab, “Markazqo’mdan tarjimini to’xtatish haqida ko’rsatma berildi. Jurnal bosh muharriri O’tkir Hoshimov va ijodiy guruh bunga rozi bo’lmadik. Boshlangan xayrli ishni yarim yo’lda to’xtatib qo’yish yaxshilikka olib kelmasligini tushuntirdik. Respublika rahbariyatiga yaqin bo’lgan ba’zi ulamolar ham tarjimini to’xtatishni maslahat berdi...” degan edi.

Muhammad ummatining Qur’oni karimni ona tilida o’qib-o’rganayotganidan joni xalqumiga kelgan dahriylar va Shayton malaylari O’zbekiston musulmonlarini parokanda qilish uchun turli ixtiloflar o’ylab topib, bir-biriga qarshi gij-gijlar, hatto masjidlarda ham ta’na-malomatni avj oldirishga harakat qilar edi.

Allohning irodasi ila Qur’on ilk bor to’liq o’zbekchaga o’girildi va e’lon qilindi. Parvardigor chevar, zalolatda qolgan bandalarini hidoyatga boshlash uchun zakiy bir bandasini muallim sifatida tanladi. Alouddin Mansur

charog’bon o’laroq kirlangan, zang bosgan qablarni ochdi, qorong’i ko’ngillarga ziyo olib kirdi. Allomaning ma’ruza-yu maqolalari, tafsir-u tarjimalari tufayli ming-minglab yoshlar haq yo’liga o’tdi.

Qur’oni karim ma’nolari tarjimasida jamiyatda poklanish jarayonini boshlab berdi. Bamisoli nur chaqrab, yorug’ yo’llar ko’rindi. Ma’naviy sarhadlarimizga yetmish yillik qurg’oqchilikdan so’ng obi rahmat yog’ildi. Ixtiyoriy-majburiy adashgan avom olam va odam mohiyati, payg’ambarlar tarixi, iymon va kufr, mukofot va jazo, taqvo va tafriqa, o’tkinchi va boqiy dunyo haqida bilimga ega bo’ldi. Ko’r ko’zlar ochildi. Kurmalgan tillar yechildi. Asrlar davomida ta’na-tazyiqlardan yuragini oldirgan yurtodoshlarimizdagi qo’rquv chekinib, qandaydir ruhiy ko’tarinkilik, o’ziga bo’lgan ishonch, eng muhimi, jamiyatda e’tiqod, aqida nuqtai nazaridan birlik paydo bo’la boshladi.

Qur’on ma’nolarining o’zbekchaga o’girilganining yana bir xosiyati haqida aytmasak bo’lmaydi. Eslasangiz, Allohning marhamati, Qur’onning sharofati bilan 1990-yilda ajdodlarimiz uchun salkam bir asrdan buyon deyarli berk bo’lgan Baytulloh ziyoratiga yo’l ochilib, O’rta Osiyo musulmonlaridan 500 kishi hajga borib kelgan edi.

Axir, o'tgan asrning saksoninchi yillari ikkinchi yarmida avj olib ketgan ateistik harakat, masjidlarga hujum, musulmonlarni e'tiqodi uchun tahqirlash haddi a'losiga yetganini, yetakchilar xalqni dahriylik ruhida tarbiyalashni kuchaytirish maqsadida nikoh va janovani taqiqlab qo'ygani, keksalarning ham ibodat qilishini nazoratga olgani-yu, Allohning borligi va birligiga imon keltirgan o'quvchi va talaba yoshlarni ta'qib etganini unutib bo'larkanmi?

Bugun katta-kichik davralarda o'sha kunlar haqida zarracha mas'uliyat his etmay gap sotadiganlarni ko'rsam, ensam qotadi.

Xalqimizning "Sabr tagi sariq oltin" degan naqlida Alloh sabr qiluvchilar bilan birga ekanligi to'g'risidagi hikmat mujassam. Sodda o'zbek azbaroyi hikmatga moyil fe'li tufayli jaholatni yengib o'toldi. Adashganlarning chin dildan qilgan istig'for va tavbasi sabab jamiyat hayoti izga tushdi.

Alouddin Mansur bilan ikkinchi ko'rishuvimiz, yuqorida aytganimdek, do'stimiz Zahiriddin qori xonadonida kechdi. O'n besh-yigirma nafar ziyolr qatori kamina ham u kishining suhbatiga some edim. Allomaning olijanobligini qarangki, betob bo'lishiga qaramasdan, salkam ikki soat gurung berdi. Shayx ma'ruzasi imon va taqvoqa da'vat bilan boshlandi. Iymon va taqvo bor joyda, Alloh va'da etganidek, baraka bo'ladi. Endi o'ylasam, oyat va hadislardan misollar keltirgan alloma bizni o'gohlikka chorlagan, xayr-baraka tilagan ekan.

Yozuvchi Xurshid Do'stmuhammad, adabiyotshunos Shuhrat Rizayev va hozir ismlari xayoldan faromush bo'lgan yana bir-ikki mehmon tayyorlab kelgan savollari-ga javob olishdi. Davra yozuvchi, adabiyotshunos, munaqqid-u tarjimonlardan iborat bo'lgani sababli gurung adabiyot, yozuvchi shaxsi, imon va vijdon mavzusiga ko'chdi. Atoqli ijodkorlar bilan azaldan juda qalin bo'lgan Alouddin Mansur bu mavzuda yuzlari qandaydir yorishib, komil ishonch bilan so'zlay ketdi. "Mening adabiyotga muhabbatimni Abdulla Qodiriy uyg'otgan, — deya nimtabassum qildi alloma. — "O'tgan kunlar"ni o'qib rosa hayratlanganman. Roman katta bir dard bilan yozilgan. Julqunboyning "Tariximizning eng kirlik, qora kunlari bo'lgan keyingi "xon zamon"laridan belguladim" degan gaplarini tahlil etaylik. Ba'zi mutaxassislar buni yorug'likka chiqish deb tushundi va kitobxonlarga ham shundoq tushuntirib keldi. Nazarimda, bu yerda boshqa ma'no bor. Ya'ni, adib biz ulug', iymonli xalqmiz, ammo mustabid qo'lga qaram bo'lgan yillar tariximizning qora kunlaridir demoqchi. Romanda tasvirlangan davr, bu bosqinchilarning Turkistonni mustamlaka qilgan yillari

hisoblanadi. Asarning shomga azon aytishlik bilan boshlanishi bejiz emas. Muqaddimadayoq millat quyoshi botmayaptimi, degan ishora bor. Biz uchun, kunduz tugadi, qorong'ilik boshlandi, deyapti yozuvchi. Asar Otabek bilan Kumushning sevgi qissasidek ko'rinsa-da, aslida asarning bosh qahramoni Yusufbek hoji. Men shunday deb hisoblayman. Hayotning achchiq-chuchigini ko'p tatingan bu odam bir-biri bilan qirpichoq bo'lib yotgan millatni birlashtirmoqchi bo'lgan ota obrazi. Yusufbek hoji bir o'rinda "Burodarlar! O'rus o'z ichimizdan chiqadig'an fitna-fasodni kutib, darbozamiz tegida qo'r to'kib yotibdir. Shunday mahshar kabi bir kunda biz chin yovg'a beradigan kuchimizni o'z qo'limiz bilan o'ldirsak, sen falon deb qirilishsaq holimiz nima bo'ladir. Bu to'g'rida ham fikr qilg'uvchimiz bormi?.. Siz o'z qipchog'ingiz uchun qabr qazig'an fursatda, sizga ikkinchilar tobut chopadir. Biz qipchoqqa qilich ko'targanda, o'ris bizga to'p o'qlaydir..." deydi-ku. Bunday fikrlar asarda ko'plab uchraydi. Menimcha, yosh romannavis barcha dard-iztiroblarini mana shu obraz orqali aytishga harakat qilgan. Qodiriy iymonli, ibodatli bo'lgani uchun ham asarlarida fayz bor".

O'sha kuni din arbobining nafaqat mumtoz adabiyot, balki zamonaviy adabiyotni-da muntazam kuzatishini, kuzatish bilan birga, o'qiganlaridan nozik ma'nolar chiqarishini angladim. Qani edi, har kuni xalq bilan yuzma-yuz bo'ladigan ulamo-yu imomlarimiz Alouddin Mansur, Muhammad Sodik Muhammad Yusuf, Anvar Tursun kabi adabiyotdan so'z ochsa, she'ru g'azallarni, roman-u qissalarni Qur'on va hadis asosida tahlil etsa...

Endi o'ylasam, o'sha kuz oqshomidagi ma'rifiy suhbat hazratning bizga vasiyati bo'lgan ekan.

Alloh suygan bandasining oxiratini obod qilsin!

Olim TOSHBOEV
O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan jurnalist

PAULO KOELO:

YUKSAK ADABIYOTMI YOKI SHUNCHAKI MAKULATURA?

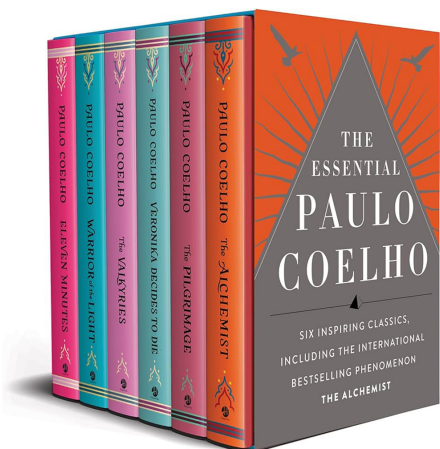

B

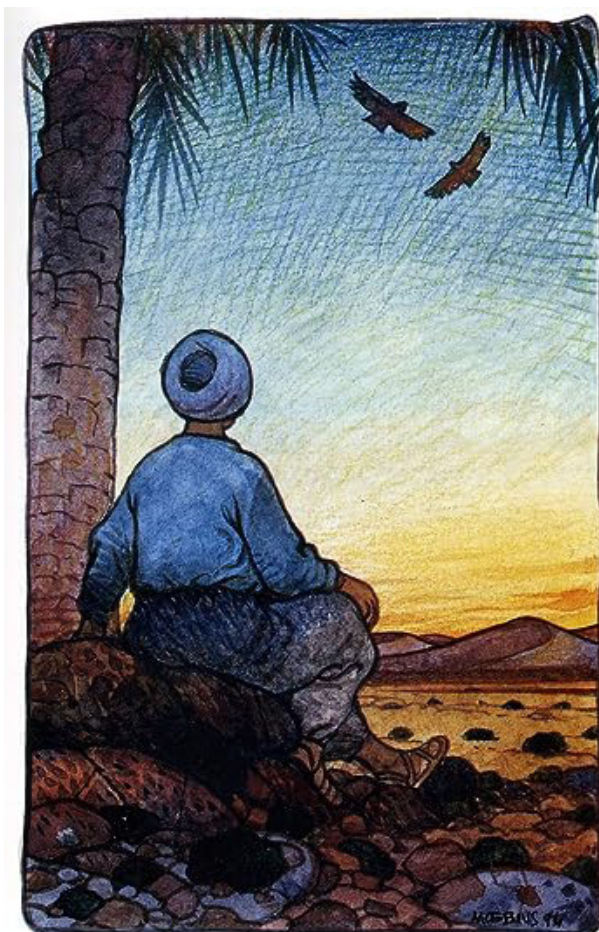
raziliyalik yozuvchi Paulo Koelo o'zining "Alkimyogar" romani bilan butun dunyoga mashhur bo'ldi. U hatto Ginnesning rekordlar kitobiga ham kirgan: Germaniyadagi kitob yarmarkasida Koelo "Alkimyogar"ning 53 nusxasini imzolagan va bu nusxalarning barchasi turli tillarda chop etilgan. Xorij nashrlari muallifning g'ayrioddiy mashhurligi siri, nima uchun ba'zilar uni yomon ko'rishi, boshqalari esa, aksincha, uni sevib o'qishining sabablarini topishga harakat qilishdi.

Koeloga adabiyot olamining yopiq eshiklarini lang ochib bergan kitob "Alkimyogar" romanidir. O'zimizda ham bu roman uch marta tarjima qilingan va ko'pchilik qiziqib o'qigan. Qizig'i shundaki, bu asar dastlab Fransiyada mashhur bo'lgan va keyinchalik butun dunyoda bestsellerga aylandi. "Alkimyogar" 81 tilga tarjima qilingan. Ammo Koeloning ijodi faqat shu asar bilan chegaralanib qolmagan. Yozuvchining kitoblari 350 millionga yaqin nusxada sotilgan. Bu raqamlar nafaqat O'zbekistonda, balki butun dunyoda ham yozuvchi zotini jinni qilib qo'yadigan statistika. Koeloning kitoblari sotilgan pul miqdori xorror janrining qiroli bo'lmish Stiven Kingniki bilan bir xil.

2017-yilda Koelo dunyoning eng nufuzli yozuvchilari ro'yxatida 2-o'ringa sazovor bo'ldi. U birinchi o'rinni "Garri Potter" muallifi Joan Roulingga boy berdi, xolos. Umumjahon e'tirofiga qaramay, muallif ham badiiy adabiyot mutaxassislari, ham oddiy kitobxonlar tomonidan shafqatsizlarcha tanqid qilinadi. Nega bechorani buncha xo'rlashadi? Buning sabablari keyingi postda.

Dunyoga mashhur, ammo o'z yurtida u shunchaki "motivator yozuvchi"

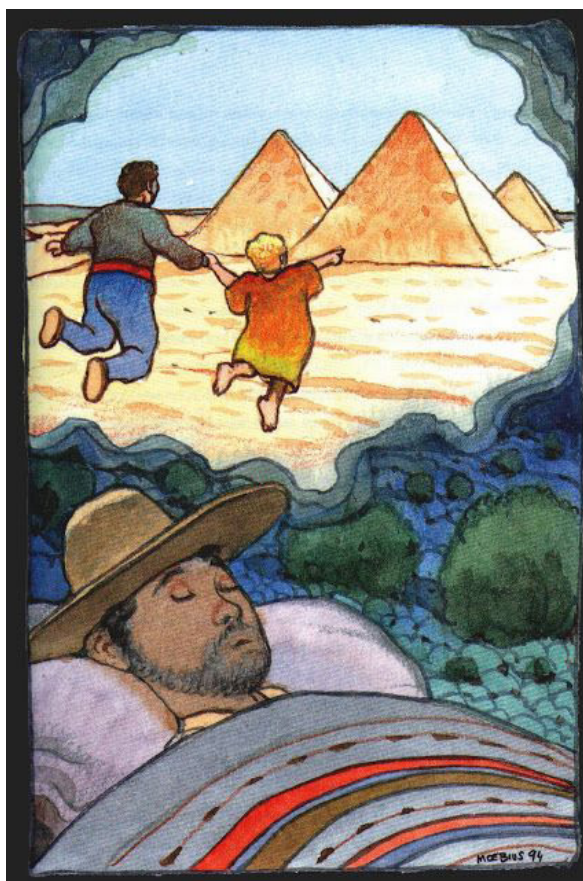
Koelo xorijda daho sanaladi, ammo o'z vatanida ko'pchilik uni "motivatsion kitoblar muallifi" deb ataydi. Boshqacha qilib aytganda, uning kitoblari o'quvchining hayotiga ta'sir o'tkazishga harakat qiladigan kitoblardir. Koeloning kitoblari o'z vatanida, ya'ni Braziliyada shunday qabul qilinadi.

O'quvchilar o'rtasidagi demografik farq ham qiziq. Xorijda yozuvchini, asosan, yoshlar auditoriyasi yaxshi ko'rishsa, Braziliyada uning muxlislari ijtimoiy tarmoqlarda turli ilhomlantiruvchi, motivatsion statuslarni joylashni yaxshi ko'radigan katta yoshli xolalar va momolardir.

Braziliyaliklarning o'zlaridan chiqqan mashhur yozuvchi haqidagi fikri salbiy ekaniga sabab, uning kitoblari badiiy adabiyot ichiga o'ralgan, aslida o'zini rivojlantirishga qaratilgan adabiyotdir. Lo'nda qilib aytganda, turgan-bitgani motivatsiya. Bunday matnlarni o'qish va hazm qilish oson, ular sizdan hech qanday aqliy zo'riqish talab qilmaydi, sizni shunchaki ruhlantiradi.

Koeloning o'z vatanida rad etilishining yana bir sababi muallifning portugal tilining jozibasini ko'rsata olmasligi va tilni buzib ishlatishidir. Braziliyaliklar uning asarlarida "zaif til"ni ko'rishadi. Buni boshqa mamlakatlardagi muxlislar sezishmaydi. Bu ham yetmaganday, Koelo ko'plab grammatik xatolarga yo'l qo'yadi, bu esa portugallarga oddiy so'zlashuv tili bo'lib tuyuladi. Braziliyada adabiy til juda qadrlanadi va uning qimmatini tushirib yuborish xalq tomonidan og'riqli qabul qilinadi.

Bu xulosa mamlakatda shu qadar ommalashganki, ko'pchilik Koeloni o'qimay turib ham yoqtirmaydi. Ular muallifning birorta kitobini o'qishmagan bo'lsa ham, shu xulosadan kelib chiqib yozuvchiga baho berib qo'ya qolishadi.

Dunyoni ikkiga bo'luvchi faqat Messi bilan Ronaldo emas...

Tanqidchilarning ta'kidlashicha, Koelo qahramonlarining hammasi tekis, syujet burilishlari esa qoliplashgan. Uni Gyote, Flober, hatto Pushkin bilan solishtirishadi, afsuski bu taqqoslash uning foydasiga emas. Oddiy kitobxonlar esa ikki guruhga bo'linishgan. Uning yozganlarini o'ta primitiv deb hisoblovchilar va uning haqiqiy fanatlari. Salbiy baholovchilarning fikricha, uning asarlarida qahramonlar rivojlanmaydi, syujet juda sekin va dangasalik bilan harakatlanadi. Muallif esa o'zining yuksak aql-zakovatiga mahliyo. Uning qahramonlari o'zlariga berilgan savollarga psevdointellektual javoblar beradi.

Ko'pchilik Koelo o'z kitoblari asarlarini shunchaki qiziqarli qilib ko'rsatish o'rniga, buyuk falsafiy haqiqatlarni ochib berishga da'vo qiladi, deb o'ylaydi. Keng adabiy ma'lumotga ega bo'lmagan odamlar esa, shuning uchun uni daho deb bilishadi hamda kitob o'zlarining hayoti va dunyoqarashini o'zgartirganiga ishonishadi.

Koelonig muxlislari uning isyonkor ruhiga qoyil qolishadi: bolaligida yozuvchi hech qachon qoidalarga rioya qilmagan va hamma an'anaviy deb hisoblangan narsalarni inkor etgan. Ota-onasining bosimi ostida u muhandis bo'lish uchun kollejga o'qishga kiradi, lekin keyinchalik o'qishni tashlab ketadi. Uni hatto aqldan ozgan deb hisoblashib, ruhiy kasalxonaga yotqizishgan. Koelo uch marta u yerdan qochishga uringan, keyin ota-onasi o'g'lining sog'lom ekaniga ishonishgan va uni uyiga olib ketishgan.

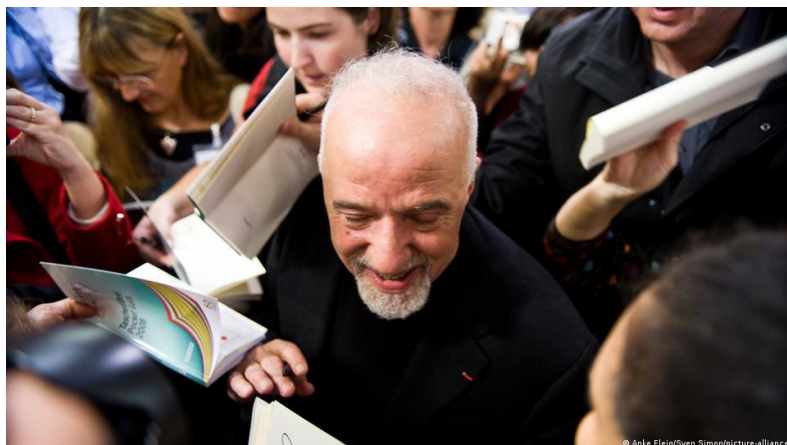

Koelo asarlarini o'qish kerakmi?

Koelonig kitoblari odamlarga kerakli narsani bergani uchun xaridorgir. Bu yozuvchining romanlarida har kim o'zini, ichki dunyosini, fikrlarini, maqsad va intilishlarini ko'rishi mumkin.

Boshqacha aytganda, barcha ayblovlarning tagida Koelonig hech kim sotib olmaydigan adabiy daho emas, balki ko'p va xo'p sotiladigan, bozori chaqqon yozuvchi ekanligi turadi.

Yana bitta haqiqatni unutmaslik kerak. Koelonig asarlarida, xohlaymizmi-yo'qmi, bugungi zamonning ruhiy manzarasi aks etadi. Qolaversa, gadgetlar davrida adabiy tendensiyalar ham shitob bilan o'zgarib boryaptiki, an'anaviy adabiyot ixlosmandlari bularni qabul qilishi oson kechmayapti. Koelo esa shu tendensiyalar mahsuli.

Xurshid ABDURASHID

ESKI MUAMMONING YANGI YECHIMLARI

Yangi o'quv yili boshlandi. Talabalarni turar joy bilan ta'minlash masalasi hamon dolzarb. Bu borada joriy yilda nimalar o'zgardi? Vaziyat ijobiylashdimi? Shu xususida gaplashamiz.

Hozirda Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan talabalarni turar joylar bilan ta'minlash bo'yicha respublika miqyosida 38 ming o'rinli 83 ta talabalar turar joylarini barpo etish bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda. Jumladan, davlat-xususiy sheriklik asosida 23 ming 494 o'rinli 50 ta, universitet va byudjet mablag'lari hamda investitsiya dasturi doirasida 10 ming 660 o'rinli 21 ta talabalar turar joylari qurilishi uchun zarur mablag'lar ajratildi.

18 ming o'rinli TTJi

2023-yil yakuniga qadar respublika bo'yicha 18 ming o'rinli talabalar turar joylarini foydalanishga topshirish vazifasi belgilangan va yil yakuniga qadar ular to'liq qurib bitkaziladi. 2023-yil 1-iyul holatiga 4 ming 702 o'rinli 12 ta talabalar turar joylari foydalanishga topshirildi. Ayni paytda 24 ming 394 o'rinli 51 ta talabalar turar joylari qurilishi jadal sur'atlarda davom etmoqda. Joriy yilning sentyabr oyida, ya'ni, yangi o'quv yili boshlanishiga respublika bo'yicha jami 6 ming 400 o'rinli 11 ta talabalar turar joylari foydalanishga topshiriladi. Shundan, Toshkent shahridagi Talabalar shaharchasi hududida jami 3 ta 1 800 o'rinli (O'zbekiston milliy universiteti uchun 1 ta 400 o'rinli, Toshkent davlat texnika universiteti uchun 1 ta 800 o'rinli hamda Toshkent tibbiyot akademiyasi uchun 1 ta 600 o'rinli) talabalar turar joylarida qurilish, ta'mirlash ishlari to'liq yakunlanib, foydalanishga topshirildi.

Ijara uylariga bo'lgan ehtiyoj eng yuqori bo'lgan va yangi o'quv yili boshida muammo yuzaga keladigan Toshkent shahridagi talabalarni turar joy bilan ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayni paytda poytaxtda faoliyat yuritayotgan talabalar yotoqxonasi mavjud 31 ta davlat oliy ta'lim muassasalarida jami 272 ming talaba tahsil olmoqda. Ularning 159 ming 732 nafari kunduzgi ta'lim shaklida o'qiydi. Ushbu talabalarning 68 ming 400 nafari yoki 43 foizi o'z uyi va yaqin qarindoshlari uyida istiqomat qiladi. Sentabr oyining birinchi o'n kunligida talabalar turar joylarini tarqatish, taqsimlash jarayonida navbatlar hosil bo'lishini oldini olish maqsadida belgilangan tartib va mezon-

larga muvofiq yuqori kurs talabalariga yotoqxonalar oldindan (1-bosqich talabalariga TTJdagi o'rinlarning 60 foizini saqlab qolgan holda) taqsimlandi. Shu tartibda barcha kurslar bilan qo'shib hisoblaganda Toshkent shahrida 42 ming 300 nafar yoki 27 foiz talabalar mavjud 100 ta talabalar turar joylariga joylashtiriladigan bo'ldi.

Ijara shartnomasi talab etilmaydi

Ijara xonadonlariga joylashgan talabalarga ijara to'lovining bir qismini qoplab berish ishlari ham yangi tartibda to'lab beriladi. Bunda talabalarga oylik ijara to'lovining bir qismi ijara shartnomasi-ning summasidan qat'i nazar, Toshkent shahrida – bazaviy hisoblash miqdorining bir baravari (330 ming so'm), qolgan hududlarda – bazaviy hisoblash miqdorining yarim baravari (165 ming so'm) miqdorida to'lanadi. Ijara to'lovining bir qismini qoplash uchun talabalarga qo'yiladigan bir qator talablar bekor qilinib, talabgorni aniqlash mezonlarini belgilash vakolati oliy ta'lim muassasasidagi komissiyaga berildi. Bu orqali haqiqatda ijaraga ehtiyojmand bo'lgan talabalarining imtiyozdan foydalanish imkoniyati yanada oshiriladi. Shuningdek, birinchi bosqich talabalariga sentyabr va oktyabr oylari uchun ijara shartnomasi talab etmasdan oylik ijara to'lovining bir qismini qoplab berish tartibi joriy etildi.

Yotoqxonaga joylashtirish elektron tartibda

Yana bir yangilik, endi O'zbekistonda 2024-yildan davlat oliy ta'lim muassasalarining barcha kurs talabalari yotoqxonaga joylashish uchun onlayn ariza topshirishi mumkin bo'ladi. Bu haqda Vazirlar Mahkamasining qarori qabul qilindi. Mazkur qarorga muvofiq, talabalar turar joyiga joylashish faqat davlat xizmati markazlari va Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali elektron ariza berish yo'li bilan amalga oshirilishi hamda talabalarga navbatni onlayn kuzatish, to'lovlarni amalga oshirish imkoniyati yaratilishi belgilanmoqda. Shuningdek, talabalarni onlayn tartibda TTJlarga joylashtirish imkoniyatini beruvchi axborot tizimi ham ishlab chiqiladi. Mazkur axborot tizimida oliy ta'lim muassasalarining yotoqxonalar hisobini yuritish reyestri shakllantirilib, oliy ta'lim muassasasi tomonidan har bir talabalar turar joyining manzili va quvvati, talabalar turar joyida kurslar va fakultetlarga ajratilgan o'rinlar soni muntazam kiritib boriladi.

Shuningdek, har bir oliy ta'lim muassasasida talabalar va ularning ota-onalarini kutib oladigan, ularga zarur ko'rsatma va ma'lumotlar beradigan mas'ullar belgilanishi ta'minlanadi. Talabalarni talabalar turar joylariga joylashtirish bo'yicha yordam ko'rsatish markazlariga tajribali volontyorlar birlashtiriladi.

Aziz ABDUMALIK
Ildambek VALIJONOV suratlari

AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING ASOSIY YO'NALISHLARI

Software Development:

Tashkilotlarga muayyan vazifalarni bajarish yoki ma'lum maqsadlarga erishishda yordam beradigan dasturiy ilovalarni loyihalash, ishlab chiqish va saqlashni o'z ichiga oladi.

Cybersecurity:

Bu soha kompyuter tizimlari va tarmoqlarini ruxsatsiz kirish, o'g'irlik va shikastlanishdan himoya qilishga qaratilgan.

Network Administration:

Turli xil qurilmalarning bir-biri bilan aloqa qilishiga va resurslarni almashishiga imkon beruvchi kompyuter tarmoqlarini sozlash va texnik xizmat ko'rsatishni o'z ichiga oladi.

Database Management:

Katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlaydigan va boshqaradigan ma'lumotlar bazalarini loyihalash, yaratish va boshqarishni o'z ichiga oladi.

Big Data:

Biznes qarorlarini bildirishi mumkin bo'lgan naqshlar, tendensiyalar va tushunchalarni aniqlash uchun katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash, saqlash va tahlil qilishni o'z ichiga oladi.

Internet of Things (IoT):

Ob'ektlarni internetga ulash uchun sensorlar va boshqa qurilmalardan foydalanishni o'z ichiga oladi, bu ularga boshqa qurilmalar va tizimlar bilan ma'lumot almashish imkonini beradi.

Cloud Computing:

Mahalliy serverlar yoki shaxsiy kompyuterlarga tayanish o'rniga ma'lumotlar va ilovalarni saqlash, boshqarish va qayta ishlash uchun masofaviy serverlardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Artificial Intelligence:

Bu odatda inson aqlini talab qiladigan vazifalarni bajara oladigan aqlli mashinalar va dasturiy ilovalarni yaratish uchun algoritmlar va usullarni ishlab chiqish va ulardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Web Development:

Internet orqali foydalanuvchilarga ma'lumot yoki xizmatlarni taqdim etadigan veb-saytlar va veb-ilovalarni loyihalash va ishlab chiqishni o'z ichiga oladi.

Mobile Development:

Smartfon va planshetlar kabi mobil qurilmalarda ishlaydigan ilovalarni loyihalash va ishlab chiqishni o'z ichiga oladi.

Ushbu sohalar dunyo bo'yicha eng yuqori maosh to'lanadigan IT yo'nalishlari hisoblanadi. O'rtacha 1 oylik maosh - 6000\$ ni tashkil qiladi.

Nurmuhammad NURSAIDOV
tayyorladi

MO'JIZALAR BIZ BILAN...

ABORIGENLAR OROLI

Dunyo xaritasida yirtqich hayvonlar, zaharli ilonlar va boshqa xavflar tufayli borish ta'qiqlangan orollar talaygina. Shunday joylardan biri Hindiston hududiga kiruvchi Shimoliy Santinel oroli hisoblanadi. Ammo Hindiston hukumatining bu orolga borishni ta'qiqlashiga sabab na zaharli ilonlar va na yirtqich hayvonlardir. Gap shundaki, bu orolda tashqi dunyodan batamom uzilgan aborigenlar qabilasi yashaydi va ular o'z yerlarini begonalardan himoya qilish uchun hech narsadan tap tortmaydilar.

Taxminlarga ko'ra, ushbu orol dunyo sivilizatsiyasidan bir necha o'n ming yil ortda qolib ketgan. Olimlarning fikricha, hozirda ushbu hududda yashovchi aborigenlar soni 50 tadan 400 tagacha bo'lishi mumkin. Ular orolni chamasi 55 000 yil avval egallashgan. Orolni o'rganish uchun bir necha bor urinishlar bo'lgan, lekin mahalliy qabila vakillari o'z hududlariga hech kimni yaqinlashtirishmagan. Qizig'i shundaki, aborigenlarning asosiy quroli o'q-yoy hisoblanadi. Shimoliy Santinelning qalin o'rmonlar bilan qoplanganligi ham Aborigenlar hayotini o'rganishni bir muncha qiyinlashtiradi. Shu sababli ham bu qabila vakillarining soni haqida faqat taxmin qilish mumkin.

Shunday bo'lsa-da, ayrim sayyohlarning esdaliklarida bu orol haqidagi bitiklar uchraydi. Masalan, taniqli dengizchi Marko Polo Aborigenlarga shunday ta'rif bergan: "Eng yirtqich va yovvoyi xalq. Boshlari va ko'zlari itnikiga o'xshaydi. Ular juda ham yirtqich, har qanday notanish bo'lgan insonlarni o'ldirishadi va yeyishadi".

Ko'plab tadqiqotchilar orol aholisi bilan muloqot o'rnatishga urinib ko'rgan. Bularning eng muvaffaqiyatlisi hind antropologi Triloknatx Pandit va uning hamkasblari bilan yuz bergani aytiladi. Pandit o'z jamoasi bilan yovvoyi qabila aholisini 20 yil mobaynida uzoqdan kuzatgan. 1990-yil oxirlariga kelib aborigenlar bilan muloqotga kirishish maqsadida orol qirg'oqlariga sovg'alar qoldira boshlashgan. Bu harakatlar ijobiy natija berib, 1991-yil 4-yanvar kuni Pandit va aborigenlar o'rtasida rasmiy tinchlik muloqoti o'rnatilgan. Lekin bu ham uzoqqa cho'zilmaydi. Panditning eslashicha, orol aholisi tomonidan har doim unga nisbatan ishonchsizlik sezilib turgan. Hattoki bir necha bor unga pichoq bilan tahdid ham qilishgan.

Keyinchalik 2006-yil adashib Santinel qirg'oqlariga borib qolgan 2 baliqchining aborigenlar tomonidan o'ldirib ketilgani haqida xabarlar tarqagan. Xuddi shunga o'xshash holat 2018-yil amerikalik sayyoh bilan ham yuz bergan. Hindiston hukumati 1997-yilda orolga rasmiy tashriflarni ta'qiqlaganidan buyon ushbu joy sayyoramizning hanuzgacha o'rganilmagan hududlaridan biri bo'lib qolmoqda.

O'RMONLARNING "BERMURD UCHBURCHAGI" – HOIA BACIU

Hoia Baci u'rmoni sayyoramizning eng sirli joylaridan biri sifatida tan olingan. Bu o'rmon Ruminiyaning Transilvaniya hududida joylashgan. Mahalliy aholi orasida bu o'rmon bilan bog'liq dahshatli asotirlar va qo'rqinchli hikoyalar keng tarqalgan. Masalan, o'rmonda zoo ta qo'y suruvi bilan g'oyib bo'lgan cho'pon voqeasi juda ham mashhurdir. Aytishlaricha, cho'pon qo'ylar bilan o'rmonga kirib ketadi va qaytib chiqmaydi. Odamlar o'rmon oralab uni bir necha bor izlashadi, lekin urinishlar besamar ketadi. Eng hayratlanarlisi shundaki, suruvdan qolgan tuyoq izlarining barchasi o'rmon nihoyasiga yetmasdan yo'qolavergan. Mana shunday g'ayrioddiy voqealardan birida Aleks ismli 5 yoshli bolakay haqida hikoya qilinadi. O'rmonda oilasi bilan sayr qilayotgan Aleks to'satdan g'oyib bo'ladi. Yaqinlari uni juda ko'p qidirishiga qaramay, na bolani va na uning yo'qolishiga oid sabablarni topa olishadi. Lekin oradan ancha yil o'tib, bola yana o'sha o'rmondan topiladi. Hayratlanarlisi shundaki, Aleksning yo'qolganiga uzoq yil bo'lgan esa-da, bolaning yoshida o'zgarish bo'lmagan va o'sha yo'qolgan kungi kiyimida edi. Shu va shunga o'xshash voqealar asnosida Hoia Baci u'rmonlarning "Bermurd uchburchagi" nomini olgan. Ya'ni bu o'rmonda ham "Bermurd uchburchagi"da bo'lgani kabi ko'plab bedarak g'oyib bo'lishlar kuzatiladi. Qolaversa, o'rmonda daraxtlarning qalin va bir-biriga tayangan holda, spiralsimon o'sishi manzarani yana ham dahshatliroq holatga keltiradi. Mahalliy aholi vakillari o'rmon hududida noma'lum uchar jismlar harakati va g'ayritabiiy elektr hodisalari bir necha bor kuzatilgani haqida aytishadi. Bugungi kunda ham o'rmonga tashrif buyuruvchilarning ko'pchiligi o'zlari bilan ko'ngil aynishi, bosh aylanishi, bezovtalanish va elektron qurilmalarning ishdan chiqishi kabi holatlar kuzatilgani haqida xabar bergan. Bular esa o'zga sayyoraliklarning o'sha hududga tushganligi borasidagi farazlarning ko'payishiga olib kelgan. Ammo har qancha o'rganilmasin, bular farazligicha qolmoqda, ushbu o'rmonning g'ayritabiiy hodisalari sababi aniqlanganicha yo'q.

USTIYURT NAYZALARI

O‘zbekistonda dunyoning sirli joylari ro‘yxatidan o‘rin olgan hudud borligini bilar-midingiz? Sizlar bilan O‘zbekiston va Qozog‘iston orasidagi keng hududlar, aniqrog‘i shimoliy Qoraqalpog‘istonda joylashgan Ustyurt platosi haqida gaplashamiz.

Ustyurt qumliklari taftini oyog‘ingiz bilan his qilib kezar ekansiz, u yer poyonsiz kengliklar va kimsasiz sahro sifatida ko‘z o‘ngingizda gavdalanadi. Lekin o‘sha qumliklarga qush parvozi balandligidan nazar solsangiz, sahro bag‘rida ko‘rinish beradigan ulkan nayzalarning o‘yma tasviri sizni hayratga solishi aniq. Ilm ahlini bir necha o‘n yillardan buyon o‘yga toldirib kelayotgan jumboqlardan biri aynan Ustyurtning “nayzasimon inshootlari”dir.

Yuqoridan turib yerdagi bu o‘yma tasvirlarni tomosha qilar ekansiz, bu bir tabiat hodisasi emasligini anglaysiz. Chunki unda aniq simmetriya mavjud. Bu chizgilar aql va jismoniy mehnat evaziga yuzaga kelgan. Lekin kim bu bepoyon sahroda bir necha yuz metr balandlikdan ko‘rinadigan darajada, aniq hisob-kitoblarga tayangan holda ushbu o‘yqlarni kovlay oldi ekan?

Ustyurtning nayzasimon yodgorliklari o‘tgan asrning 70-80- yillaridan boshlab dunyo miqyosida o‘rganib kelinmoqda. Ba’zi mashhur tadqiqotchilar

bu inshootlarni o‘zga sayyoraliklar qurgan degan farazni ham ilgari surishgan. Siz bu chizgilarni yerdan turib, oddiy ko‘z bilan ko‘ra olmaysiz. Ularning uzunligi 600-900, kengligi 400-600 metrni tashkil etsa, chuqurligi esa 3 metrgacha boradi. Ushbu nayzasimon yodgorliklarni internet tarmog‘idagi xaritalar orqali bemalol ko‘ra olasiz.

Olimlar ushbu hududning tabiiy shart-sharoitlarini inobatga olib, bu inshootlar suv yig‘ish yoki ov qilish uchun tayyorlangan degan taxminga kelishgan, ammo aniq bir fikr aytilmagan.

Ustyurt platosidagi ushbu chizgilar Peruning Naska sahosida topilgan tasvirlarni ham yodga soladi. Lekin Perudagi chizmalar turli xil mazmunga ega, ularda maymun, o‘rgimchak va boshqa hayvonlarning shaklini ko‘rish mumkin. Qolaversa, ular Ustyurtdagi chizmalardan hajman bir necha barobar kichik.

Bunday sirli chizgilarni faqatgina Ustyurt yoki Peruda emas, dunyoning yana bir nechta mintaqalarida kuzatish mumkin.

Shodiya CHORSHANBIYEVA
internet manbalari asosida tayyorladi

Bugun davom etayotgan globalashuv davri jamiyatning har bir jabhasida kuchli raqobatni yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy kasblar, zamonaviy tendensiyalar, zamonaviy g'oyalar... Bugun "yashab qolish" uchun kurash har doimgidan ham shiddatliroq. Endi har bir soha vakilidan faqat mavjud bilimlarga ega bo'lishgina emas, balki tinimsiz izlanish ham talab etiladi. Albatta, bunday kadrlarni yetishtirib berishda esa oliy ta'lim dargohlarining ham o'рни katta. O'z bilim darajasi va karyerasini keyingi bosqichga ko'tarishga intilayotgan har qanday yoshdagi talabalar uchun mo'ljalangan mana shunday zamonaviy universitetlardan biri bu Navoiy innovatsiyalar universitetidir.

Ha, bu nomni avvallari ko'p eshitmagan bo'lishingiz yoki siz uchun mutlaqo yangi bo'lishi mumkin. Keling, yaxshisi ushbu universitet bilan sizni yaqindan tanishtiramiz.

**TA'LIM
SIFATI:**

**ERISHISH
OMILLARI**

Universitet haqida

Navoiy viloyati Karmana tumanida joylashgan Navoiy innovatsiyalar universiteti 2022-yilning noyabr oyida nodavlat ta'lim muassasasi sifatida litsenziyaga ega bo'ldi. Jadal suratlarda rivojlanayotgan dunyoda yoshlarga sifatli ta'lim taklif etishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yg'an ta'lim muassasasi ishini malakali mutaxassislarini saralab olishdan boshladi. Ko'p o'tmay, qilingan sa'y-harakatlar o'z natijasini berib, universitet talaba bo'lish istagidagi yoshlar e'tiborini o'ziga qarata oldi. Bugun ushbu ta'lim dargohida 13 ta ta'lim yo'nalishi bo'yicha 5000 nafardan oshiq talabalar tahsil olishmoqda. Universitetda o'quv dasturlari jahon ta'lim standartlariga mos tarzda ishlab chiqilgan va talabalarning xalqaro tajribaga ega professional pedagoglar yordamida xorijiy tillarni mukammal o'rganishlari uchun barcha shart-sharoitlar mavjud. Qolaversa, talabalarga dunyoning AQSH, Germaniya, Hindiston, Janubiy Koreya singari ta'limda yetakchi bo'lgan davlatlarida o'qishni davom ettirish uchun ham imkoniyatlar yaratilgan. Universitetning shiori ham aynan o'ziga xos tarzda: "Biz kelajagidan xotirjam, bilim va kasbiy mahoratiga ishongan, sog'lom raqobatga tayyor haqiqiy liderlarni tayyorlab beramiz!"

Yaratilgan imkoniyatlar

Ushbu ta'lim maskanida talabalarning mustaqil ta'lim olishlari uchun axborot-resurs markazi mavjud bo'lib, u 20 ta zamonaviy kompyuter va nusxa ko'chirish qurilmalari bilan jihozlangan. Qolaversa, yana elektron kitoblardan foydalanish uchun 100 dan oshiq kompyuterlar talabalarning ixtiyorida. Shuningdek, mavjud ta'lim yo'nalishlarining barchasi kerakli darsliklar va o'quv adabiyotlari bilan yetarlicha ta'minlangan. Talabalar uchun elektron bazada 15 000 dan ortiq audio kitob va video darsliklar mavjud. Biologiya, kimyo, elektr energetikasi ta'lim yo'nalishidagi talabalar uchun zamonaviy jihozlangan laboratoriya va dasturchilar sinflari faoliyat yuritadi.

Mahalliy hamkorlik

Talabalarning sohadagi amaliy ko'nikmalarini oshirish maqsadida universitet "GIDRO STANKA SERVIS" MCHJ, "GEMO-TEST" klinikasi, Navoiy viloyati epidemiologiya, o'soyishtalik va jamoat salomatligini saqlash boshqarmasi Karmana tumani bo'limi, Navoiy viloyati Ekologiya boshqarmasi va "BOBUR BUNYODKOR" MCHJlar bilan texnologik jarayonlar hamda ishlab chiqarishni avtomatlash-tirish, konchilik ishi, bilologiya, elektr energetikasi kabi yo'nalishlarda o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'ygan. Bunda talabalar laboratoriya mashg'ulotlari, amaliy jarayonlar bilan tanishuv, shuningdek, bitiruv oldi amaliyotlarini o'tash imkoniga ega bo'ladilar.

Xalqaro hamkorlik

Navoiy innovatsiyalar universiteti 5 yillik rivojlanish strategiyasini ishlab chiqqan bo'lib, unda rivojlangan xorijiy davlatlarning qator oliy ta'lim maskanlari bilan professor-o'qituvchilarning malakasini oshirish hamda talaba yoshlarni o'qitish bo'yicha hamkrolikni yo'lga qo'yish ko'zda tutilgan. Xususan, universitet delegatsiyasining Latviyadagi nufuzli oliy o'quv yurtlaridan biri bo'lgan TSI universiteti bilan muvaffaqiyatli muzokaralar o'tkazganligini ta'kidlash joiz. Muzokaralar davomida sun'iy intellekt bo'yicha yirik loyihalarni amalga oshirish, ayniqsa, IT sohasidagi keng qamrovli hamkorlikni yo'lga qo'yish bo'yicha kelishuvga erishilgan.

Mana shunday manfaatli kelishuvlarning yana biri joriy yilning 11-iyul kuni Berlin shahrida bo'lib o'tdi. Germaniyaga borgan Navoiy innovatsiyalar universiteti delegatsiyasi O'zbekistonning Germaniyadagi elchisi Nabijon Qosimov bilan uchrashib, Germaniyaning ko'plab nufuzli universitetlari bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yishga kelishib olishdi. Ushbu delegatsiyaga rahbarlik qilgan universitet rektori, siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori N.Abulhasan Germaniya elchixonasi vakillariga universitet nomidan esdalik sovg'alarini topshirdi.

Bundan tashqari, universitet AQSH, Koreya, Hindiston singari rivojlangan davlatlarning xalqaro darajadagi oliy ta'lim dargohlari bilan ham hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'ygan.

Ta'lim yo'nalishlari

Hozirgi kunda Navoiy innovatsiyalar universitetida talabalar quyidagi ta'lim yo'nalishlari bo'yicha tahsil olishmoqda:

- Maktabgacha ta'lim
- Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha)
- Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
- Filologiya va tillarni o'qitish
- Axborot tizimlari va texnologiyalari
- Pedagogika va psixologiya
- Boshlang'ich ta'lim
- Konchilik ishi
- Elektr energetikasi
- Biologiya
- Texnologik jarayonlar, ishlab chiqarishni avtomatlashtirish va boshqarish.

HIKOYA

O'ZI

OQ,

ICHI

QORA

2011

-yil, kuz. Badqovoq va xayolparast yosh rassom (laqabi "Pikasso") Qismatbek hali kursdoshlari bilan yaxshilab tanishishga ulgurmay paxta terimi boshlandi. Oq oltin bu yil vaqtliroq yetilganmish. "Paxta!.. Oshqozonimning yarasi, xalqimning dardi ustiga chipqon, oppoq falokat!" – Qismat tarixchi tog'asidan ahyon-ahyon paxta haqida shu kabi gaplarni eshitardi, lekin tushunmasdi.

Faollar zalida barchani yig'ib, "xirmonni to'ldirishdek sharaflı burch" "ham farz, ham qarz" ekanini uqtirishdi. Aksariyat talabalar go'yo g'aroyib, ertaknamo sarguzashtlar ularni kutib turganday sevinishdi, faqat Qismat bundan mustasno. Axir u dalani umrida ko'rmagan bo'lsa, paxtani qanday terishni bilmasa, qolaversa, endigina o'zlashtirayotgan ma'ruzalari uzoq uzilishdan keyin ayqash-uyqash bo'lib ketmaydimi?.. Qismatning yangi do'sti, taqdir bir umrga hassa tutqizib qo'yan Shukur oyog'ining langligini paxta komissiyasiga "isbotlab", paxtadan qolish uchun kasalxonada oltita vrach "ko'rigidan o'tganda", Qismat u bilan birga edi va paxtaga bo'lgan iddaosi yana bir karra ortdi.

Terimga barcha o'quv dargohlari birvarakayiga jalb qilinarkan: universitet xiyoboni katta jomadonlar, ko'rpa-yostiq solingan bahaybat tugunlar, sumkalar ko'tarib olgan besaranjom talabalar, ularni kuzatishga chiqqan ota-onalar bilan to'lib-toshgan edi. Qismat uni kuzatib qo'yishga chiqqan onasi bilan xayrlashib, oq fotihasini oldi. Bashang kostyum-shim o'rniga bugun chaqqon sport kiyimini kiyib olgan professor-o'qituvchilardan birining yo'qlovidan o'tdi-da, yo'l yoqalab askarlarday bir tekis terib qo'yilgan avtobuslar tomon odimladi. Yaqinlashgach, to'xtab qoldi: "Bu shahar avtobuslari-ku... Ayam uyga qanday yetib olarkin?"

Qismat jomadonini yukxonaga joyladi. Avtobus o'rindiqlari orasidan o'tgan yo'lakchadan, qo'lidagi molbert u-buni turtib yubormasligi uchun ohista yurib borarkan:

– Good bye Samarqandning soya-salqinlari, paxta dalasida jizg'anak bo'lganimda hali tushlarimga kirasizlar, – degan quvnoq, hazilomuz luqmani eshitdi va beixtiyor "paxtani bilarkan" deb o'ylab, ovoz egasining oldiga qo'nib oldi.

– Bu nima? – so'radi sherigi Hasan salom-alik va qisqa tanishuvdan so'ng.

– Molbert.

Nima ...bert?

– Buning ustida surat solinadi, – tushuntirgan bo'ldi "Pikasso".

Sherik kulimsiradi:

– Hali rassomman degin oshna? U yoqda rasm chizishga vaqt bo'lmikan?

...Sherik aytgan gap to'g'ri chiqdi. Rasm solish tugul 10-15 daqiqa kitob varaqlashga fursat yo'q. Sahar oltida paxta "shtab"ida bo'lish kerak. Buning uchun kamida besh yarimda uyg'onish, nonushta qilish... eh-he. Daladan qosh qoraygach qaytiladi, kechki ovqatdan so'ng kunning qanday o'tgani "sarhisob" qilinadi, quloqsizlarga "hali sessiya payti gaplashilishi" shama qilinadi. Yotar vaqti yarim tungacha cho'zilib ketadi.

Qismat avval egilib, bu paxmoq tolani terishga sho'ng'iydi-da, terlab-pishib, barmoqlari shiliniib o'zini bir dunyo paxta terganday his qilib, taroziga torttiradi: 5-6 kilo. Hafsalasi pir bo'lib egatga qaytadi, me'yorga yana 60 kilo bor, har kuni ahvol shu! Kechga borib eng kam paxta tergan talabalar qatorida ekanligi ravshanlasha boradi, "vatan xirmonini to'ldirishni sharaf bilgan ilg'or terimchilar"ning nafratli nigohiga yo'liqmaslik ilinjida ko'zini yerga, osmonga, dala chetidagi soyalari armon teraklarga tikadi. Nima qilsin? U qilsa ham, bu qilsa ham terolmayapti. To'g'ri, paxta terishni eplolmaydigan talabalar talaygina, lekin ular o'zlariga terimchi yollashgan. Bu qo'li chaqqon mahalliy ayollar boyvuchcha talabalarning "plan"larini ziyoda qilib bajari-shar, ularga ortiqcha gap tekkizishmasdi. "Oqbilakoyimlar"ning o'zlari esa faqat rektor yoki biror bir "komissiya" paydo bo'lgan payt dalada ko'rinishar, qolgan vaqt soya-salqinda tarallabedod. Qismatning bunday "hashamat"ga qurbi yetmaydi, o'zi ham bunday ayyorlikni istamaydi. Uni bir savol qiynardi: "Alaloqibat rejani mana shu zahmatkash mahalliy aholi bajararkan, nima uchun ular terimga rasman, to'g'ridan-to'g'ri jalb etilmaydi. Foydasiz, landovur talabani o'qishdan qoldirib, ikki oylab sudrashdan ne ma'ni bor? Ana, fermer ham yaqinda jahl ustida tan oldi-ku: "senlarning turgan-bitganining zarar" deb. Axir, talabaning o'qish va izlanishga sarflaydigan vaqti dalada tentib o'tib ketayapti-ku!" – Qismat shularni o'ylab og'rinar, biroq birovga aytishga botinolmasdi...

...“Shtab”da sustkash terim-chilarni yana koyishdi, vatanini sevmaslikda ayblashdi. Unga “hayfsan” e’lon qilishdi. Qismat dalaga biriktirilgan falsafa domlasiga yuzlanib, barcha bir-day paxta terolmasligi tabiiy ekani, Eynshteyn aytganday, aslida hamma qaysidir jabhada mahoratli bo’lishi, lekin agar baliq haqida daraxtga chiqqan olish qobiliyati orqali xulosa chiqarsangiz, u butun umr o’zini ahmoq deb o’ylab o’tib ketishini shartta aytdi.

– Mana, masalan, men shu paxta dalasini butun go’zalligi, tarovati bilan chiza olaman, qo’lingizni cho’zsangiz bepoyon dalada paydo bo’ladiganday sezasiz o’zingizni. Vatanni sevishim suratlarimda namoyon bo’ladi, paxta terishimda emas...

– “Otangga u ishni o’rgatma” deyдилar, Quliyev! – dedi domla. Bolalar piqillab kulishdi.

– Sizni tushunmadim? – Qismat chindan ham gapning nim-kosasini anglamagandi.

– Ya’ni falsafa domlasiga falsafa so’qima, hozir surat solish mavridi emas, paxta terish payti, o’zing termaslikka termay, tag’in boshqalarni “agitatsiya” qilyapsan, Quliyev! – gapini tugal qildi domla.

Ertasi kuni u jon-jahdi bilan nima qilib bo’lsa ham shu o’lgur rejani bajarishga bel bog’ladi. Qismat hadeb “Tur, bo’l, ter” deb xunob qiladigan domla chekishga dala chetiga chiqqandan so’ng, fartugini tagiga ko’rpacha qilib joylab oldi-da, kuzatdi: paxta dalasi chindan ham bir asar bo’lgulik edi. Bepoyon dalada oq oltin barq urib ochilib yotibdi, xuddi pag’a-pag’a, oppoq bulutlar yerga, mana shu dalaga tushib olganday. Paxta dalasi – yerdagi osmon. Daladan tepaga bijirlab yer tafti, hovuri ko’tariladi... Avval diqqat bilan kursdoshlariga razm soldi: ular qandoq qilishyapti?.. Ularning hammasi Qismat o’ylaganday vatanparvar emasga o’xshardi: dalada g’alati ishlar bo’layotganini endi fahmlab qoldi. Bir g’uj shum talabalar domlaning ko’zini shamg’alat qilib, allaqachon traktorga ortilgan etaklarni bir-birlariga uzatar, shu tariqa bitta paxta uyumi ikki-uch karra taroziga tortilardi, albatta shubha uyg’otmaslik uchun kilosi sal kamaytirilar yo oshirilardi. Oftob urmasligi uchun kepka ostidan keng oq ro’molni yoyib tashlab olgan, shu qilig’i bilan talabalar orasida “kelinchak” laqabini orttirgan domla ko’zi oldidagi tarozidan bo’lak hech narsani ko’rolmasdi. Hamma ishning boshida kursdoshlar orasida eng yoshi ulug’i, go’yoki “telejka” ustiga ortilayotgan paxtani oyog’i bilan bosib presslash uchun chiqqan noskash Rajabboy ekani ma’lum bo’ldi. Rajabboy chapdastlik bilan etaklarni “telejka”ning narigi betiga irg’itar, u yoqdan esa boshqa bir shovvoz ularni ilib olar va qulay payt poylab pastga uzatar edi...

Rektor “yeyishdan boshqa hech narsaga arzimaydi” deb ta’rif bergan surunkali perlovka tushligidan so’ng, Qismat sekin pildirab Rajabboyga yaqinlashdi. Uyoq-bu yoqdan picha chaq-chaqlashgandan so’ng muddaoga o’tdi.

– Jon aka, har kuni gap eshitish bezor qildi. Terish qo'ldan kelmaydi, sotib olishga uydan pul olib kelmaganman. Qo'llab yuboringlar, keyin Samarqandga borsak bir osh ziyofat mendan!

Noskash avval o'zini go'llikka soldi, kalovlandi.

– Aka, o'zim ko'rdim hammasini... birovga chaqib beraman deganim yo'q, faqat bir kishi qiladigan ish emas ekan.

– Bo'пти, faqat o'zingga ehtiyot bo'l, – ko'ngan bo'ldi Rajabboy.

Qismat sal nari ketgandan so'ng, noskash sheriklari bilan pichir-pichir qildi, nimalarnidir imo-ishora qilib ularga tushuntirdi, keyin tuyqus gumbur kulgu ko'tarilib, terakdagi chumchuqlarni cho'chitib, uchirib yubordi.

...Har safar sheriklariga etaklarni "telejka"ning bahaybat tut daraxti pana qilgan ort qismidan aylantirishga uzatgan Rajabboy, endi Qismatni yo'l yoqasidan kelishga imladi. Qismat "Nima bo'lsa bo'ldi, tavakkal" deb "kelinchak"ka fartugini o'lchatdi-da, telejkadagi (go'yoki paxtani oyog'i bilan bosib, zichlab joylayotgan) noskashga uzatdi. Ohista yo'l yoqasidan yurib allaqachon ustalik bilan ildirib qo'yilgan o'z fartugini yelkasiga tashlab 4-5 qadam odimladi... "Tamom bo'ldim" yashin tezligida o'yladi Qismat, dekan o'rinbosari u tomon shahdam qadamlar bilan, qovog'ini tund qilib kelar edi. "Sig'dirishmadi, bekorga yo'l yoqasidan kelishga imlamagan ekan. Zamdekanni uzoqdan ko'rgan bu, dekan o'rinbosari noskashdan ikki dunyoda ham shubhalanmaydi, "toza oq paxta ekan, yuqoriga bostirmoqchi edim, shunga bu fartukni ajratib ilib qo'ygandim" deb qutiladi-da... e, battar bo'! Shu xarish ishga qo'shilmaslik kerak edi", – o'zini koyidi "Pikasso"... Battar bo'ldi: Qismatning boshi gangib, quloqlari shang'illab yonbosh tomon quladi. Doim qaddini kerib yuruvchi, shundan bo'lsa kerak, talabalar orasida "Kermatov" tamg'asi yopishtirilgan dekan o'rinbosari Qismatning chakkasiga

shapaloq tortib yuborgan edi. Qismat "Kermatov"ning og'zi qimirlayotganini ko'rib turgan bo'lsa ham, xuddi suv ostiga sho'ng'iganday nima deytganini eshitilmadi, qulog'i batang bo'lib nuqul chingilladi.

– ...takasaltang, beviddon! Tag'in bu kishim rassom, san'atkor, o'zlarini madaniyatli qilib ko'rsatadilar, qip-qizil kazzob ekansan-ku! O'g'ri! Hayf senga! – ovoz "Pikasso"ning qulog'iga endi kela boshladi.

Qismat o'ylab qarasa, hali hech kim uning yuziga tarsaki tushirmagan ekan... U chuqur-chuqur havo yutib nigohini bir nuqtaga – "Kermatov"ning horg'in, qizargan ko'zlariga qadadi. Boshqa domlalar "Kermatov"ni tinchlantirishga unna-shardi, "kelinchak" har ehtimolga qarshi uni orqaroqqa tortib, chap qo'lidan tutib turar edi. Talabalar Qismatni qurshab olib unga suvpuv ichirishdi. Noskash Rajabboy quvlik bilan past, lekin o'ktam ovozda unga tasalli bergan bo'ldi:

– Toliqma, “Pikasso”. Men senga bir jazman nos beraman, uni chekasan, borib “Kermatov”ning oyog’ini bosasan, “a-a-a!” degan payt og’ziga tupurasan.

Yigitlar xoxolab kulishdi, Qismat jirkanib nari ketdi...

– Hammang agatinga tushib ol maynavozchilik qilmasdan! – baqirgan bo’ldi domlalaridan biri.

– Hoy uka, g’am chekmang, o’zim sizga terib beraman shu o’lgur paxtani, pulingiz kerak emas! – dedi qo’shni agatda oq oltin yig’ayotgan “avatarlar”dan biri – Paxtaning tashqarisi oq, ichi qora bo’ladi. Bitta tarsaki nima, bu o’lgur paxtani deb o’zbek xalqi qancha qon yutgan.

Qismat tag’in tarixchi tog’asini esladi: “Paxta yaqin o’tmishda xalqni qon qaqshatgani rost, biroq o’shanda biz SSSR tarkibida kimlargadir tobe bo’lganmiz, ming chanoqqa ming marta egilgan o’zbekning paxtasi “markaz”ga tashib ketilardi, keyin “paxta ishi”, “o’zbek ishi”...

“Xo’p, o’shanda kimlargadir tobe bo’lganmiz, lekin hozir-chi? Nega hanuz odamlar oyoq osti? Axir endi mustaqilmiz-ku!” – o’ylar uning qalbini timdalar, tarsaki yegan chakkasidan ko’ra, ichida bir nima qattiq og’rir, nimadir bo’g’zidan xippa olgan edi...

Qismatni kechki shtabda sharmanda qilishmadi. Shu kuni viloyatning rejani to’liq bajargani munosabati bilan bayram tadbiriga hozirlik ko’rilayotgan edi. Shtab yonidagi tammaddigohni talabalar g’imirlab bezatishar, lunjlarini shishirib shar puflashar, xushbo’y taom isi hamma yoqni tutgan, to’rda mikrafon bilan minbar o’rnatilayotgan edi. Sal o’tmay unda yashil bo’yinboq taqqan, baqaloq bir “arbob”

so’zga chiqdi. Uzoq gapirdi, yaxshi notiq ekan. Ilg’or terimchilarga sovg’a-salomlar, pul mukofotlarini topshirdi – sovg’aning eng kattasini Rajabboy oldi. Keyin “arbob” bir rivoyat aytib berdi: emishki, o’rmonda bir sher o’ljasi izidan tushganda, yo’lda maymun uni kalaka qilgan ekan, keyin o’laksaxo’r chiyabo’ri duch kelib uning jig’iga tegmoqchi bo’ladi, sherning parvoyi palak. U o’ljani hazm qilib qaytayotganda fil undan so’raydi: “Ey o’rmon qiroli, sen hammamizdan zo’rimizsan, nega maymun bilan chiyabo’riga obro’yingni toptashlariga qo’yib berding?”. Shunda sher aytadi: “Agar ular bilan o’chakishganimda o’ljani ololmas edim”... “Qanday ajoyib rivoyat” ko’nglidan o’tkazdi Qismat. Lekin shundan keyin “arbob” ilg’or terimchilarni sherga, davlat xirmoniga bepisand qarab, paxta termaydiganlarni maymun va chiyabo’riga o’xshatdi, ularni “salkam vatan xoinlari” deb atadi. Qismatga go’yo hamma unga tikilib turganday tuyuldi: “sen xoinsan!”. Yegan luqmasi bo’g’ziga tiqilib qoldi, yutolmadi...

“Men vatan xoini emasman, men yurtimni yaxshi ko’raman, paxta terolmayman xolos!” – Qismat yarim tungacha uyquga ketolmay, jig’ibiyroni chiqib, sil bo’lib o’ziga o’zi pichirlardi... Ertasi kuni noskash ingichka ovozda “xoinmasman, xoinmasman” deb Qismatni kalaka qilardi: Qismat uyqusida alahsiragan ekan.

“Kermatov” uch-to’rt kun tahlikada yurdi, Qismatning “yuqoriroq”qa shikoyat bilan chiqishidan cho’chidi. Qismat esa nuqul qovoq solib, qalin qoshlari orasini tuguncha qilib, mum tishlab yurdi. “Kermatov”ning Qismatga rahmi kelib, qilmishidan pushaymon bo’la boshladi, “hali vaziyatni unga tushuntiraman, keyin yumshaydi” o’ylardi u.

O'sha oktabr oxirlab qolganda viloyatning rejani ortig'i bilan bajarganiga qaramay, uchinchi terim yakunlanib, dala huvillab qolgan esa-da, hanuz talabalar xuddi podaday dalaga haydaldirdi, biror "arbob" kelib qolsa ular agatlarda g'imirlab ishlaganday bo'lishar, boshqa payt guruh-guruh bo'lib suhbat qurishar, bir-birlarining pinjida isinishardi.

– Quliyev, endi anjomlaringni olib kelib, bemaolol surat chizsang bo'ladi – Qismat "Kermatov"ning gapidan biroz taajjublandi. Yuziga ayamay shapaloq tortgan, uni xoinga chiqargan dekan o'rinbosari shumi? Birinchidan, dala bo'shab, g'ozalar shalpayib qolgan, dala fayzsizday ko'rinar, ikkinchidan, bu salqinda ko'ngil tasviriy san'atdan ko'ra issiq gulxan istardi.

– Uyga borganda chizarman, – "Pikasso" zo'rg'a javob qildi.

– Bugun seni bir joyga oboraman.

Qismat bosh iring'adi, rozi bo'lmay ham ko'rsin-chi!

Qismat, "Kermatov" va fermer arang yarimlagan temir aravani traktorchi boshliq markazga topshirgani ketishdi. U yerda "aylantirish operatsiyasi"ning kattarog'i bo'lar ekan: yarim tonna chiqmaydigan paxta bir yarim tonna deb yozdirildi. Yozuv-chizuv qilayotgan yigitga avval u yoq-bu yoqqa alanglab bir konvert tutqazishdi. U yoqdan qaytishda tuman markazidagi allaqanday bino oldida uchovlonni tushirib qoldirgan traktorchi, "Kermatov"ning xayrlashuv uchun uzatgan qo'lini tutarkan:

– Uzur-a, qo'l kirroq edi, – dedi xijolatomuz, mashina moyi qoraytirgan qo'lga ishora qilib.

"Kermatov" sal avval ana u yigitga konvert tiqishtirgan fermerga o'ychan tikildi, keyin:

– Sizning qo'lingiz eng toza qo'l, bexijolat, – dedi traktorchiga...

Begonasiragan nigohlarga Qismat "yosh domla" sifatida tanishtirildi. Rosti, bunaqa dilsiyohlikni Qismat hali umrida ko'rmagan edi. Majlisda aytilmagan gap, so'kish qolmadi. Paxta ikki barobar shishirib yozdirilgan bo'lsa-da, kattakon uchun kamlik qildi, fermer bilan "Kermatov"ni siltab tashlashdi. Bu so'kong'ich rahbarni qayerda ko'rgan edi... Birdan yodiga tushdi: bayram kuni yashil galstuk taqib hammaga lutf qilgan arbob! Faqat bu safar ko'zlari olaygan, tufuk sachratib baqirardi:

– ...Ifloslar! Paxta yo'q desang ko'zlaring oqib tushadi senlarni, bir chanoq-yarim chanoq bo'lib yotibdi, uni bitta qo'ymay terish kerak...

Markazdan qaytisharkan "Kermatov" avval miriqib, qiqirlab kulib, so'ng aytdi:

– Bir "metod" bor, menga sobiq rektorimiz o'rgatgan. Sengayam aytaman, hayotda kerak bo'ladi: birov seni haqorat qilayotganda, javob qaytarishga kuching yetmasa, turib ketishga imkonning bo'lmasa, tipratikanlar qanday qilib bir-biri bilan qo'shilib, ko'payar ekan, deb o'yla, chalg'iysan. Axir hamma yog'i tikan-ku? – bir pas ko'zlari bir nuqtaga tikilib, jim turdi-da, jiddiy ovozda davom etdi, – Keyin tipratikan uslubini qo'lla: boshingni egib, yashirinib ol.

"Kermatov" qiqirlab kular, ammo ko'zlari ma'yus edi. Qismat siniq tabassum bilan javob qildi. Endi uning domlaga rahmi kela boshladi...

KAMOLIDDIN
BAXTIYOROV

"OSONERISHISA,
OSON YO'QOTILADI..."

Men Kamoliddin Baxtiyorov 2002-yil 20-dekabrda

Qashqadaryo viloyati Qarshi shahrida tug'ilganman. Dzyudo sport turiga kirib kelishimga dadam sababchi. Ular qo'limdan ushlab, dzyudo mashg'ulot zaliga olib borganlar. Keyinchalik 8-sinfmdan Toshkent shahridagi Respublika Olimpiya zahiralari kollejining dzyudo bo'limiga qabul qilinganman. 11-sinfni bitirgunga qadar shu yerda tahsil oldim.

Kollejni tugatgandan so'ng Qarshi davlat universitetining jismoniy madaniyat yo'nalishiga hujjat topshirdim va imtiyozli tarzda qabul qilindim. Ko'plab yoshlar qatori talaba bo'lish mening ham maqsadlarimdan biri bo'lgan, albatta. Hozirda shu universitetning 3-kurs talabasi.

Yutuqlar:

- Yoshlar o'rtasidagi O'zbekiston chempionati oltin va bronza medallari sohibi
- Kattalar o'rtasida O'zbekiston chempioni
- Kattalar o'rtasida Osiyo chempionati bronza medali
- Parij Grand Slam katta dubulg'a musobaqasi bronza medali
- Talabalar o'rtasidagi Jahon Universiadasi bronza medali

“Sen, albatta, chempion bo‘lasan”

Har bir ishning o‘ziga yarasha qiyinchiliklari bo‘ladi. Oltin qoida shuki, oson erishilgan narsalar, oson qo‘ldan ketadi. Chempionlik ham xuddi shunday. Sen muvaffaqiyat yo‘lida qanchalik ko‘p mehnat qilsang, o‘z ustingda ishlasang, g‘alaba ham shunchalik totli bo‘ladi. Muhimi, g‘alabalardan sarmast bo‘lib, to‘xtab qolmaslik. Men eng katta shijoatni ota-onamdan olaman. Ular har doim “Biz sen uchun duodamiz. Tavakkal qilishdan qo‘rqma, harakatdan to‘xtama, hammasi Allohdan. Yutqazganingdan ko‘nglingni cho‘ktirma, biz doim sen bilanmiz. Sen, albatta, chempion bo‘lasan. Yurtimiz bayrog‘ini ko‘klarga ko‘tarib, bizning yuzimizni yorug‘ qilishingga ishonamiz”, deyishadi.

Muhimi, yiqilganda tura olish

Muvaffaqiyatga erishishni cho‘qqiga o‘xshataman, juda mashaqqatli. Uni zabt etish qanchalik yoqimli bo‘lsa, undan yiqilish shunchalik xavfli. Ishtirok va g‘alaba so‘zlari bir-biriga chambarchas bog‘liq. Siz bellashuvlarda qatnashib, o‘zingiz uchun kerakli tajribani to‘playsiz. G‘alaba qozonganingizda esa mehnatlaringiz besamar ketmayotganidan quvonasiz. Bu sizga yangi marralarni egallash uchun kuch beradi. Mag‘lubiyat esa sizni yana-da kuchli qiladi. Muhimi yiqilganda tura olish. Musobaqalarda g‘alaba qozonib, shohsupaga ko‘tarilgan paytim o‘zimda g‘ururni his qilaman. Kelajakka nisbatan yana ham ko‘proq ishonch paydo bo‘ladi. Muxlislar quvonchi esa sizni hech qachon to‘xtab qolmasdan, har doim oldinga intilishga undaydi.

Eng esda qolarlisi

Shu kungacha qatnashgan musobaqalarim orasida eng esda qolarlisi – bu ilk bor kattalar o‘rtasidagi O‘zbekiston chempionatida yutganim bo‘lgan. Chunki bu men uchun kattalar o‘rtasidagi ilk yirik chempionlik edi. Qolaversa, yorqin xotiralarga boy turnirlarimdan yana biri Parijda bo‘lib o‘tgan Grand Slam katta dubulg‘a musobaqasi bo‘lgan. Unda bronza medalini qo‘lga kiritganman va bu juda quvonchli edi...

Futbolchi yoki tadbirkor bo‘larmidim...

Yoshligimda millionlar o‘yini bo‘lgan futbolga juda ham qiziqqanman. Balki, bugun professional tarzda dzyudo bilan shug‘ullanmaganimda, futbolchi yoki tadbirkor bo‘lardim. Nega tadbirkor deytganimning sababi – dadam o‘zlari tadbirkorlar va biz ham yoshligimizdan shu muhitda o‘sganmiz.

Ukalarimga

Dzyudo sport turiga kirib kelayotgan ukalarimga orzularini maqsadga aylantirib, o‘z ustida ko‘proq mehnat qilishni maslahat bergan bo‘lardim. Chunki faqat qobiliyatning o‘zigina chempion bo‘lish uchun yetarli emas. U mehnat bilan sayqallansagina yaxshi natijalarga erishish mumkin. Shu bilan birga sportda tartibli bo‘lish ham muhim. Shu yo‘sinda harakat qilinaversa, qolgani Allohdan.

Sadoqat RASHIDOVA tayyorladi

**ISABEL
GOODMAN:**

**“I TAUGHT MY UZBEK PEERS AND
UPGRADED MYSELF”**

WE

have the pleasure of speaking with Isabel Goodman, a remarkable student from the University of Portsmouth, the United Kingdom. Isabel's story is one of passion, dedication, and the pursuit of making a positive impact through language education.

In this interview, we will investigate Isabel's journey at the University of Portsmouth, her teaching experience in Uzbekistan, especially at the Uzbekistan State World Languages University, the challenges she has encountered, and the benefits of exchange programs among students and teachers from different countries. We will also explore Isabel's formula of success and how she navigates challenges on her path.

Isabel's inspiring experiences and perception promise to offer valuable perspectives on language education, cross-cultural communication, and the transformative power of international experiences.

Let's engage in the interview and learn more about Isabel Goodman's incredible teaching journey at the UzSWLU.

Can you tell us about yourself and your university?

My name is Isabel Goodman and I come from Copthorne, a small village in the Mid Sussex district of West Sussex, England. However, I have strong ties to Cyprus, as I spent a significant part of my childhood there. I am fluent in both English and Greek, which has given me a deep appreciation for language and communication.

Currently, I am pursuing a degree in English Language and Linguistics BA (Hons) at the University of Portsmouth where I will graduate in July 2024. The University of Portsmouth is renowned for its strong academic programs and vibrant student community. It offers a diverse range of courses and provides ample opportunities for personal and professional growth.

In addition to my degree, I have obtained a TESOL certificate from Trinity College London. This certification has equipped me with the necessary skills to teach English effectively.

One of my aspirations in life is to travel the world and teach English in different cultural settings. I believe language has the power to bridge gaps and foster understanding among diverse communities.

In terms of skills and expertise, I have developed strong analytical and critical thinking skills through my studies at the University of Portsmouth. In addition, my TESOL certification has honed my ability to teach English to non-native speakers and create engaging and effective language learning experiences.

Overall, my journey at the University of Portsmouth has provided me with a solid foundation in English Language and Linguistics, as well as valuable teaching skills. I am excited about the prospect of using my knowledge and passion for language to make a positive impact in the world.

THEIR ENTHUSIASM HAS ENCOURAGED ME TO EMPLOY INNOVATIVE TEACHING METHODS

Additionally, the university's commitment to providing a supportive and inclusive learning environment stood out to me. I was impressed by the numerous resources available to students, such as dedicated study spaces, state-of-the-art facilities, and a vast library with extensive research materials. The university's emphasis on practical learning and industry connections also appealed to me, as it presented opportunities to apply theoretical knowledge in real-world settings.

Furthermore, Portsmouth's location was a significant factor in my decision. The city's rich history, vibrant culture, and coastal setting create an inspiring backdrop for academic pursuits.

Lastly, the strong sense of community at the University of Portsmouth was evident from the moment I visited. The friendly and supportive atmosphere fostered a sense of belonging, making it easy to envision myself as a part of the student body. The university's dedication to student well-being and personal development was evident through the numerous clubs, societies, and extracurricular activities available to students.

What attracted you to choose the University of Portsmouth as your academic institution?

I was attracted to the University of Portsmouth for several reasons. Firstly, the university has a strong reputation for its English Language and Linguistics program, which aligns perfectly with my academic interests and career aspirations. I was impressed by the diverse range of modules offered within the course, covering various aspects of language and communication. Specifically, I was impressed that the course offered a module in practical experience of teaching which contributes to the award of the Trinity College London Certificate in Teaching English to Speakers of Other Languages (CertTESOL).

The University of Portsmouth stood out to me as an institution that would provide a well-rounded and enriching educational experience. Its strong academic reputation, supportive community, and attractive location made it the ideal choice for pursuing my studies in English Language and Linguistics.

How would you describe student life at the University of Portsmouth?

The student life at the University of Portsmouth is vibrant and diverse, offering a wide range of opportunities for personal growth, social engagement, and extracurricular involvement.

The University of Portsmouth boasts a diverse array of student societies and clubs, catering to various interests and hobbies. Whether you're passionate about sports, arts, culture, volunteering, or academic pursuits, there is likely a society or club that aligns with your interests. These groups provide a platform for like-minded individuals to connect, collaborate, and engage in activities together.

The Students' Union at Portsmouth plays a central role in student life. It represents the student body, provides support and advice, and organizes a wide range of events and activities throughout the year. From social gatherings, themed parties, and live performances to workshops, career fairs, and guest lectures, there is always something happening on campus to keep students engaged and entertained.

Furthermore, the University of Portsmouth celebrates diversity and encourages cross-cultural exchange. Throughout the year, you can expect a range of cultural events, festivals, and performances that showcase different traditions, music, and cuisines from around the world. These events provide an opportunity for students to learn, appreciate different cultures, and build friendships with individuals from diverse backgrounds.

In summary, the student life at the University of Portsmouth is dynamic, inclusive, and filled with opportunities for personal and professional development. It offers a wide range of social, cultural, sports, and volunteering activities that enrich the overall university experience and create a sense of belonging within the student community.

How did you come to be involved in teaching English in Uzbekistan? Can you tell us about the program or initiative that led you there?

My involvement in teaching English in Uzbekistan was through a program initiated by my university. As a student who had obtained a TESOL certificate, I was presented with a unique four-week teaching opportunity in Uzbekistan. The program aimed to provide practical teaching experience for students while also fostering cross-cultural exchange and language learning.

To apply for the program, I was required to submit an application outlining my motivations for participating in the teaching opportunity. This allowed me to express my passion for teaching, my interest in experiencing a different cultural context, and my desire to contribute to the educational development of students in Uzbekistan. Following the application stage, I underwent an interview process where my teaching skills, adaptability, and cultural sensitivity were assessed.

The program attracted numerous candidates, each with their own unique backgrounds and aspirations in the field of English language education. After a thorough selection process, only three students, including myself, were chosen to embark on this immersive teaching journey in Uzbekistan.

The program provided me with a valuable opportunity to apply the knowledge and skills I gained through my TESOL certification in a real-world teaching environment. It also allowed me to engage with Uzbekistani students and educators, fostering meaningful connections and cultural understanding.

This program not only enhanced my teaching abilities but also broadened my perspectives on global education and the importance of cross-cultural communication. It served as a steppingstone for my professional development, fuelling my passion for teaching English and reinforcing my commitment to international education initiatives.

What are some of the challenges you have encountered during your time in Uzbekistan, and how have you overcome them?

During my time in Uzbekistan, I encountered several challenges that required adaptability and resilience to overcome.

The language barrier posed an obstacle, as I was unfamiliar with Russian or Uzbek, the predominant languages spoken in Uzbekistan. To bridge this gap, I employed various communication strategies such as visual aids, gestures, and simplified language to ensure effective understanding and interaction. Additionally, I collaborated with local staff and students who possessed language skills to facilitate smoother communication and foster a supportive learning environment.

Moreover, teaching mixed-level students presented its own set of challenges. With students at different proficiency levels, it was crucial to implement differ-

entiated instruction and provide individualized support. I incorporated various learning activities, group work, and one-on-one sessions to cater to the diverse needs of the students, ensuring that each learner received the necessary attention and guidance.

Overall, these challenges presented valuable opportunities for growth and learning. By embracing the obstacles and utilizing innovative approaches, I was able to create a conducive learning atmosphere, foster student engagement, and ensure effective communication despite the constraints. These experiences have enriched my teaching repertoire, deepened my cultural understanding, and reinforced my ability to overcome challenges in diverse educational settings.

How long have you been teaching at the Uzbekistan State World Languages University, and what has been your experience so far?

I have had the incredible opportunity to immerse myself in the academic realm of the esteemed Uzbekistan State World Languages University for a delightful span of three weeks. During this period, I had the privilege of imparting my knowledge to a diverse ensemble of bright minds, ranging from first-year novices to seasoned third-year scholars. Witnessing the mixture of passion and dedication that emanated from my students filled my heart with sheer delight.

Engaging with these exceptional individuals has been nothing short of a delightful journey. Working with these students has been a source of inspiration for me as an educator. Their enthusiasm has encouraged me to employ innovative teaching methods and adapt my approach to cater to

THE UNIVERSITY'S COMMITMENT TO PROVIDING A SUPPORTIVE AND INCLUSIVE LEARNING ENVIRONMENT

their varying levels of understanding. The exchange of knowledge and ideas between myself and the students has fostered a mutually beneficial learning experience, contributing to their intellectual growth as well as my professional development.

My brief tenure at Uzbekistan State World Languages University has left a positive impression on me. The collective experience has left an indelible mark on my heart, serving as a reminder of the transformative power of education and the enduring impact it can have on both students and teachers alike.

In your opinion, what are the benefits of having exchange programs among students and teachers of universities in different countries?

Exchange programs among students and teachers from universities of different countries offer numerous benefits. They promote cultural exchange, allowing individuals to experience new cultures, languages, and perspectives. These programs also foster international networking, creating lasting connections and potential collaborations. Academic enrichment is another advantage, with access to new resources, expertise, and teaching methodologies. Language proficiency improves through immersion, and personal growth is encouraged through adaptability and resilience. Moreover, exchange programs contribute to institutional collaboration, reputation enhancement, and the advancement of global understanding and knowledge.

What is your formula of success? How often do you follow this formula?

To determine my personal formula of success, I reflect on my goals, passions, and values. We all have a different opinion as to what success means and what we want to achieve in different areas of our lives. Personally, I have a clear vision as to what it means to me, which I have broken down into specific, achievable goals. To reach these goals I have developed a plan while remaining flexible and adaptable along the way.

Consistency and perseverance are crucial for my success. I regularly review my progress, evaluate my actions, and make necessary improvements. I also actively seek opportunities for continuous learning and growth, acquiring new knowledge, honing my skills, and staying updated in my field.

Furthermore, I embrace challenges as steppingstones to growth rather than obstacles. I maintain a positive mindset and cultivate resilience in the face of setbacks. Surrounding myself with a supportive network of mentors, peers, and like-minded individuals helps me stay motivated and inspired.

Finding a balance between pursuing my goals and taking care of my well-being is essential. I prioritize self-care, maintaining a healthy student/work-life balance, and nurturing my physical and mental health. Along the way, I celebrate my achievements, both big and small, and I remember to appreciate and enjoy the journey towards success.

Ultimately, my personal formula of success is unique to me, reflecting my values, aspirations, and individuality. I regularly review and adjust my approach as my priorities and circumstances evolve. By following my tailored approach, I increase my chances of achieving success and fulfillment in various aspects of my life.

Interviewed by
Nargizakhon VALIEVA
Master student of UzSWLU

BOBUR MANSUROV:

Men aktyor, rejissyorman. O'zbekiston san'at va madaniyat institutini bitirganman. 1992-yili Sirdaryo viloyati Xovos tumanida tug'ilib o'sganman. San'atga bolalikdan qiziqdim. Oilamizda umuman san'atkor yo'q. Lekin bu sohaga qiziqish onamdan o'tgan, deydi ko'pchilik. Onamda san'atga muhabbat bor. Esimda, sunnat to'yimda uydagilar qo'shiqchi chaqirishgan. Sharoitimiz yaxshi emasdi. Xullas, qo'shiqchi keldi. Meni uni ko'rib, kuzatib to'yimning ertasi kuni hovlida uydagilarga konsert qo'yanman. Baqirib qo'shiq aytganman. Qo'shnilarimiz: bo'ldi, uxlaylik, deb doddashgandi. Kechasi edi-da! Men esa "Bolalar" guruhiga taqlid qilib, "Qani, Toshkent?" deb baqirib, qo'shiq aytardim. Daraxtlarda tomoshabin bordek tasavvur qilardim. Bora-bora san'atga qiziqishim kuchaydi. O'qishni niyat qildim. Toshkentda tahsil olishning imkoni bo'lmadi. Guliston san'at va madaniyat kollejida o'qidim. U yerda xonandalik sohasi yo'q edi, aktyorlik bo'yicha saboq oldim. Umumiy tadbirlar mensiz o'tmasdi. Ayniqsa, 9-"A" sinfda faol edim. Qo'shiqlar, she'rlar, rep, hatto maqom ham aytganman. Xullas, hammasi bo'lgan. Barcha tadbirlarda qatnashib, birinchi o'rinlarni olardim. Kollejni bitirgach, harbiy xizmatga ketdim. Bir yillik xizmatda ham tinch yurmadim. Navoiyxonlik tadbirida birinchi o'ringa sazovor bo'ldim. "Quvnoqlar va zukkolar" bo'lardi, o'shandayam g'oliblikni qo'lga kiritganman. Qayerda bo'lmayin, san'atga muhabbat meni tark etmadi. Qachonlardir aktyor bo'lib tanilishni xohlardim. Ko'z tegmasin, hozir xalq taniyapti. Bundan xursandman. Ulkan rejalar bor, xudo xohlasa.

Oilada besh farzandimiz. Besh o'g'il, qiz yo'q. Men to'rtinchisiman. Onam asli Qirg'izistondan, O'shdan. Onam yoshligidan hind qo'shiqchisi Lata Mangeshkarining qo'shiqlarini o'zidek aytadi. 12-13 xil ovozni o'xshatib bera oladilar. Judayam iste'dodli. Ammo o'sha paytlarda, bilsangiz, ayollarni san'atga qo'yishmagan. Onamga armon bo'lib qolgach, bilmadim, san'atkor bo'lish menga yuqdi, shekilli. Onam doim qo'llab-quvvatlaydilar. Dadam oshxonada ishlaydilar. Kabob qilib sotadilar. Men

ham yonlarida turib, kabob sotganman. 6-7 yil mobaynida kichkina oshxonamizda dadamga yordam berganman. Ovozimni baland qo'yib, "Kelinglar, shashlik bor", derdim. Mijozlar olib kelardim. Shunaqa edi oila-

**BIR YIL
ISHLAB,
TOPGAN
PULIMNI
YO'LKIRA
QILDIM**

miz. Akalarim ham, men ham, ko'z tegmasin, oliy ma'lumotlimiz. Akalarim boshqa-boshqa sohalarida ishlaydi. Katta akam transport vazirligida faoliyat ko'rsatadi. Qolganlari o'qituvchi, pedagog.

2022-yil mart oyida boshladim. O'sha paytda ishim uncha yurishmadi. Akalarim ham norozi bo'lishdi, to'xtatdim. Keyin bir ustozim menga: "Sen aktyor-san, uddalaysan, – dedi. – Hozir zamonga qarab ish qilishing kerak. Tomoshabin nimani xohlayapti – shu haqda o'yla, buni kasb qilib ol. Mensimandan, bo'sh vaqtimda suratga olaman, dema. Xobbi bo'lmasin, kasb qilib olsang, seni boqadi", – dedi. Shu gapdan keyin men jamoamizdagi yigitlar bilan gaplashdim. "Kelinglar, astoydil mehnat qilaylik, natijasi bo'ladi", – dedim. Mart oyidan so'ng biroz uzilish bo'lgach, hozirgacha to'xtaganimiz yo'q.

Jamoadagi yigitlarning hammasi kursdoshlarim. Yetti yildan beri birgamiz. Tomoshabin jingalak soch sifatida biladigan Shahriyor va Eldor, Ibrat bilan to'rt yil yotoqxonada, so'ng ijarada birga turganmiz. Shahriyor, Ibrat oilali bo'lib, hozir alohida yashaydi. Men Sardor bilan birga turaman. Xullas, ota-onam, akalarim avvaliga qarshi bo'lishdi. Biror jiddiyroq trend qilgin, deyishdi. Bu men uchun yaxshi maslahat bo'ldi. Hamma qatori ishlaganimda vaynlarimda uyatsiz lavhalar ham ketib qolardi. Odamlar kulyapti-ku, deb davom ettiraverardim. Men ota-onam, aka-ukalarimning fikrini o'zgartiraman deb, o'zim bilmagan holda boshqa yo'nalishga tushib qoldim. Ko'z tegmasin, biz odamlardagi chapanilik, soddalik, oddiy narsalarni olib chiqaypmiz.

Ustoz san'atkorimiz rahmatli Hojiboy Tojiboyevni o'zimga ustoz, kumir deb bilaman. Kollejni bitirgach, ikki yil yurganman. Bu sohadan umuman yiroq bo'lgan paynet ochganman. O'sha paytlari paynetlar rivojlanib ketgandi. Paynet ochdim, ammo natija bo'lmadi. Bunaqa ishlar peshonaga yozilmagan ekan. Ustozimning: "Sen o'zingning sohangni yaxshi ko'r, seni shu boqadi. Nasibangdan kelgani boshqacha bo'ladi", – degani to'g'ri ekan. Ikki yil hamma ishini qildim. Foydasi bo'lmadi. O'qishga topshirdim. Ikki yil ham kirolmadim. Keyin harbiy xizmatga ketdim. U yerda tavsianoma beriladi, bilasiz. Shu tavsianoma yordamida o'qishga kirganmiz. Boshida rosa mashaqqatli bo'ldi. Chunki bu sohadan ancha uzoqlashib ketgandim. Judayam qiynalдим. Ammo o'qishda tinim bilmasdik. Jamoamizdagi yigitlar haqiqatan kursda eng zo'rlari edi. Biz tinmasdik. Qanday vazifa berilsa, bitta emas, to'rtta qilib bajarib topshirardik. Ustozimiz juda qattiqqo'l – Munavvara Abdullayeva. Professional o'qituvchi, pedagog. Men shunday ustozning qo'lida o'qiganimdan faxrlanaman. Munavvara Abdullayeva bir vaqtning o'zida ham aktyorlikni, ham rejissyorlikni o'rgatadilar. Men hozirgi o'qiyotgan yoshlar ustozning qadriga yetishlarini xohlardim. Haqiqatan, professional, zo'r ustoz. Haligacha yo'qlab boraman, maslahat so'rayman. "Bir kami to'lmagan dunyo" serialida ikkinchi rejissyor bo'lib ishladim, "Zo'rTV" da berilgan.

Bir yildan oshiq ishladim. To'g'risi, qiynalganman. Tirikchilгим bo'lishi kerak, hech qayerdan daromad kelmaydi. Nima qilish kerakligini bilmaganman. Bir yil ishlab, topgan pulimni yo'lkira qildim.

Hamma xarajat yonimdan edi. Xullas, sharoitim to'g'ri kelmadi. Uydagilar, bo'ldi, yig'ishtirib viloyatga kel, deyishdi. Qaytib bordim. Madaniyat uyiga ish so'rab murojaat qildim. O'rta maxsus ma'lumotga ega ayol bilan bitta o'ringa nomzod bo'lib qolibmiz. Ayolni ishga olishdi. Hafsalam pir bo'ldi. "To'g'ri, bu ishda tajribam yo'qdir, lekin men to'rt yil o'qiganman institutda. Shu soha bo'yicha mutaxassisman", dedim. Rejalarim bor edi. Iste'dodlar ko'p, lekin tanlovlarda birortayam sirdar-yolik chiqmaydi. Ularni yuzaga chiqarmoqchi edim. O'rnimga o'rta-maxsus diplomiga ega ayolni ishga qabul qilishdi. Bo'ldi, endi qaytib kelmayman, Toshkentimda ijod qilaman, dedim. O'sish uchun poytaxt yaxshi-da. Yaxshilikka bo'lgan ekan.

Toshkentga kelgach, aynan shu jamoa bilan "Orzular palatasi" seriali loyihasini tayyorladik. Telekanallarga olib bordik. Boshida hech biriga ma'qul tushmadi. Cho'ntakda pulimiz yo'q, u telekanaldan bunisiga ko'tarib yuramiz. Suratga olishga mablag', prodyuser yo'q edi. Nihoyat ssenariy davlat kinosi agentligiga o'tib qoldi. Ularga yoqdi. Bir yil ichida ishladik. "Orzular palatasi" 60 qismdan iborat, shifokor-

NOTO'G'RI YO'L-DAN KETI-SHIMGA SAL QOLGAN

lar haqida. Yomon bo'lmadi, ko'pchilikdan rahmat eshitdik, aktyor va aktrisalalar ham ko'p edi. Asosan, yangi chehralarni olib chiqdim. Ularning hammasi tanilib ketdi. Bu ham bir tajriba bo'ldi. Shundan keyin o'zim uchun qaror qabul qildim: hozir televizorni kam ko'rish-yapti, vayn ishlaymiz, dedim. Ko'pchilik, "sen anovi kinoni olgansan", demaydi, "sen o'sha vayner eding-a", – deydi.

Biz san'atkormiz, shu ish qo'limizdan kelyapti, qilyapmiz. Borib ustachilik qilmayapmiz, balki aktyorlik qilib mahoratimizni ko'rsat-yapmiz. Hollivudning mashhur aktyori Uill Smit "Oskar" olgan, u ham vaynerlik qiladi, "tik-tok"da chiqadi. Men shunday kunlarni boshdan o'tkazganmanki, yonimda 5 ming so'm bo'lmagan. Pulsiz qolganman. Hatto ovqatlanishimga, yeb-ichishimga topilmagan. Birovlardan so'raganimda berishmagan, 5 ming so'm berishmagan. Mendayam qachon-lardir shu pul bo'larmikan, deb o'ylardim. Azbaroyi qiynalganimdan Rossiyaga ketmoqchi bo'lganman, hatto. Yaxshi taklif chiqqandi. Ota-onamni o'yladim. Sen to'rt yil o'qib, Rossiyaga ketasanmi? Bo'ldimi shu bilan, demasliklari uchun ketmadim. O'rtoqlarim, sabr qil, ozroq harakat qil, Xudo beradi, deyishdi. Sabr qildim. Ko'z tegmasin hozir yaxshi.

Hayotda maqsadlarim ko'p. Masalan, baxtli yashash, ota-onamni rozi qilish, ularni haj safarlariga yuborgim keladi. Xudo xohlasa, sekin-sekin erishaman. San'at yo'nalishida esa asosiy maqsadim "Oskar" olish. Rostdan, eng asosiy maqsadlarimdan biri bu.

Inson to'g'ri yo'lni topib olishi kerak. Ko'pchilik instagramga chalg'ib qolyapti. Mana shunday qilsam, men ham zo'r bo'lib ketaman, deydi. Ikkita qizni quchoqlab tushsam, zo'r chiqadi, deb o'ylaydi. Men ham boshida shunaqa qilganman. Noto'g'ri yo'ldan ketishimga sal qolgan. Ota-onam, kattalar qaytarishgan. To'g'ri yo'lni topib, faqat ishlash, mehnat qilish kerak. Tinmasdan ishlasin, ikkita video qo'yib, tashlab qo'yish kerak emas. 50-60 ta, balki 100 tadan keyin zo'r bo'lib ketar. Kasbini yaxshi ko'rsa, mehnat qilsa, natija bo'ladi.

Har bir ijodkor qilayotgan ishim tomoshabinga nima beradi, deb o'zidan so'rashi kerak. Men ham avval boshda olgan videolarimdan uyalib qolardim. Nima jo'natding menga, bolalarning oldida ko'rol-mayapman, tarbiyasi buziladi, deyishardi. Rostdan shunday, ammo maqsadimiz bu emas-ku, dedim. Biz tomoshabinga suyuqli bo'lishimiz kerak. 7 yoshdan 70 yoshgacha mazza qilib ko'rishsin. O'zgartirdik yo'nalishni. Bo'layotgan narsani ko'rsin, menda shunaqa kamchilik bor, deb o'ylasin. Hozir xayr-ehson, yaxshilik qilish kerak degan gaplar yo'qolib ketyapti. "Besh ming so'm" ichidayam shu gap bor. Birovdan pul so'rasangiz, aql o'rgatib boshlaydi, yordam bermaydi. Biz odamlarda yo'qolib ketayotgan narsani ko'rsatib bermoqchimiz. Yomon narsani yomon tarzda olib chiqsam, siz videoni ko'ryapsiz-da, o'tkazib yuborasiz, yoqmaydi. Biz ko'proq yo'qolib ketayotgan qadriyatlarga urg'u beramiz. Hozir ko'pchilik, videolaringizni oilaviy ko'ramiz, deydi. O'g'ilcham sizni ko'rib o'tiradi, deydi. G'oyani pishitayotganimda ham bolalar ko'rishini hisobga olib yondashaman. Jamoaga aytaman, bolalar, otaxon-u onaxonlar ham e'tibor berarkan bizga, shuni esdan chiqarmaylik, deyman. Bugun sal chalg'idingizmi, tomoshabin ketib qoladi. Biz mumkin qadar yo'qolib borayotgan qadriyatlar borasida hazil-mu-toyiba orqali soddaligimizni ko'rsatmoqchimiz.

Aziz ABDUMALIK
yozib oldi

YONIM- DA 5 MING SO'M BO'LMA- GAN

AVLOD NING YUTUQ VA YUTQIZIQLARI

Savol: Bugun “Z avlod”, ya’ni “Zed avlod” deya ta’riflanayotgan yoshlar talabalikka qanchalik tayyor holda kelishmoqda? Yoshligidan internet va raqamli texnologiyalar muhitida o’sgan, lekin aksariyati raqamli savodxonlikka ega bo’lmagan avlod haqida...

Zabarjad BOBOJONOVA, pedagog:

– “Z avlod” deya ta’rif olgan bugungi talabalarning hammasiga bir xilda baho berish to’g’ri bo’lmasa kerak. Umuman, avlodlar almashinuvidagi davriylik nafaqat turli davlatlar o’rtasida, balki mahalliy hududlar o’rtasida ham ma’lum ma’noda farqlanishi mumkin. Ayrim yoshlar kelganida internet, raqamli texnologiyalar borasida o’qituvchilarga “dars” bera olsa, ayrimlari oilaviy muhit sharoiti va talablari-dan kelib chiqib, haminqadar tasavvurga ega bo’lishi mumkin. “Z avlod”ni “tanib” olishning eng oddiy yo’li – imloviy xatolarga ko’p yo’l qo’yishida ko’rinadi. Chunki asosiy muloqot vositasi gadjetlar orqali amalga oshirilgani uchun, yozma muloqotda nafaqat qo’shimchalar, so’zlar, balki gaplarni ham qo’pol ravishda qisqartirib yozish ko’nikmasi shakllangan.

Savolga qaytsak, internet va raqamli texnologiyalar muhitida o’sgan, lekin raqamli savodxonlikka ega bo’lmagan... deyish, unchalik to’g’ri bo’lmas. Talabalarda dastlab savodxonlik qay darajada bo’lishidan qat’i nazar, keyinchalik X yoki Y avlodga qaraganda aynan raqamli texnologiyani o’zlashtirishda katta qiyinchilik sezilmaydi. Zamon va makon talabi, atrof-muhit, tengqurlar o’z ta’sirini o’tkazishi tabiiy. Davr taqozosi bo’lgan jarayonlarni inkor etish yoki qarshilik ko’rsatish foydasiz. O’smirlarga internet yoki raqamli texnologiyaning foyda-yu zararlari haqida to’xtalish, o’rgatishning o’zi bugun yetarli emas. Aksincha, ulardan keyingi yanada “sirliroq” Alfa avlodga tayyor turishimiz uchun ham, “Z”larga yetishib olib, ular bilan til topishishga majburmiz.

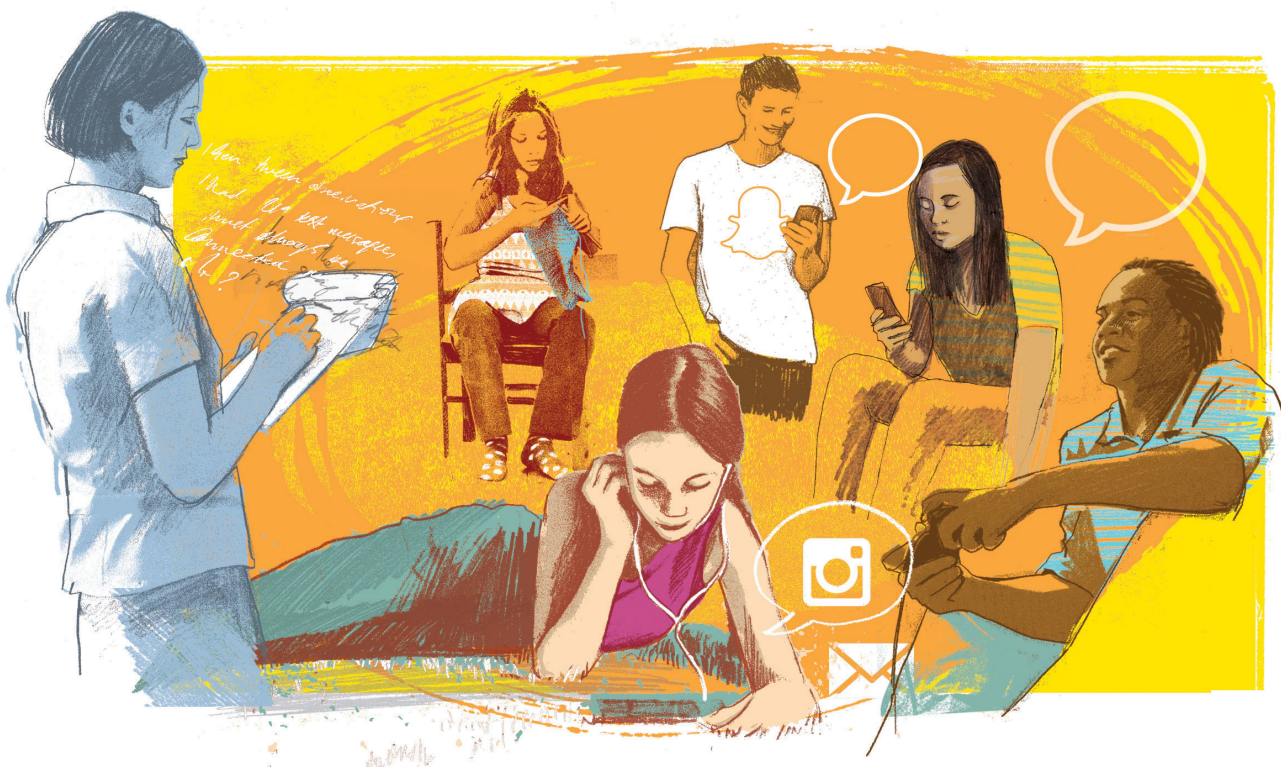
Jamoliddin ABDULLAYEV, pedagog

– To‘g‘ri, bugun “Z avlod” haqida ko‘p va xo‘p gapiriladi. Lekin bir narsani aniq bilishimiz kerakki, bu avlod kitobdan uzoqlashdi. Bu avlodning eng katta xatosi ham shu, balki. Chunki kitobgina insonning ma‘naviyatini o‘stirishi mumkin. Chalg‘ituvchi omillar, internet rivojlandi, texnologiyalar asri deymiz, bor gap. Lekin chalg‘ituvchi omillar hamma davrlarda ham bo‘lgan. Lekin buni afsus bilan aytaman, hech qaysi davrda talabalar hozirgichalik kitobdan uzoqlashgan emas. Albatta, yaxshi kitobxon talabalar, mutolaasevar yoshlar ham bor. Ammo bunday kitobxonlar yoshlarning umumiy hisobi oldida dengizdan tomchi, xolos. O‘zingiz o‘ylab ko‘ring, nima uchun At-Termiziy, Al-Buxoriy, Navoiy, Beruniy, Ibn Sino, Farobiylar davrida ilm rivojlandi? Negaki, ularning ilmga muhabbati kuchli bo‘lgan, kitob o‘qishdan manfaat faqatgina ilm bo‘lgan. Biz hozirgi yoshlarga kitobni, ilmi sevishtni o‘rgatishimiz kerak.

Talabalar o‘zi kim? Ular ta‘limning eng oliy bo‘g‘inidagi ilm izlovchilardir. Lekin ta‘limning undan oldingi bo‘g‘inlarichi? Mening nazdimda, bolaning ilm olishga qiziqqan davri 7 yoshdan 15 yoshgacha. Undan uyog‘iga shu yo‘lda davom etadi. Bu degani biz oliy ta‘limni rivojlantirish uchun maktablardagi ta‘limga yaxshi e‘tibor qaratishimiz kerak. Chunki binoning qanchalik baland bo‘lishini uning poydevori belgilab beradi. Biz esa ayni shu avlodni yo‘qotaymiz. Oliy ta‘lim rivojlangan qaysi davlatga qarasangiz, u qachondir o‘rta ta‘limni isloh qilgan bo‘ladi.

Yoshlarning internetga, raqamli texnologiyalarga qiziqishi bu tabiiy hol. Bu zamon talabi. XXII asr bunda ham qiziqarliroq bo‘lishi mumkin. Yaqin tarixga qarasak, telefonlardan avval televizor bor edi, undan avval yana boshqa bir narsa. Insoniyat har doim madaniy hordiqni, yengil hayotni, o‘zini qiynamaslikni xohlaydi. Lekin ilm bu oxiri rohat bo‘lgan mashaqqatli yo‘l-ku. Aytaylik, talabalar 4 yil umrini kompyuterxonalarda bekorch o‘yinlar bilan o‘tkazib, bir umr chalasa-vod bo‘lib qiynalgandan, shu 4 yil ichida yaxshi ilm qilib, butun umr rohatda yashagni ma‘qul emasmi?

Bu internetdan foydalanmaslik kerak degani emas. Masalan, ro‘zg‘orda ishlatiladigan pichoq bir vaqtning o‘zida ham sizga foydali xizmat qilishi, ham sovuq qurolga aylanishi mumkin. Ya‘ni biz internetdan to‘g‘ri maqsadda foydalanishni o‘rganishimiz lozim. Bekorchi narsalarga chalg‘idingizmi, bas, siz kitobdan uzoqlashib ketasiz.

Muazzamxon Rahimova, pedagog:

– Biz axborot texnologiyalari asrida yashayapmiz. Hayotimizning har bir jabhasida raqamli texnologiyalar bilan ishlash zamon talabiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, yoshlar bunda peshqadam. Bugun biz qo'limizdagi gadjetlar orqali istalgan ma'lumotni kam vaqt sarflagan holda topib olish imkoniga egamiz. Lekin shu o'rinda yoshlarimiz bu qulayliklardan qanchalik to'g'ri foydalanmoqda, degan savol tug'iladi. Ahamiyat beradigan bo'lsak, bugun yoshlarning aksariyat qismi mobil o'yinlarga, ijtimoiy tarmoqdagi turli xil ma'nisiz kontentlarga mukkasidan ketishmoqda. To'g'ri, raqamli texnologiyalar bizning hayotimizga kirib bo'ldi, endi ularni chiqarib tashlash imkonsiz va bu tabiiy jarayon. Lekin yoshlar vaqtining katta qismini telefonga termulib o'tkazayotgani, hatto, hayoti shundan iborat bo'lib qolgani, internetdan foydalanishda me'yordan oshish holatlari achinarli darajaga kelib qoldi. Bugun siz ko'chada yoki mashi-

nada kitob o'qib ketayotgan bolani uchratishingiz noyob hodisa. Biz butun boshli bir avlodni yo'qotaymiz. Bugun qo'lidan telefon tushmagan bola, talabalikkacha yetarli bilim bilan yetib bormaydi, agar yetib borsa. Talaba bo'lgan taqdirda ham u onlayn hayotdan uzilib, ilm o'rganishi amri mahol.

Xabaringiz bor, bu yil davlat imtihonlaridan o'tgan abituriyentlarning katta qismi o'tish uchun kerakli bo'lgan balning yarmini ham to'play olishmagan. Aslini olib qaraganda, vaziyat juda ham jiddiy. Talabalar o'rtasida ham xuddi shu holatlar yaqqol ko'zga tashlanadi.

Bugun talabalarning 100 dan 20 foizigina kutubxonalarga boriishi mumkin. Qolgan 80 foizichi? Ularning ilmga sarfanishi kerak bo'lgan vaqtini nima o'g'irlayapti deb o'ylaysiz? Talaba bu ilmi tolib! U ilm talabidagi inson degani. Har qanday holatda ham uning asosiy "qurol"i kitob bo'lishi kerak, telefon emas. U miyasini foydali ilm bilan to'ldirishi kerak, tik-tok yoki instagramdagi keraksiz axborotlar bilan emas. Afsuski, kiber olamga haddan ortiq sho'ng'ib ketish va undan noto'g'ri foydalanish, talabalarining vaqtini o'g'irlab qo'ymoqda.

Muhayyoxon USMONOVA, pedagog:

– To'satdan kelib qolgan sel o'z yo'lini topib olgunga qadar avval atrofni ag'dar-to'ntar qiladi, unda ayrim talafotlar ham bo'lishi mumkin. "Z" avlod davrini mana shu jarayonga o'xshataman. Birdan kirib kelgan internet va raqamli texnologiyalardan hali to'g'ri foydalanishni o'rganib olganimizcha yo'q. Bu tabiiy va ayni avlod hammasi iziga tushib ketgunicha bo'lgan, o'tish davridagi avlod. Qachondir hammasi, albatta, iziga tushib ketadi. Bu davr "Zed"lar uchun qanchalik talafot bersa, keyingi avlodga nisbatan shunchalik yutuqli hamdir. Chunki ularda axboriy savodxonlik bo'lmasa ham, foydalana olish ko'nikmasi mavjud. Raqamli texnologiyalar asrida esa bu talabalarga ham shunday ko'rinishda ta'sir etadi. "Plyusi" ham, "minus"i ham bor.

INSON O'ZINING QOROVULI EMAS..."

O'zbekiston xalq shoiri Rauf PARFI tavalludining 80 yilligiga bag'ishlanadi

She'riyat Alloh odamni yer uchun yaratgani kabi qadimiyydir. Yorug' dunyoga kelgan inson bor ekan, inson bo'lib tug'ilgan ekan – Inson haqlari, inson huquqi bordir. Inson Huquqi – She'riyat huquqi. Inson va Tabiat uyg'unligi abadiy, tabiat tartiboti o'zgar-mas, ammo inson tabiati o'zgaruvchandir. Muvozanat buzil-gan joyda jaholatning qora quyoshi yonib, fikr olamini zulmatga chulg'aydi, qonga bulg'aydi. Muborak uyg'unlik yo'lida jafo chek-kanlarning karvonboshilari shoirlardir, ehtimol. She'riyat cheksiz-likdir – ammo she'riyatning osmoniga boqib cheksizlikning ham cheki bor, deb o'ylaysiz.

She'riyat insonning ilkin nafa-sidir, poyonsiz nafasning moddiy-likka aylanishidir, balki.

O'zbek millati – oltin merosning egasi, bu meros butun jahon uchun, butun insoniyat uchun Alloh inoyati ila go'zal armug'ondir. O'zbek millati – jahon sivilizatsiyasini bir pog'ona baland ko'targan buyuk millatdir. O'zbek bo'lib tug'ilgan, o'zbek degan nomni muqaddas bilib tan-u ruhida asragan inson naqadar baxtli insondir.

Doimo o'limni anglamoqchi bo'lib kelganman. Qolaversa, bu hayot bilan bog'liq. Buni bir so'z bilan aytish qiyin. Ularni sizga vaqt tushuntirib beradi. Meni qayg'uli yozishimga sabab bo'lgan tuyg'u – bu Vatanga bo'lgan muhabbat tuyg'usidir. Vatani qul-likda azob chekayotganda shoir qayg'uli yozishga majbur. Vaqti kelib, bor haqiqatni ro'yi – rost anglab yetganlaringdan so'ng sizning ham ichingiz dard-u faryodga to'ladi. Sho'x-shodon emas, mungli va ma'yus yoza boshlaysiz. Shunda sizlarga qarab, izti-robga to'la g'am muborak bo'lsin, bu saodat sizga muborak bo'lsin, deyman!

Qayg'u odamni ruhan poklaydi. Qayg'urolgan odam, dardli odamga, xasta odamga, nochor-notovon odamga darddosh, maslakdosh, yelkadosh bo'la oladigan odamdur. Bizning bos-qinchilarga kuchimiz yetmaydi, shuning uchun g'amginmiz. Biz zo'raonning yuziga musht tushi-ra olmaymiz. Shuning uchun g'amginmiz. Isyonimizni g'am, alam va iztirob orqali oshkor eta olamiz. Bu bizning avlod chekiga tushgan qismat bo'ldi.

San'atning vazifasi insonga o'limni angla-tishdir. Shakli qanday bo'lishidan qat'i nazar... tushungan, anglagan inson hami-sha og'riq, fojia bilan yashaydi. Agar, ta'bir joiz bo'lsa, shunday aytish mumkin – fojia inson bilan birga tug'ilgan aniq narsa. Inson doimo o'lim bilan yonma-yon yuradi. Tosh-baqa kosasini bir umr ortib yurganidek, o'z o'limini doimo ko'tarib yurishga mah-kum. Menimcha, o'z o'limini ko'tarib yur-gan odam Allohga, o'ziga, birovga xiyonat qilmaydi. Xiyonat yolg'onlardan tug'iladi. Insonning fojiasi yolg'onlarga to'qnashgani-da boshlanadi. Biz "Yolg'onning umri qisqa" deb o'zimizni yupatamiz. Yo'q, yolg'onning umri uzun. Buni insoniyat tarixiga bir nazar tashlasangiz, bilib olasiz.

Narsalarga erkimizni bog'lab qo'yganimiz, moddiyatning qulimiz. Bu "ayyor" aqlning xulosalari, oqil aqlniki emas. Aql Allohni tanishdan chalg'isa, bu – ayyorlik. Oqil deb Allohni bilganga aytishadi. Allohni tanigan banda moddiyatga bog'lanib qolmaydi, u o'zining qorovuli emas, U – o'zining egasi, o'zligini izlayotgan inson

O'lim! Og'ir! Go'zal! Buni chin san'atkorlar bilganlar. Ta'magir bilmaydi, chunki u yolg'onlar qasrida yashaydi. Hech qachon o'lmaydigandek tasavvurda yuraveradi. O'limni idrok etgan, mana, hozir o'lishi mumkinligini bilgan yolg'on gapirmaydi, zulm qilmaydi. Zulmning otasi – qo'rqqoqlik va johillik.

Fojiani idrok etgan odam biz yuqorida aytgan "sir"ga yaqin keladi. Aslida bu "sir" har bir insonda bor. Aytish joiz bo'lsa, u Yaratganning insonga bergan ne'mati. Inson uni hamisha o'zida saqlashi kerak. Insonning "siri" ochilsa, Alloh bilan munosabati uziladi. Men falon narsani angladim, bildim desa, shu yerda u Allohdan ayriladi.

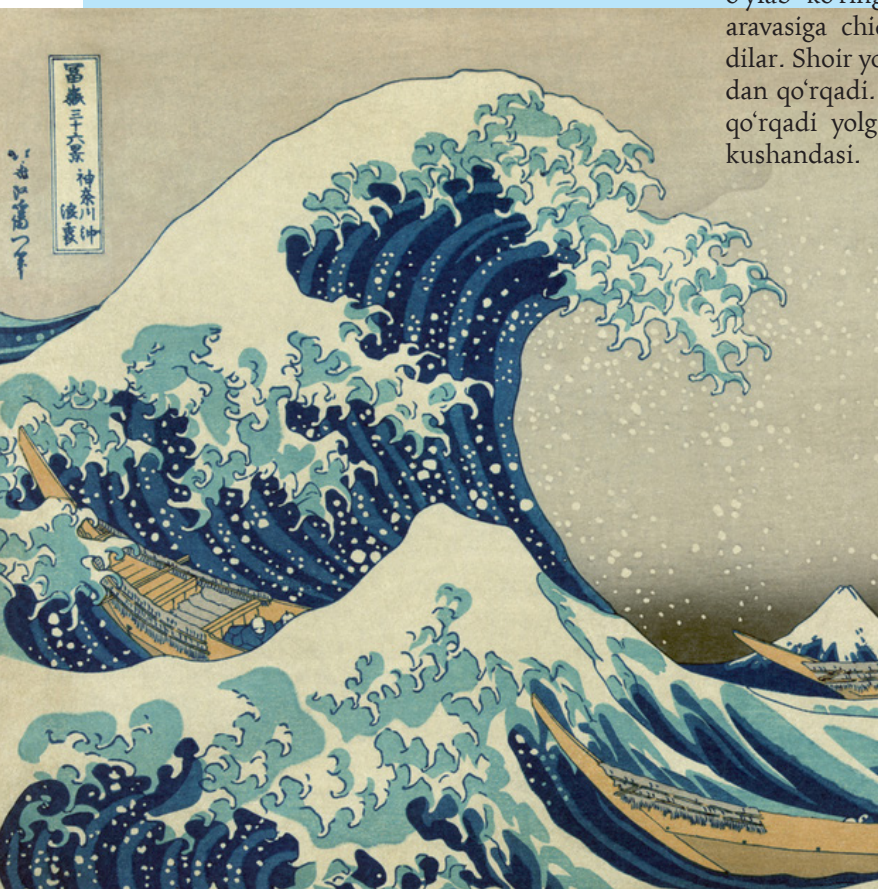
Ruhsiz odam qul bo'ladi. Ichida Alloh qo'rquvi bor odam erkindir. U hamma narsadan erkin. Xudosiz odam qafasdagi odamdur. Ular o'zlarini o'zlari qafasga solishgan. Toki Allohni topmagunlaricha bu qafasdan chiqolmaydilar. Yerda tirikchilik qilib yurgan odam uchun o'lim haqida ochiq gapirib bo'lmaydi. Guvillab, garangsib yurgan olomon buni anglashi og'ir. San'at hamisha odamni, odamlarni "ushlab" turgan.

Shoir haqiqatni gapirmay turolmaydi. Endi shoirning haqo'yligini ulkan-ulkan yolg'onlar orasida o'ylab ko'ring. Zamonning zayliga boq, kimning aravasiga chiqsang o'shaning qo'shig'ini ayt, dey-dilar. Shoir yolg'ondan, yuzaki, soxta qo'shiq aytishdan qo'rqadi. Aniqrog'i, shoirning ichidagi iste'dod qo'rqadi yolg'ondan. Chunki yolg'on iste'dodning kushandasi.

Yolg'on yozgan shoirning ruhi o'ladi. San'at, mahorat boy berilmaydi. San'at – o'rganiladigan, mashq bilan hosil qilinadigan narsa. Lekin ruh o'lgan bo'ladi. Shoir sinadi. Buni singan shoirning o'zi ham bilmasligi, to'xtovsiz quloch-quloch she'rlar yoza-verishi mumkin. Keyin biladi. O'shanda kech bo'ladi. Balki keyinchalik hushyor o'quvchilar shoir she'rlarining ruhi o'lik ekanligini payqaydilar.

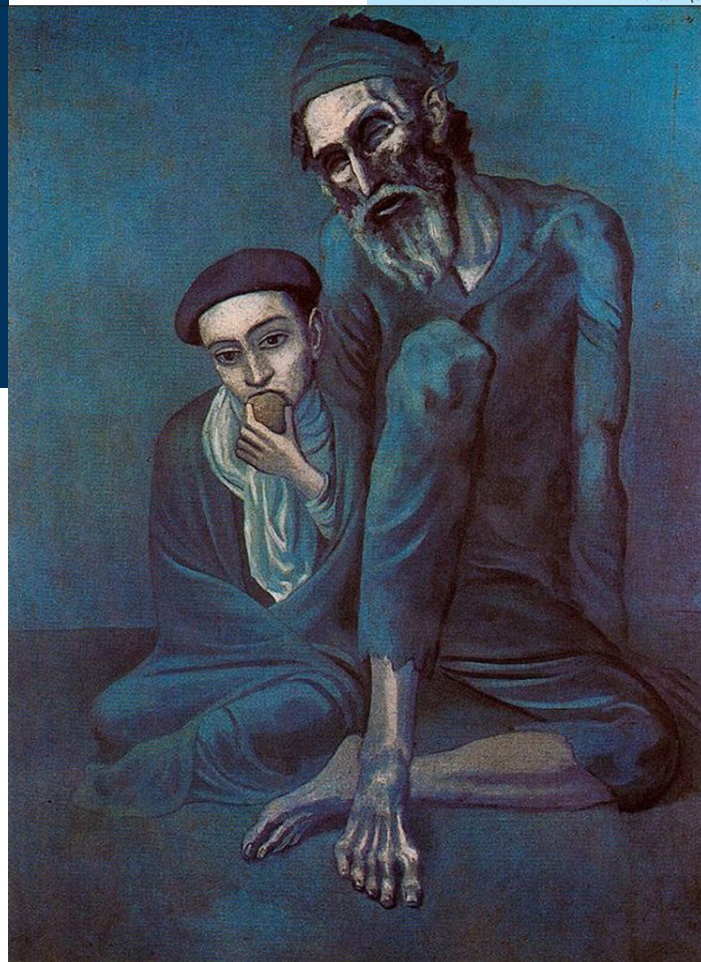

Hamma zamonlarda shoirlarni otganlar, osganlar. She'r yozgan odam o'ldirilavergan. Hokimiyat egasi tomonidan o'ldirilgan. Ammo hamma zamonlarda chin shoirlar o'z zamonlariga muxolif bo'lib yashaganlar... Eng murosa-siz odam – shoir.

Bir daraxt. Sokin. Jim turibdi. Hech narsa demaydi. Qayg'uli. Ko'ngil shu daraxt tomon intiladi. Shu daraxt sizni ko'proq tushunadigandek. Vag'illab yurgan, hiringlayotgan odamlar boyagi daraxtning yonida pasayib ketadi. Daraxt juda aqlli ko'rinadi. U ko'p narsani biladigandek. Zarur bir gapni aytmoqchi bo'layotgandekmi...

San'at – o'limni tezroq va ta'sirliroq anglatish vositasi. Men o'ylaymanki, san'at bilan shug'ullanadigan odam – o'limga eng yaqin odam. Bezovta bo'lsang, jahling chiqsa mozorga bor, deydilar. Mozorni bir marta aylanib chiqqan kimsaning ichidagi nafs itlari bir muddat yuvosh tortadi. San'at bilan tillashgan kimsa xuddi mozorni aylanib chiqqan kabi ko'ngli ma'nisiz shovqindan, kir-chirdan forig' bo'ladi. San'at bilan mozorning orasida bir ajib yaqinlik ko'raman.

Men qizlarga mana bunday maslahat bergan bo'lar-dim: "Qizlar, san'at ahli orasidan hofizlarga turmushga chiqing, o'shalarni seving. Hofiz bir joyga borib o'nta odamning ko'nglini xursand qiladi-da, san'ati uchun olgan haqini qo'lingizga topshiradi". Mening yorug' dunyodagi barcha og'ir fojialarimga oila sabab bo'lgan. Nafratlangan bo'lsam oila sabab, yongan bo'lsam oila sabab. Oila men uchun birinchi o'rinda. Shoir deganlari oila ko'rmasligi kerak, degan bir o'y ham bor. Oilali odam she'rdan uzoqroq bo'lgani ma'kul.

She'r yozishdan nafratlangan paytlarim bo'lgan. Rosti, bo'lgan. She'r yozolmay qolgan dam-larda shunday his kechgandir. Ammo ko'ngilda uyg'ongan ilhom nafratni yuvib ketardi. Dunyoda shoirlar ko'p, katta-katta kutub-xonalar bor, shularni o'qib bemalol yashasa bo'ladi-ku. Nega men she'r yozishim kerak? Miyada shubhali savollar ko'p. Ammo Tvardovskiyning gapı bor: "Tolstoy bo'lsang o'zingga, men ham shoirman".

* * *

Men shoir edim, men taslim bo'ldim: oila qurdim. Ayollarim bilan jismoniy yashadim. Hech qaysisi bilan ruhoniylashmaganman. Ruhim, fikrim she'rda edi. Balki she'r sababchi bo'lgandir oilaviy fojiamga. Sevgan ayollarim bor edi. Bari yodimda. Eslayman. Lekin ularning ismini aytish noqulay: ularning bari hozir tirik. Ayollar she'rlarining ichida. Tekshirgan odam albatta, topadi.

* * *

Odamlar kuchli, baquvvat bo'ladilar. Daraxtlarni kesadilar, toshlarni o'rnidan siljitib, har tomonga otadilar. Kuchli kimsalar odamlarni bir-biri bilan urushtirib, janjal chiqarib, davlatni boshqaradilar. Kuchli odamga nay chalayotgan shoir kerak emas. Nay chalayotgan odam nihoyatda kulgili tuyuladi unga. Kitsning nazarida kuchli odam she'r yozmasligi kerak. Boshqa ishning boshini tutsin. Chala-chulpa tug'ilgan, kasalvand, ko'ngli bo'sh, sal gapga ko'ziga yosh oladigan, hammami kechiradigan shoirlar, shoirtabiatlar kuchli odamning g'ashini keltiradi.

* * *

Men ishlayapman derdim. Kitob o'qish, tarjima, she'r yozish hammasi ishlashimga kirardi. "Ishlayman deysiz, kitob varaqlaysiz, ishlayman deysiz, oq qog'ozdan bosh ko'tarmaysiz. Siz ham munday odamlarga o'xshab pul to'lanadigan ish qilsangiz bo'lmaydimi?" – derdi. Bechora azbaroyi qiynalganidan shunday derdi. Men kun bo'yi tinimsiz ichaman, do'stlarim ham ichadi. Sho'rlik bechora xotinim aroq ichishimdan bezor bo'lgan. Rosa to'ydirgan bo'lsam kerak. Bir kuni ayolim magazin rastasiga terib qo'yilgan aroq, vino kabi ichimliklarga ko'zi tushib hushidan ketib qolgan. Unda aroqqa nisbatan kuchli allergiya paydo bo'lgan ekan. Shu darajada qiynab yuboribman. Bechora bardosh berolmagan. "Shu bilan yashaymanmi, abadiy yashaymanmi" – deb o'ylagandir.

* * *

Men aslida idealimdagi ayolni sevganman, shunga topinganman. Hayotda uchratgan ayollarim ichimdagi ideal ayolning timsollari edi. Men ayollarimning barini kechirib yuborganman. Men ularni juda yomon ko'rib qolganim uchun butunlay kechirib yuborganman.

* * *

Ichki bir tuyg'u bilan sezganman: juda ko'p narsani his etib, anglab turgan zotning hayoti qiyin kechadi. Hayotni juda qisqa qilib bo'lib olib, buyog'i meniki, narigi yog'i bilan yarim tiyinlik ishim yo'q, deydigan odam baxtlidir. U o'zini ulkan fojidan ajratib oldi. Uyga kirib eshikni yopdi, o'sha ondayoq dunyoni unutdi. U – oddiy odam. U – hayvon kabi baxtli. U o'z qalbini o'limga hukm etdi. San'atkorning hislari, hatto uni qamab qo'ysangiz ham tashqarida yuradi. San'atkorning miyasida olam fojiasi aylanadi.

Hozirda bo'lak-bo'lak bo'lib ketgan turkiylar o'zlarini turk ekanliklarini his etmasalar, turkiy dunyo nurab, kuchsizlanib boraveradi. Katta bir kuch berkinib yotibdi. Xaloskor kuch. Uni uyg'otish uchun turk ekanligimizni anglash kifoya... Agar birlashmasak urf-odatimizni ham, san'atimizni ham boshqalarga o'tkaza olmaymiz.

Rus bosqinidan so'ng turk so'zi quvg'inga uchradi. Hozir ham chet elda yashayotgan qavmdoshlarimiz o'zlarini turk deb hisoblaydilar. Bosqinchilar bizlarni jismonan yengdi, ammo ruhimiz mag'lub bo'lmadi. Napoleon aytgan: "Turkni balki o'ldirish mumkindir, lekin uni yengib bo'lmaydi". Turk dunyoga boyligini, eng kuchli odamlarini berdi. Islom arablarga berildi, ammo uni amalga aylantirish turklarga topshirildi. Turk ekanligimizni anglashga intilish zarur. Taraqqiyotning kaliti shu.

Yangi bir avlod paydo bo'lishi kerak. Turkchilikni anglagan, his etgan avlod. Yangi she'riyat yangi ijtimoiy ruh bilan keladi. Kelayotgan yangi ijtimoiy ruh, bu – turkchilik. She'riyatimizni turkchilikni anglash ruhi yangilaydi. Shu ruhni hodisaga aylantirgan sho'ir – katta sho'irga aylanadi. Turkchilik ruhi Navoiyda, u katta bir sho'irni tug'adi.

Fikrlaydigan, ko'ngli nozik ma'no, ishoralarni anglaydigan insonlar har doim va har joyda xor etilgan. Insonlarning yuragini og'ritadigan narsalar bor ekan, bilingki, sho'irga tinchlik yo'q, omonlik yo'q. Yolg'izlik – tinimsiz o'lim haqida o'ylashdir. Sho'ir chin ibodat – o'limni esdan chiqargan zolimlar uchun ham og'ir o'ylar suradi, ya'ni o'limni o'ylaydi.

Men juda yoshligimdan o'limni ko'p o'ylardim. Buvim: nega mana bu ishni qilmading, deb koyisa ham o'zimni o'ldirib qo'ya qolsammikin, degan fikr kelardi miyamga. Kimdir haqorat qildi, unga munosib javob qaytarolmaysiz, kuchingiz yetmaydi, shunda o'limni o'ylaysiz. E dahshat...

Karim BAHRIYEV saralagan

AYTMAYDI, KO'RSATIB QO'YADI...

Jokondaning ayyorona tabassumini Luvr muzeyiga kirmay ham ko'rishni xohlasangiz, ayolingizdan oylik maoshingiz nimalarga ketgani haqida so'rang!

Ayolning o'zinikidek libos kiygan boshqa bir ayolga tabassum qilishi, ayni SOVUQ URUSHdir.

Ayolning er xislatlarini e'tirof qilishi, o'lgandan keyin beriladigan davlat mukofotiga o'xshaydi.

O'limingiz boshqalarning orzusi bo'lib qolishidan saqlan-ing!

Hammasi ravshan edi. Lekin biz ishoralarni ilg'amadik. Chunki biz faqat tarsaki yeganda tushunamiz.

Birovga muhtoj bo'lmay, o'zingni o'zing baxtiyor qilish uchun... xayol mavjud.

– Aqlli ayol rashk qilmaydi.
– Nega?
– Chunki rashk – erining hayotida o'zidan ham ko'ra chiroyliroq ayol borligini tan olish hisoblanadi.

Ayolning kunduzi oyna oldidagi monolog:

“Zudlik bilan ozishim kerak!”

Ayolning kech-qurun qozon oldidagi monolog: “Sevadigan qanday bo'lsam shunday sevishi kerak!”

Urf-odatlar o'lganlarning tiriklarga o'tkazgan qonunlaridir.

Ayollarimiz bizning dunyodagi yagona to'g'ri ishimiz – ularga uylanganimiz, deb o'ylashadi.

Hayot senga hech narsa aytmaydi. U ko'rsatib qo'yadi!

Xotinim savdo markazida soatiga 100 dollar tezlikda harakatlanmoqda.

Agar raqibing arzon bo'lsa, kurashib o'tirma. Sotib ola qol!

Hatto Iblisning ham o'tmishi go'zal bo'lgan. Menga hoziring haqida gapir.

Qizingizga qanday muomala qilishlarini xohlasangiz, xotiningizga ham shunday muomala qiling!

Agar kishi oddiy va ma'nosiz narsalarga ham kulaversa, demak u chuqur yolg'izlik tuyg'usi ichida.

Ba'zilar gunohga quvvati yo puli qolmagandagina taqvodorga aylanadi.

Dunyoning yarmi ayollar, qolgan yarmi ularning tarbiyalanuvchilaridir.

Xotin faqat bir paytdagina erining gapiga diqqat bilan quloq soladi. Er uyqusida gapirganda.

Uyqu vaqtidan boshqa hamma vaqtda keladi.

Sening eplay olmasligingni aytayotganlar, o'z imkoniyat chegaralaridan kelib chiqyaptilar, senikidan emas.

Oxirgi so'zni erkak aytadi. Oxirgidan keyingisini ayol.

Bir marta bo'lsa ham «bilmaslik huzuri»ni sinab ko'ring, ey birodar!

Ba'zan o'zingning ustun ekaningni isbotlash haqorat sanaladi.

Agar o'tmish chaqirsa javob qilmang! Uning sizga aytadigan yangi gapi yo'q.

Yig'i zaiflikka ishora qilmaydi, balki juda uzoq zamon kuchli bo'lganingni bildiradi.

Ayol kishidagi eng kuchli jihat uning kuchsizligi va eng kuchsiz jihat esa kuchliligidir.

Chiroyga aytgin: Sen xunuklarning xunugisan... axloq ketgan paytda.

ПОЧЕМУ ЛЮДИ ПОПАДАЮТ В СТРЕСС И КАК ИЗ НЕГО ВЫЙТИ?

Стресс - это состояние повышенной напряженности, вызываемое внешними или внутренними факторами.

Многие люди регулярно испытывают стресс, который влияет на их физическое и психическое здоровье. В этой статье мы рассмотрим причины стресса и способы его преодоления.

ПРИЧИНЫ СТРЕССА

Стресс может быть вызван различными факторами, включая:

1. Работа и учеба: перегрузка работой, дедлайны, конфликты на работе или в школе/университете, переезд на новую работу или новое место учебы.
2. Отношения: конфликты с близкими людьми, развод, потеря близкого человека, проблемы в личной жизни.
3. Здоровье: болезни, травмы, хронические заболевания, заботы о здоровье близких.
4. Финансы: финансовые проблемы, долги, потеря работы.
5. Жизненные изменения: переезд, изменения в семье, рождение ребенка, пенсия.

КАК ИЗБЕЖАТЬ СТРЕССА?

Хотя некоторые факторы стресса невозможно избежать, есть ряд способов, которые помогут справиться с ними или даже предотвратить их возникновение.

1. Планирование: создайте план работы или учебы, распределите задачи на более мелкие и установите приоритеты. Составьте расписание, чтобы уделить время семье, друзьям и хобби.

2. Здоровый образ жизни: здоровое питание, регулярные физические нагрузки, достаточный сон и отдых помогут улучшить физическое и психическое здоровье, что повысит устойчивость к стрессу.

3. Расслабление: найдите способы расслабления, которые подходят именно вам – медитация, йога, прогулки, чтение книг, прослушивание музыки или просто время наедине с самим собой.

4. Поддержка близких: не стесняйтесь обращаться за поддержкой к близким людям, друзьям или профессионалам, если нужно. Это позволит вам поделиться своими проблемами и получить советы или поддержку.

5. Минимизация стрессовых факторов: если возможно, избегайте ситуаций, которые вызывают стресс. Например, если общение с некоторыми людьми вызывает у вас дискомфорт, попробуйте ограничить контакты с ними.

КАК СПРАВИТЬСЯ СО СТРЕССОМ?

Если стресс уже возник и его причина нельзя быстро устранить, есть ряд способов, которые помогут справиться с ним.

1. Дыхательные упражнения: глубокое дыхание помогает снизить уровень стресса и улучшить кровообращение. Существует множество техник дыхания, которые можно использовать в разных ситуациях.

2. Физические упражнения: физическая активность увеличивает уровень эндорфинов, что помогает снизить уровень стресса. Найдите вид спорта или физической активности, который вам нравится, и занимайтесь регулярно.

3. Медитация и йога: эти практики помогают снизить уровень стресса и улучшить настроение. Вы можете посетить занятия в специализированных студиях, или научиться медитировать самостоятельно.

4. Социальная поддержка: общение с близкими людьми, друзьями или профессионалами может помочь справиться со стрессом. Важно найти круг людей, которые понимают вас и готовы поддержать в трудные моменты.

5. Расслабление: найдите способы расслабления, которые помогают вам справиться со стрессом — это может быть музыка, чтение, прогулки или любое другое занятие, которое приносит вам удовольствие.

6. Управление временем: планирование и управление временем помогают снизить уровень стресса, так как позволяют более эффективно использовать свое время и справляться с задачами.

7. Положительное мышление: старайтесь сосредоточиться на позитивных сторонах своей жизни и поиске решений проблем, а не на их негативных аспектах. Попробуйте развивать свое оптимистическое мышление, которое поможет вам справляться со стрессом и смотреть на жизнь с более яркой перспективой.

ВЫВОД

Стресс — это естественная реакция на жизненные события, которые мы не всегда можем контролировать. Однако, существует множество способов, которые помогают справиться со стрессом и предотвратить его негативные последствия для здоровья. Важно научиться управлять своим временем, находить способы расслабления и наслаждаться жизнью, даже в сложные моменты. Не стесняйтесь обращаться за поддержкой к близким людям или профессионалам, если нужно. Здоровый образ жизни, оптимистическое мышление и забота о себе – это ключевые факторы, которые помогут значител.

Сирожиддин НАЖМИДДИНОВ
Студент Узбекского государственного
университета мировых языков

TASMALARGA

KO'CHGAN YOSHLIK

Yoshlik haqidagi filmlarni tomosha qilganda, yurak orziqib ketadi, ko'ngilga jozib surur, ajib harorat inadi, betizgin xayollar misli epkindek yelib, olis-olislariga parvozanadi... Shundanmi, bundayin kinoasarlarni har safar shirin entikish va hayajon ila "kiprik qoqmay" ko'ruvchi muxlis-u muhiblar bisyor.

Kamina ham shu toifaga mansubman. Chunonchi, "Abdullajon"ni ilk daf'a ko'rganimda, uchar ketmonni orzulaganim, "Tangalik bolalar"dan so'ng ona sog'inchini tuyganim, "Chinor ostidagi duel"dan ilhomlanib, go'zal Forishni "Parij" – deya alqaganim yoinki "Suyunchi"ni ko'rib, "oilaviy bo'lmasa-da, mahallaviy futbol jamoasi tuzaman" – deya iddaolanganim rost. Garchi bularning bari kinoligini bilsam-da, o'y-xayolimda nedir "yilt" etar, beixtiyor shu qahramonlarning dard-u iztirobi, quvonch-tashvishlariga singib ketardim, o'sha filmlarning mashhur iboralari, qochirimlari qulog'im ostida jaranglardi: "Nima deydi? Otamni uylantiraman deydi", "Iye, Abdullani uylantirsak, futbol komandamiz nima bo'ladi?", "Qizlarni yomon ko'rsang, qanaqa qilib shoir bo'lasan?", "Hoy malchik, idi syuda. Malchik gde tvoya mama? Marusya gde?"...

Bular-ku, anchayin ma'lum-u mashhur filmlar. Xo'sh, istiqlol yillari milliy kinematografiyamizda yoshlar hayotidan hikoya qiluvchi, ularning qalbiga yo'l topuvchi badiiy filmlar yaratildimi? Haytovur, "yo'q" desak adolatdan bo'lmas, ammo kunda-kunora namoyish etilayotgan, chuchmal muhabbat-u soxta "o'ldim-kuydim"lardan so'zlovchi "kinoasar"larga nisbat berib, "ha" deyishga ham shoshilmagan ma'qul. Bor... yoshlikning tasmlarga ko'chayotgan go'zal shamoyili bor... Ammo sanoqli, asl san'atning tabiati shunday emasmi! Keling, o'sha borlarini bir eslab ko'raylik-chi!..

To'rt sinfdosh, to'rt xil sajiya, to'rt xil dunyoqarash-u to'rt xil turmush... kamiga shu to'rtovlonning dardi-dunyosi, hayotiy tutumlari turlicha. Kunlarining birida maktabga Lola ismli yangi bir qiz keladi-yu, hammasi o'zgarib ketadi, to'rt do'stdan birini istisno etganda, shu qizginaga ko'ngil qo'yadi, muhabbat atalmish nafis tuyg'uning ilkis tarovati yuraklarni shoshiradi, ehtirolarni alangalatadi. E-h, Lola, Lola... Qaydanam keldi bu qiz? Hayoti bir maromda oqayotgan yigitlarning xayollari, fikr-u tasavvuri, maqsad-muddaosini to'zg'itib yubordi-ku! Tag'in shu nigohlarga ilinj, qalblarga muhabbat baxsh etib, umidvor yuraklarni o'ksitib, Londonlarga ketib qolishi-chi?! Ha, ha, bu o'sha, ingliz diyoriga uchayotgan samolyotning qanotlariga xayolan o'tirib olib, mudom parvoz etayotgan, samo bag'rida turib, qizga qo'l siltayotgan – "Osmondagi bolalar"...

Zohiran bu chehralar quvonchdan porlasa-da, asli botinida nedir bezovtalik, sarkashlik yashirinligi sezilib turadi

Kinorejissyor Zulfiqor Musogovning mazkur kartinasi go'zal va beg'ubor yoshlik haqidagi eng yaxshi filmlardan biri deb atagan bo'lardim. Boisi kinoni tomosha qilish chog'i beixtiyor yoshlik sururidan zavqiyob bo'lamiz, film qahramonlari bilan qo'shilib kulamiz, yig'laymiz, dard-u hasratdan forig'lanamiz. Filmdagi yoshlarning ruhiyati, tiynati shunchalik pok va musaffoki, shodon qichqira turib, tuyqus ko'z yosh to'kishi yoinki g'irt mast bo'lib, ichidagi alamnok hislarni to'kib solishi mumkin. Qahramonlar qiyofasiga zingil solib qaralsa, nim tabassum va achchiq dard omixtaligini ko'ramiz, zohiran bu chehralar quvonchdan porlasa-da, asli botinida nedir bezovtalik, sarkashlik yashirinligi sezilib turadi. Buning sabablari bor, albatta.

Baxtiyor ismli yigit badavlat xonadonda yashaydi, hech jabhada kam-ko'sti, yetishmovchiligi yo'q, biroq otasining ikkinchi oilasi ham bor, "bir kam dunyo" deganlaridek Baxtiyorning ko'ngli siniqligi, mulzamligi shundan...

Hamdam ismli o'ta tirishqoq, mehnatkash, darsdan bo'sh vaqtlari novvoyxonada ishlaydi, ro'zg'or tebratadi, ne qilsin, otasi "uchiga chiqqan piyanista", onasining qo'lidan tuzukroq ish kelmaydi.... Xurshid taniqli kinorejissyorning o'g'li, binoyidek tarbiya ko'rgan, ammo anchayin do'lvar, "anqov" roq. Javohirning dadasi bir umr "taraqa-turuq" tramvay haydaydi, shundan mazmun topadi, o'g'il esa olifta, yengil hayotni yoqtiradi. Shu to'rt yigitning turfa sarguzashtlari ko'ngilda iliq-nekbin kayfiyat uyg'otadi, ammo filmning ikkinchi qismida "osmondagi bolalar"

**Sanab
o'tilgan
filmlarning
bari hech
yo'g'i bir
marta
ko'rishga
arzimaydi**

hayotning achchiq-chuchugini totib, taqdir sinovlarida shundayin toblanadiki, ularning fikr-u o'yi, muhabbat haqidagi tasavvuri o'zgaradi. Faqat Baxtiyorgina Lolaga bo'lgan chin muhabbatidan qaytmaydi, uni izlab Londonga otlanadi, azbaroyi do'stiga hurmati va yuragida saqlab kelayotgan ilinji sabab Hamdam ham uning ortidan ergashadi, mayli, qiz ikkisidan birini tanlasin, xafa bo'lish yo'q... Axir, do'stlik o'z yo'liga, sevgining yo'rig'i boshqa.

Ne-ne umid-u hadik ila Londonga yetib kelgan ikki do'st bu yerda ajab manzaraga guvoh bo'lishadi: Lola bir yigitga turmushga chiqibdi, aftidan hayotidan mamnun, baxtli. Bu voqeani eshitib, Baxtiyor bo'shashib, shalvirab qoladi, Hamdam esa taqdiriga ko'nib, ortga qaytishga tayyor. Shunda Baxtiyorning jazavasi qo'zib, qadahni qo'lga oladida, "Lola, shuni

tezroq ering bilan ajrashib, Toshkentga qaytish uchun ichaman” – deya “tilak” bildiradi... Asli bu “istak” achchiq ustida aytilgan bo’lsa-da, Baxtiyorning sof muhabbati, chinakam tuyg’ularidan dalolat edi va yakunda shu niyati amalga oshadi ham.

“Osmondagi bolalar” dan so’ng yoshlar hayotiga bag’ishlangan qator filmlar katta ekranga chiqdi, ammo tan olish kerak, ushbu kartinalarning ko’pchiligi yodda qolmadi, yo ssenariyning sustligi, yo aktyorlarning sun’iy ijrosi va yana boshqa omillar bunga sabab bo’ldi.

Ochig’i, keyingi yillarda yoshlar haqida kino qilish juda oson vazifadek tuyulmoqda, ayniqsa, xususiy kinostudiyalarda suratga olinayotgan filmlarning aksariyati yoshlar mavzusiga bag’ishlanayotir. Misol axtarib, uzoqqa borish shart emas, shunchaki filmlarning nomiga nazar tashlansa kifoya: “Sen meni sevasanmi?”, “Salom sevgi, xayr sevgi”, “Jonim, seni...”, “Oshiqlar”, “Sevgi farishtasi”, “Tundan-tonggacha”, “Yondiradi-kuydiradi”, “Men

yulduzman”, “Er bermoq – jon bermoq”, “Erkatoy”, “Mening akam bo’ydoq”.... Ro’yxatni hali uzoq davom ettirish mumkin. Afsuski, sanab o’tilgan filmlarning bari hech yo’g’i bir marta ko’rishga arziymaydi, badiiy jihatdan sayoz, real hayotdan yiroq, boz ustiga g’ala-g’ovur, shovqin-surondan iborat. Shu kabi tomoshalar ekranlarni to’ldirib borayotganida, insonni o’yga toldirib, sokin xayollar sari yetaklovchi filmlarga ehtiyoj seziladi. Yosh kinorejssyor Akbar Bekturdiyevning “So’nggi lahza” filmi ayni shu ruhda suratga olingani bilan e’tiborli. Mazkur film ham yoshlar hayotidan hikoya qiladi, faqat yondashuv, aytilayotgan fikr nurli va nekinligi, badiiy quvvat-u haroratga boyligi, his-tuyg’ularga ta’sir etishi, ruhiyatni forig’lantirishi va yana qator fazilatlarini odatiy filmlardan farqlanadi.

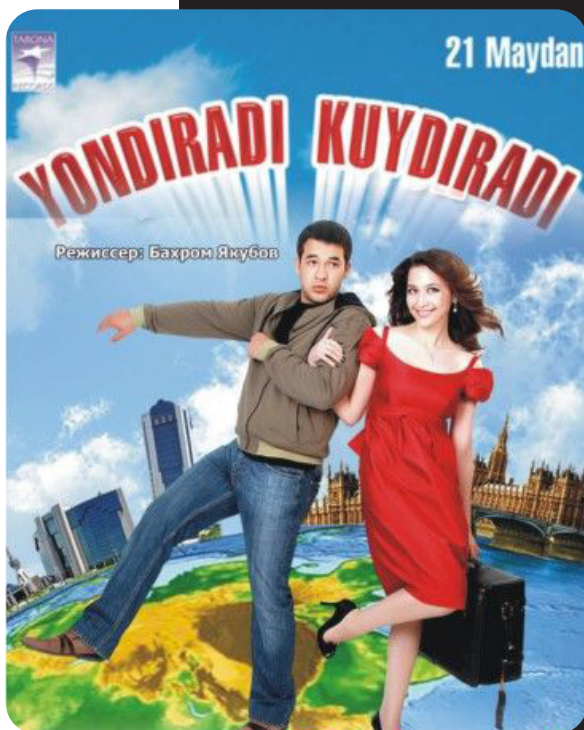
Mavjlanib oqayotgan dengiz bo’yidagi yolg’izoyoq, xilvat bir sohil. O’rtada qovjiragan, barglari to’kilib, “qaddi bukilgan”, keksa daraxt (umr ramzi), eski skameykada esa yoshgina bir yigit (aktyor Alisher Uzoqov) o’tiribdi, o’pkasini to’ldirib, musaffo havodan to’yib-to’yib nafas olyapti... Go’yo shundan bo’lak joyda halovat yo’qdek, ona tabiatning mehribon taftigina yigitni “allalab”, mungli izhorlari, dard-u kechmishiga “quloq tutayotgandek”... Asli bu lavha – filmning yechimi, ibtido esa quyidagicha edi: Akmal ismli iste’dodli, kelajagi porloq yigit shod-u xurramlikda hayot kechirardi, ne baxtki, bir insonga nasib bo’lguvchi barcha ne’matlardan sarafroz edi. Ota-onasining bag’rida o’sib-ulg’aygan, risoladagidek tarbiya ko’rgan, hech kimdan kami yo’q, yosh bo’lsa-da, nomi chiqqan, qo’li yengil jarroh-shifokor, bir so’z ila aytganda, zamonamizning ilg’or yoshlaridan. Qolaversa, “ko’ngil gavhari” – muhabbatdan ham benasib emas, “xorijlik sayyoh”ini yo’qotib, yig’lab yurgan tilmoch

qiz Lola (bu qizning ismi ham Lola ekan) bilan tanishadi-yu, anchayin jiddiy va realistik hayotiga rang-u tus, mazmun kiradi. Qizning ham yigitda ko'ngli bor, xullas hammasi kutilganidek, ikki yoshning oila qurishiga biror to'siq-g'ov yo'q. Xo'sh, qahramonlar shunchalik tez va mashaqqatsiz "murod-maqsadi" ga yetar ekan, unda bu qanaqa kino bo'ldi dersiz? Yo'q, ular qismatiga bitilgan achchiq yozg'iriqlar hali oldinda edi.

Kunlarning birida Akmal boshidagi kutilmagan og'riqdan karaxtlanib, shifokor huzuriga boradi. Tekshiruv natijalaridan so'ng yigitning bosh miyasida o'simta ildiz otgani aniqlanadi, endi buyog'iga umr intihosini kutmoqdan o'zga chora yo'q... Kechagina beg'ubor, betashvish umr kechirayotgan Akmal g'am-g'ussaga botib, qorong'ilikka to'la siqiq manzaradan bo'lagini ko'rolmaydi, axir so'nayotganini his qilib yashashdan-da ayanchliroq azob bormi yosh jon uchun?!.. Garchi hayotini qutqarish imkonsiz bo'lsa-da, "so'nggi lahza"ni mazmunli o'tkazish, shu orqali kimlarningdir qalbida mangu yashab qolish mumkin... Shu xayolda yigit bundan bir necha kun oldin

Tug'ilajak go'dakni ta'na-yu malomatdan qutqarib, qizning xonadoniga boradi

joniga qasd qilishga uringan bemor qizning yoniga keladi, benikoh orttirilgan bola sabab qishlog'iga qaytolmay, aftodahol yashayotgan "ojiza"ga yordam qo'lini cho'zadi – ya'ni, tug'ilajak go'dakni ta'na-yu malomatdan qutqarib, qizning xonadoniga boradi, qassob otasi-yu badqovoq akasiga "men otasiman" – deya aytmoqqa jazm etadi. Kamiga sovchi jo'natib, qizni nikohiga oladi, o'z sha'niga aytiluvchi barcha haqoratlarga chidab, "kelin"ni shaharga olib keladi, ittifoqo yo'lida uchragan sevgilisi Lolaga "turmush o'rtog'im" – deya tanishtiradi. Ayonki, bularning

bari multirayotgan shamning so'nggi daf'a nur taratishi, so'xtasi kuyib tugashidan avval kimningdir yo'lini yoritishiga o'xshardi... Xullas, film qahramoni Akmal umrining so'nggi kunlari o'z hayotidan tamomila voz kechib, birovning dardida "qovuriladi", uning oxirgi epizodda aytgan "Inson qancha yashagani bilan emas, qanday yashagani bilan muhim" – degan so'zlari garchi ohorli bo'lmasa-da, chuqur tarbiyaviy ahamiyatga ega. Yoshlar mavzusidagi ko'plab filmlar orasidan aynan "So'nggi lahza"ni ajratib, ta'rif-tavsif aylaganimizning sababi ham shu. Bunday filmlarni ko'rib, yengil-yelpi, o'tkinchi mavzulardan qochib, jiddiy izlanishlarga qo'l urayotgan, tomoshabin ma'naviyati haqida qayg'urayotgan ijodkorlar borligidan quvonasan.

kin. Eng muhimi, tasmalarga ko'chgan yoshlik mudom barhayot. Oradan yillar o'tib, soch-soqoliga oq oralagan mo'ysafid ham yoshlik haqidagi filmlarni tomosha qilganida, shirin bir entikib, vujudi quvonch-u hayajonga to'ladi, beixtiyor "eng gullagan yoshlik chog'i"ni qumsaydi... Shundanmi, yoshlikdan so'zlovchi film biror yurakka begona emas, har safar u bilan yuzlashish – yoshlikka qaytish, qayta yosharish demakdir!

Yoshlar hayotini tasmalarga muhrlayotganda, avvalo ularning his-tuyg'ulari, qiziqishi, orzu-umidlarini ifodalash, shuningdek, ruhiyati, botinini chuqur o'rganish zarur. Buyuk nemis adibi va mutafakkiri Iogann Volfgang Gyote "Keksa inson yoshlik o'tida yonolmaydi" – degan edi. Bu ibora kino san'atiga muvofiq kelmaydi. Yoshlar haqidagi aksariyat mashhur filmlarni yoshi katta, tajribali rejissyorlar suratga olgani fikrimizni quvvatlasi, ajabmas. Nazdimizda, yoshlik bizdan qanchalik yiroqlashgani sayin uning qadri, shukuhi shunchalik ortib boraveradi va umrning bu fasliga fasohat pillapoyalaridan turib nazar tashlash bag'oyat zavqli, ma'nidek tuyulaveradi...

Kinoning qudrati shundaki, unda yoshlik harorati, tuyg'ular sofligini asl holatda ko'rsatish, aytaylik yarim asr avvalgi yoshlarning tashqi ko'rinishi, kechinma-yu ehtirosi, shodon-u alamnok qiyofasini shundoqqina ko'z o'ngimizda namoyon etishi mum-

Shohrux ABDURASULOV
san'atshunos

AFSONA BILAN

YUZMA-YUZ

Rahmatli Sherali Jo'rayevning chinakam e'tirofi – uning el-u yurtga chinakamiga qaytganidan keyingi rag'bat – “El-yurt hurmati”ga sazovor bo'lgan pallada yozilgandi bu bitiklar

lar. Shundan keyin bildi, ular odamlar emas ekan, o'ziga o'xshamas ekan ular. Kim bilsin nima deb atalishini, harqalay odam emas. Ko'z o'ngi xira parda bilan o'ralib qoldi. Qiziq bo'ldi. Tevarakning bor-yo'qligi muhim emas, vujudi yengillashayapti, to'lmas ko'ngli to'lib boryapti... Keyin atrof yarq etib uning ravshan tortgan ko'zlariga tikildi, tikildi-yu hayratdan ushlashga yoqa izlab qoldi. Mana, uylarning tomlari, biri tunuka, biri shifer, biri loysuvoq... ustidan sakrab-sakrab yursang bo'ladi. Daraxtlar, teraklar – o'lma-gan shularning jonlari – yurmaydi, gapirmaydi, achchig'i chiqmaydi, lekin tirik ular

B

undan ancha yillar avval Sherali Jo'rayev bilan suhbat qilganman, besh-olti soat, bafurja bo'lgan bu suhbat.

Buning qiziq (avvalo, o'zim uchun, albatta) bir tafsiloti bor. Yaqinda hammasi ko'z o'ngimda bus-butun gavdalandi. Hofiz el-u yurt e'tirofiga sazovor bo'lgan kuni – hammasini aniq-tiniq esladim.

Eslaganimdan ham oldingi hodisalar bor, bular – men tavsif qilguvchi xotiralardan ham avvalgi gaplar.

Bungacha ko'pchilik bilmagan kechinmalar olami bo'lgani shubhasiz...

O'zimcha shularni his qilaman – hissiyotning ham zalvori seziladi menga

Aslida esa, bu...

...hofizning o'zigagina ma'lum – boshqa hech kimga...

***

...Bir necha bor ishonmay ko'zini ochib-yumdi. Ko'zlari uni aldamayapti. U rostdan ham... rostdan ham... uchayotgandi. Uning negadir, yig'lagisi keldi, kecha uni xo'rlashdi. Bular odamlar edi, o'ziga o'xshagan odam-

ham. Demak, shu paytgacha ko'rib-bilib, ishonib yurganlari bekor gap ekan: Odam uchsa bo'ladi! Temirlar uchib yuribdi-ku, darvoqe, odam bo'lmasa ular ham uchmasdi. Gapiringlar, teraklar, gapiringlar. Menga havaslaring kelyaptimi. Bunday qaramanglar menga, gapiringlar faqat. Mengayam havas qilish mumkinmi. Qanot yo'q, qo'llar bular, sizlarning ham shohlaringiz bor-ku, tag'in juda ko'p, uzun-uzun. Aytinglar, men ham bir quvonay. Sizlar esa bekor qilayapsiz, meni uchi-rayotgan narsa bus-butun azob-ku, shungayam hasad qilayapsiz. Bir ilojini qilib olinglar shuni, men ham tinch yurayin, bezorlarim chiqib ketdi, olinglar, bir gramm hasad bilan qaragan nomard. Lekin ko'rdingizmi, odam uchadi, o'zligini bilish uchun uchadi, majbur bunga. Ko'tarila boshlagan sari dastlab og'zini ochib qolgan hayrat qayoqqadir yo'qoldi: alanglab qoldi U, lekin topolmadi. Teraklarning boshlari uning oyoqlari ostida qolishardi sekin-sekin. Mana, o'zi yashaydigan joyini birinchi marta tepadan ko'rdi, kuzata boshladi. Unga mana shu kerak edi. Nimadir aylanardi – ko'rinmasdi lekin – shunga tushunmasdi U.

***

Taxminan o'n besh yoki yigirma yillar avval. Ramazon oyi edi. Ramazon o'sha paytga – kuz-qish oylariga to'g'ri kelgandi.

Rejissyor Qahramon aka Ashurov telefon qilib qoldi.

– Soat oltilarga shundoqqina yoningizdagi ko'chaning bekatiga chiqib turing. Bir joyga borib kelamiz.

Qayerga, deb ortiqcha qiziqib o'tirmadim. Odatda, Qahramon aka, shunday yeldek kelib, shamoldek o'tib, bir narsalarni rejalashtirib, amaliyotini ham shunga mos qiladi. Shuning uchun – sababini so'rab o'tirmadim. Uyam bunga ortiqcha to'xtalib tushuntirib o'tirgani yo'q.

Qahramon aka bilan, odatda, chetdan qaragan kishiga “surroq” bo'lib ko'rinuvchi ohangda gaplashamiz. U kishining gap ohangi, ish tutishi shunday. Lekin ishiga pishiq, ijodiy yondashuvi bor – hurmati shunga mos. Gaplashish ohangimiz esa, o'sha o'sha – o'zimizga ma'lum. U gapida davom etdi.

– Sher akani gapirtirib olishimiz kerak. Tarix uchun.

– Bilaman, tarix uchun bu, – dedim luqma tashlab.

Qahramon aka menga qaradi.

– Ha, bilasiz, ko'p narsani bilasiz-ku, – dedi keyin niqtab. – Lekin aytib qo'yay. Ekranda ko'rinmaysiz, kadr ortidan ovozingiz chiqib turadi. Balki vaqti kelib ovozingizni ham olib tashlarmiz. Xronikal tarzda... hofizning o'zi fikr yuritgandek qilib... beriladigan qilarmiz balki. Aytdim-ku,

tarix uchun bu.

– Bo'pti, mayli, mana, ketayapmiz-ku. Lekin, men sizning allaqancha yillar o'tganidan keyin amalga oshuvchi tijoriy maqsadlaringiz uchungina emas, o'zim uchun ham boraman. Orzum uchun borayapman.

– Nega unday deyapsiz endi? – tushunmayroq o'smoqchiladi Qahramon aka.

– Bolaligimdan Sherali Jo'rayev bilan uchrashib, gaplashishni orzu qilganman. Taqdir shuni menga siz orqali ravo ko'rib turibdi. Shuning uchun boraman va bundan xursandman.

Chiqib turdim. Atrofga qorong'u cho'kib, qormi-yomg'irni shivalab yog'ardi.

Qahramon aka, qarasam, televideniyeining ichidagi kamera-yu operatorlari bor bo'lgan mashinasida kepti. Yo'lda aka tushuntirgandek bo'ldi.

– Sher akaning oldiga boramiz, U kishi bizni hozir “Gospitalniy”ning yonidagi “Dilkash”da kutib turibdi.

– Nima qilamiz u yerda?

– Intervyu olamiz. Sher akadek odamdan oladiganimizni olib qolishimiz kerak. Bugun-erta “zapret”dir, lekin u kishining ayni hozirgi o'ylagan-bilganlari, hozirgi fikrlari vaqt o'tib, shunaqayam qadrlanadigan bo'ladiki, hali ko'rasiz.

– Men nega borayapman? – deb aniqlik kiritish uchun so'radim.

– Sizni odamlar aqlli, deyishadi-ku, shuning uchun, Sher akaga aqlli odam savol berib turishi kerak, deb o'yladim.

Odatdagidek, kesatib gapirdi aka.

– Ko'rdingizmi, sizday qishloqi odam orzusiga erishgani uchun menga rahmat deyishingiz kerak.

– Rahmat deganim shu-da!

– Qanday odamsiz, tushunmayman, shunchayam qo'rs bo'ladimi kishi. Lekin, qiziq jihati shuki... sizga o'xshagan "orqasi tutadiganlardan" bir narsa chiqishiyam rost-da. Bo'masa sizni opketmasdim.

Bordik.

"Dilkash" kafesining shundoqqina kiraverishida pastga o'rlab ketadigan aylanma zinası bor edi – shundan pastga tushdik. Pastda hofiz – Sherali Jo'rayev bizni kutib oldi.

***

...Asab tolalari odamning soch tolalariga o'xshaydi, faqat rangi ...aniq oq-qora-qo'ng'ir va hokazo emas. Asabning rangi yo'q – o'zi bor. Rangi yo'q narsani ko'z bilan ko'rish mumkin emasdi-ku. Osmonda yana osmon bor ekan, nega bu osmonda quyosh ko'rinmaydi, bulutiyam yo'q, oy qayerda, yulduzlar qani. Faqat ovoz bor, tanish ovozlari – yarim chin, yarim yolg'on, soxta ovozlari. Nega soxta ular. Nahotki sababi yolg'iz, ularning tirik ekanligigina bo'lsa. Shu tanish ovozlari ichra U ham soxta ovoz bo'lsinmi? Kim biladi deysiz, yana qancha vaqt bunday yurishni, balki... ha, hammasi "mumkin". Oyog'ining ostidagi bulut sirpanib ketdi, U asablar oralab o'z muvozanatini saqlab qoldi, to'g'rirog'i, buni o'zi bajargani yo'q. U Ovoz edi. U soxta emasdi, uni shu ko'ygaga solishdi (mumkinmikan shu?). Bundaylar boshqalar haqida boshqacha o'ylashardi. U bunday o'ylashni yoqtirmasdi. Hammasi shundan bo'ldi. Yomon bo'ldi, toqatdan tashqaridek bo'ldi. Tahlil qilinadigan hodisa, odatda, sodir bo'lgandan keyin izohlanadi. U anchadan beri hayrat nimaligini

unutib qo'ygandi. Shundoqqina oyog'i ostida yotgan, avval darz ketib, keyin yorilgan miyaga dastlab befarq tikildi. Keyin rangi yo'q asabni ko'zlari bilan ko'rayotganligidan hayron qoldi. Qon yo'q, og'riq yo'q, chuvalashib ketgan asab qillarigina bor. Y-o'-q, qatig'iyam bor, bu esa, tabiiy narsa – qatiqqa o'xshaydi, qatig'! Shu payt... U yorilgan miyaning ichidan chiqayotgan tovushni eshitib qoldi – dastlab yuziga yengilgina shabada urilganday bo'ldi – buni soxta ovoz deb bo'lmasdi:

"Odamlarning Yerda yashayotganligi to'g'ri gap – bu inkori yo'q, ayanchli haqiqat. Fikrga nisbatan o'lchovning osmoni yo'q, bu o'lchovning birligi ham kashf qilinmaydi. Avvalo, bu shart emas, lekin, baribir, o'zligingizga borib to'lib ketaversangiz fikrga qarab yig'lang. Siz mana shuni bilmaysiz, birodar"...

Shunda bu holatingiz sizga boshingiz egik emasligini eslatadi. Siz, albatta, tepaga qarayotgan bo'lasiz. Chunki tasavvurga sig'mas quyidasiz. Yumuq ko'zlaringiz ilg'agan joygacha, har neki bo'lsa, barchasini eslang. Eslolmaydigan odamlar tafakkurning dunyo bo'ylab uvol sochilgan parchalari, ularda behuda kunlar, suvtekin umr, qaytmas qimmatning o'lchanmas azobida to'lg'anadi: o'zingni tushuntir, Koinot, nega men senga sig'may qolaman, nega aynan shunday paytda yerto'laga tushib uxlagim keladi. Azaliy qonuniyat:

“Ta’qiqlangan narsalar qo’riqlanadi!”

Shamolni sog’indim, b-o’-ron-ni, xazonni ko’rgim kelayapti, meni chalg’itma, menga halag’it berma, men... qaytadan... tug’ilayapman...

***

– Anjancha osh bo’layapti. Hozir og’izni ochdik. Shuni yeb olaylik, keyin bafurja suhbatni boshlaymiz, – dedi salom-alik, tanishib, ko’rishib-so’rashishdan keyin Sherali Jo’rayev.

Osh keldi.

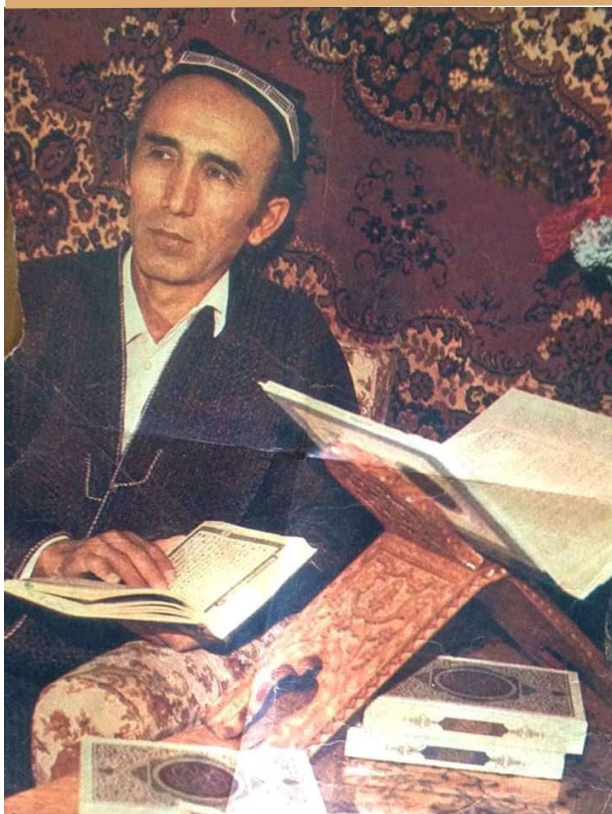
Keyin dasturxonga fotiha qilindi. Ungacha texniklarimiz kameralarni o’rnatib bo’lishgan, hammasi tekshirilib, taxt bo’lganidan keyin ishga kirishdik... Mening shundoqqina yon tomonim, balandroqda – kamera Sherali Jo’rayevga to’g’ri qo’yilgan. Ota avlod, ona avlod, urug’lardan boshladik gapni. Bolalikning shirin xotiralari bilan ovungan hofiz ora-sirada, ayniqsa, validasi haqida gapirayotganida, dimog’iga nimadir tiqilgandek to’xtab-to’xtab qoldi. Nafasini rostdab keyin davom etdi gapida. Bolaligidagi sport bilan oshnoligi, dastlab velosiped sporti, keyin esa boks bilan shug’ullanganini, otasi velosipedni sindirganining sababini ayta turib, bugungi yoshlarga atalgan gapni qistirib o’tishni ham unutmadi.

– Hozirgi yoshlar bilishi kerak. Otaning gapi nechog’lik qonunligi-yu, uning gapi umuman muhokama qilinmasligini tushunishi kerak ular. Biz shunday bo’lganmiz. Otaning ko’ziga tik qarash tugul, o’zimiz qiziqqan narsalarni ham uning mayliga qarshi bo’lsa, tushuntirilmaganmiz, – dedi hofiz olislarga nazar tashlagandek ko’z qiriga e’tiborini qaratib.

Toshkentga, jismoniy tarbiya institutiga deb kelgani... keyin bir qarindoshining uyini qanday topib borgani, ertasiga hujjat topshirishga ketayotib, bir binodan chiqqan musiqa tovushini eshitib, shu yerga burilgani, koridorning narigi burchidagi eshigi ochiq xonaga borib, mo’ralab turganini gapirib berayotganida esa... sezilib turdi – hofiz ortdagi yillarga qaytgandek, o’sha davrning havosini his qilgandek tuyuldi menga. Tuyulgani qanday bo’ldi, bilasizmi, – u o’sha paytlarni xotirlayotganida eti junjikib o’tirgan odamga o’xshab gapirdi.

Xonadan mo’ralab turgan yigitni ko’rgan domla uni chaqirib, qo’shiq aytirib ko’radi. Keyin o’zi bilan olib ketadi.

Nega bularning barchasiga batafsil to’xtalmasligimning boisi ma’lum – buni ko’pchilik bilar ham, ehtimol. Qolaversa, Qahramon akaning yozganlaridan ko’rgan, ko’radi hali odamlar.

Ha, aynan shu tariqa sportga oshno, uzun bo'lyi chapani yigitning hayot yo'li – san'at yo'liga tutashadi.

Men esa... Afsonaning qarshisidagi odam edim.

Uning gaplaridan va ne ajabki, fikrlash tarzidan...

...hayot chig'iriqlari ichra qolgan odamning (bizning nazdimizda) shuncha savdolardan keyin ham dadil aytiluvchi gaplaridan hayratda edim.

Keyin bildim, afsonaning qarshisida odam o'zini qanday tutishni bilmaydigandek bo'lib qolishi – tabiiy ekan. Shunday bo'lar ekan – afsonaning qarshisida odamning kechinmalari...

***

Bir umr qotib qolgan bo'yi yashash mumkin emas-ku. Darvoqe, yorilgan miya, bu bo'lishi mumkin emasdi-ku. Mumkin ekan-da. Shu payt oyog'ining ostidagi bulut siljib ketdi. Unda es-hush qolmadi. Chirpirak bo'lib tushishi kerak edi, tavba, buncha yengil u, xuddi ko'rinmas qanotlari borday. Shabada qanotning qoqilishidan paydo bo'layapti, ovoz yo'q. Ba'zida shunday bo'ladi: ruhingizga allanechuk sokinlik bo'lib singgan holatda siz bor vujudingiz bilan tinglaysiz. Sirasini aytganda, nimani tinglayotganingizni o'zingiz aniq bilmaysiz, muhimi, siz yo'qotgan narsangizni topayotgandek bo'lasiz. O'zingizgagina ma'lum nimanidir, kimnidir juda ko'rgingiz keladi. Ularni juda zoriqib izlab qolasiz, izlashingiz shart bo'ladi. Shunda siz o'zingizning tasavvurlaringiz doirasidan chiqasiz – koinotning o'zi bir taraf, sizning o'zingiz bir taraf.

...Bu Yerdan bosh olib ketib bo'lmaydi...

...negaki boshqa borsa bo'ladigan, gullarga burkangan joyning o'zi yo'q. Bugundan boshlab – darvoqe, bu sanani yodda tut – olam sening ko'zlaringga sig'masligiga ishon. Uni kaftingga olib tomosha qilishning iloji yo'q. O'zingni izlayotganing esingdan chiqmasin, shuni doim esla. Sen beixtiyor turfa xil ko'zlar, turfa so'zlar bilan yashaysan. O'tli ko'zlarga, achchiq so'zlarga ishon! Ishon, sen ular tufayli ta'rifsiz minnatdorchilikni ko'rasan. E'tibor bersang, kunduzlar bilan tunlar senga rost bilan yolg'onning farqini ko'rsatishadi. Xato qilish dahshat emas, uni to'g'rilash mumkin. Nimadir shartday bo'laversa, sen o'zining gapi yo'q odamlardan ehtiyot bo'l. Odamlar har xil, boshqacha odamlar bor. Ular seni tarbiyalaydi. Kel, sening imkoningga bo'lmasa-da niyat qil: omon bo'lishsin ular.

...Bu Yerdan bosh olib ketib bo'lmaydi...

Shukur qil, Tangri senga hayot berdi, aql berdi. Kitoblarda yozilib, qo'shiqlarda kuylangan baxt seniki emas. Sen baxtingni kashf qil, u hech kimnikiga o'xshamaydi. Unga yaltiroq qiyofa axtarma, uni azoblar ortidan izla. Odamlar "oyning o'n beshi qorong'u, o'n beshi yorug'", deyishadi. Bu gap kishining harakatlari nechog'lik mushtarakligiga ishonib aytilgan. Atrofingga qara, keyin o'ylab ko'r, oyning o'ttiz kuni ham qorong'u bo'lib qolishi mumkin emasmikan?

...Bu Yerdan bosh olib ketib bo'lmaydi...

Faqat havas qil: qushlarga, daraxtlarga, osmonga, oy-yulduzlarga, quyoshga havas bilan tikil. Yillarning o'tkinchiligi rost, lekin yolg'onchiligi yolg'on. Sen osmonga havas qilding, osmon senga havas bilan termulib, boshing uzra yastanib turishi mumkinligini o'ylaganmisan. Xullas, bugundan boshlab – bu sanani yodda tut – bir imkon hayotining aniq maqsadi shuki, sen hech kim bil-magan narsani bilishing, hech kim ayt-magan narsani aytishing kerak. Bu, aslida, bir senga emas, har kimga o'z imkonidagi sukunat orqali, demakki, baholi qudrat yetkaziladi. Besh barmoq bir xil emas, lekin ular o'z o'rnida... U oyog'i ostida paydo bo'lib qolgan, endilikda o'zi turgan bulutga hayrat bilan qarab qoldi. Unga ko'rinmayotgan quyoshning yorug'ligi, nurining tafti sezildi.

***

Men hofizni, elning ardog'idagi hayotning nechog'lik azizligini qaytadan kashf qildim. Soat millari tungi 12:00 ga yaqinlashayotganida suhbatimiz tugadi.

Hammasi – bolaligi-yu o'smirligi, hofizning yoshligi-yu ayni qirchillama yillari – hammasiga bir nazar tashlagandek bo'ldi. Otasidan eshitgan rivoyatni... bir savdogarning olis joylarga karvon bilan ketib, bir necha yil o'tib endi uyga qaytayotganida ma'lum bir sabab bilan oilasi uchun mablag'ni birovdan

berib yuborib, yana o'sha yurtlarga ketishiga to'g'ri kelgani va axiyr pirovardida ancha yillar o'tib ketganidan keyin uyiga qaytib kelsaki... xotini hovlida pashshaxona qilingan supada bir er yigit bilan yotganini va buni ko'rib, supaning yoniga o'roq bilan yaqinlashgani... bu yigit o'zi ketganida norasida bo'lgan o'g'li bo'lib chiqqani haqidagi rivoyatni aytib berarkan, Sherali Jo'rayev "otamdan qolgan eng katta saboq – shu", dedi va hech qachon tafsilotdan boxabar bo'lmasdan turib... qaror qabul qilmaslik bo'lganini ta'kid-ladi. Ta'kidlash o'laroq xuddi otasining nigohini his qilgandek bo'lib... ovozi pasaytirib gapirib qolgani ko'z o'ngimda turibdi shundoqqina.

Men hofiz bilan rasmga tushdim.

Keyin hammamiz birgalikda tushdik.

– Kelgusi safar, – dedi xayrlashayotganimizda hofiz, – nasib bo'lsa, podshohga men haqimda kimlar nima degani-yu, shundan keyin podshoh menga nima degani haqida gapirib beraman.

Qahramon akadan bu uchrashuv, bu suhbat uchun minnatdorman.

...Hofiz – el-u yurt ardog'idagi inson e'tirof etilgan kunda, yangiliklar orqali bundan xabar topganimda – shularni birma-bir esladim. Hammasi xuddi kechagidek ko'z o'ngimdan o'tdi.

***

...Yerning tortishish kuchi yo'q, unga nisbatan tortilish kuchi bor... Bu kuch odamlarda, umuman, har bir maxluqot-u mavjudotda bo'ladi. Boyagina boshiga tegib naq ikkiga bo'lib yuborgudek bo'lgan bulutning yonidan pastlay boshlagan vaqtda Uning miyasida o'zi hozir izlab topolmagan quyoshning nurlaridek mana shunday fikr yarq etib paydo bo'ldi. Charsillab ketdi. Ko'zini ochganida bulut juda uzoqda edi: hademay... ko'rinmay qoldi. Miyasining qolgan-qutgan joylarida nimadir qimirladi. Tengsiz azob edi bu. Tashqarisiga chiqarmadi, ichdan o'kirdi, dodladi, yig'ladi hamki, baribir quvonib qo'ydi: ruhiyati...

...vujudi butun edi uning.

Ustiga-ustak tong otdi – quyosh ufqdan ko'tarilib unga o'z nurlarini socha boshladi.

Oftobning nurlari o'zgacha – avvalgilarga o'xshamaydi bu nurlar.

*****

...Hayotiy hayratlar ko'p tegramizda – menga doim shunday tuyiladi. Buyuk hofizni chin dunyoga kuzatgan xalqni ko'rib... uning so'nggi safariga imoni yo'ldosh bo'lishini astoydil istab... beixtiyor yuqorida bitilganga ko'z tashladim. Qarangki, bunda ham xosiyat bor bo'lib chiqdi – bu bitiklarda oxirgi misra – uning so'nggi safariga doxildek tuyuldi menga.

Rahmatli Hofizning yotgan joylari nurga to'lsin.

Ilohim, shunday bo'lsin, zero chindan ham shunday, bu: Oftobning nurlari o'zgacha – avvalgilarga o'xshamaydi bu nurlar...

Faxriddin SODIQ
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

GULZODA O'RINBOYEVA:

"LABIMDAN TO'KILIB KETMOQDA ISMING..."

YASHASH HAQIDA

*Bir og'riq ichimda ulg'ayib borar,
Na Xudo bexabar, na man boxabar.
Bu dunyo ko'zimdek kichrayib borar,
Yashamoq - xatar!*

*Bir og'riq jismimda etmaydi oshkor
va yoki o'zimga ishontirmaydi.
Kelsang, dunyodamas, so'zingda yashat,
Agar...
(Kelmasang ham mayli)*

*Gar kelsang so'zlab ber,
qushlarning qanoti,
tinmas parvozi
va osmon haqida.
Uchmoqlik xatardir. Lekin baribir
Yashagim keladi shu xatarlikda.*

*Ammo men bilmagan nimadirlar bor,
Bu tanda, bu jonda, bu ruhda erkin.
Bir og'riq ichimda ulg'ayib borar,
Biroq ko'zlaringda o'lmog'im mumkin,
Faqat ko'zlaringda o'lmog'im mumkin...*

Gulzoda O'RINBOYEVA – 2003-yilda Farg'ona viloyatida tug'ilgan. Erkin Vohidov nomidagi ijod maktabi bitiruvchisi. Hozirda O'zbekiston Milliy universiteti 3-kurs talabasi. She'rlari qator gazeta va jurnallarda chop etilgan, yoshlar bayozlaridan joy olgan. "Yosh ijodkorlar seminari – 2022" ishtirokchisi.

O'zgam,
Ketishingiz go'zal naqadar,
Bohasham kelishning shumidi qasdi?
Manim ko'zimda yosh qalqidi biroz,
Axir oddiygina qolib bo'lmasdi.

Bu kuzak dardimni yangilab o'tdi,
Bu—kuzak... Siz esa baxtni yangilang.
Ming bir lahzalarda tirilib, o'ldim,
Men shunday mavjudlik tuydim siz bilan.

O'zgam, o'zgacharoq ketdingiz bu gal,
Na ortga boqdingiz, na oldingiz tin.
Allohga shukrki, bu ketishdan ham
Bir xayr qidirdim.

YOZILGAN ERTAKLAR

Ma'lumki, men Zumrad emasman,
Ko'ylagimning ranglari ham to'q.
Mening dadam tashlab ketmagan,
Tilla to'lgan sandiqlarim yo'q.

O'n sakkiz yil ichra adashdim,
Sig'may qolgan qizil shapkacham.
Endi dunyo bo'rilarining
Ichidan ham tirik chiqolmam.

Sog'inch tekkan kipriklarimga
Begonamas qahri qattiq qish.
Lekin qiyin muzlagan qalbni
Gerda bo'lib qutqarib qolish.

Ming yil yashash endi befoyda,
Daraxtlardan to'kildi barglar.
Kelgunimcha yozilib bo'lgan,
Dunyodagi ezgu ertaklar.

Bilsang, ufqlarga tutashgan jonim,
Tomirim yoyilgan yerlar kuzakbaxsh.
Ruhimni ming yo'lga sohib tashlagan
Ko'nglim g'ash...

Istasang, xokisor dunyomga boqqin,
Qaro ko'zlarimdan qidirgin oqlik.
Jim dema...
Axir yarasharmi, ayt, chechan qizga,
Sukutlarga sachramoqlik?!

Yig'ladim.
Tomchilab tutdim o'zimni,
Sen esa quvonchni kuragingga ort.
Ko'z yoshlarim bisyor, ishonsang, hatto
Kulgichlarimga ham yashirganim bor.

Ilg'adim...
Nedandir kech qoldim, kechdim.
...va mitti jussamda olovlar tindi.
Bilsam, ko'tarolmas ekan tosh shahar,
O'n sakkiz yosh qizning iztirobini.

Unutdim...
Seni va shirin hayotning
O'zim hech tuymagan baxt ko'mgan qismin.
Unutdim-u, biroq kaftimni ochsam,
Labimdan to'kilib ketmoqda isming.

BOLOXONADAGI

ARVOH

TOSHKENT. 2022-YIL, IYUL.

Talabalik yillarim qiyin kechgan. Toshkent Politexnika universitetining ko'plab talabalari qatori men ham pul topish uchun ishga chiqardim. Ikkinchi kursni bitirganimdan so'ng ham shaharda ishlash uchun qoldim. Ta'til vaqti oz bo'lsa ham ishlab xarajatlarim uchun pul to'plashim kerak edi. O'sha yoz mening yodimda g'alati hodisalari bilan muhrlandi. Hozir aytib bermoqchi bo'lgan voqeam ham sizlarga ertakdek tuyilishi mumkin, chunki o'zimning ham haligacha ro'y bergan voqealarga ishongim kelmaydi.

Xullas, men qurilish sohasida Ikrom ismli ustaga yordamchi edim. Ikrom akaning yoshi 47 da, to'ladan kelgan va anchayin baquvvat kishi. Vajohatli ko'rinishiga qaramay, o'ta quvnoq hamda hazil-kash inson. Meni jiyan deb chaqirardi. Bizlar qisqa muddat ichida aka-ukalardek yaqin bo'lib ketdik. Bir kuni ishdan so'ng Ikrom aka meni uyiga taklif qildi. Yo'l-yolakay menga o'z hayoti haqida gapirib berdi. Ayoli bilan yashashi, farzandsiz ekanliklari, lekin shunga qaramay bir-birlarini qattiq yaxshi ko'rishlarini aytdi. Uning aytishicha, o'n oy avval xotini og'ir xastalikni boshidan o'tkazgan ekan.

Biz Ikrom akaning uyiga yetib kelganimizda soat kechki sakkiz bo'lgandi. Qiziquvchanligim sabab uyning xonalariga bir-bir nazar soldim. Oshxona va biz turgan xonalar ozgina ivirsigan, yana xonalaridan bir xil badbo'y hid anqib turardi. Ikrom aka hijolat bo'lib, "Aybga buyurma, jiyan, kelinoyingga ortiqcha harakat mumkin emas, shuning uchun uyni o'zim qo'ldan kelgancha yig'ishtirib turaman. Ammo har doim ham tozalashga qo'lim tegmaydi", dedi. Men ayollarining qayerdaligini so'raganimda, aka, "U boloxonada, o'sha yerda o'tiradi. Zerikkani nida derazadan o'tgan-ketganni kuzatadi, tashqariga ko'p ham chiqavermaydi", deb javob berdi-da, "Yoniga chiqaychi, nima qilib o'tirgan ekan", deya zinapoyadan yuqoriga ko'tarildi. Men esa suv ichmoqchi bo'lib oshxonaga kirdim. Kamida bir haftalik yuvilmagan idishlar to'planib yotardi. Hayron bo'lib, suv ichmay qaytib chiqayotsam, Ikrom aka ayolining oldidan tushib kelayotgan ekan. Menga qarab, "Sen kelganingni yangangga aytgandim, rosa xursand bo'ldi. O'zi pastga tusholmas ekan, xijolat bo'lyapti. Ha, yana senga salom aytdi", dedi kulib.

Menga bir kecha tunab qolish taklifi berildi, uni rad qilolmadim. Ertasi kuni tongda nonushta qilib bo'lgach, barcha kerakli narsalarni yig'ishtirib ishga otlandik. Uydan chiqayotib Ikrom aka boloxonaga qarab "Xotin, biz ishga ketyapmiz, yaxshi o'tir. Biror nima kerak bo'lsa, menga qo'ng'iroq qilgin", deb baland ovozda gapirdi, lekin yuqoridan javob qaytmadi.

Odatiy ish kunlarimizdan birida, soat ikki yarimlar chamasi Ikrom aka meni yoniga chaqirib, qo'limga qog'oz quti berdi-da, uyiga tashlab kelishimni iltimos qildi. Albatta, yo'q demadim va quti bilan Ikrom akaning uyiga yo'l oldim. Manzilga yetib borgach, Ikrom aka bergan kalit bilan eshikni ochib ichkariga kirdim. Hammayoq suv quygandek jim-jit edi. Qutini bir chetga qo'yib, endi uydan chiqib ketmoqchi bo'lgandim, boloxona ichkarisidan Ikrom akaning ayoli menga qarab turganiga ko'zim tushdi. U menga tabasum qilib, qo'l silkidi. Men ham unga javoban qo'l silkib, jilmayib qo'ydim va chiqib ketdim...

Oradan bir haftacha o'tdi chamasi, ishga borsam, Ikrom aka kelmabdi. Bir nima bilan band bo'lib qolgandir deb ishni davom ettiraverdim. Ertasi kuni yana undan darak yo'q. Ish boshqaruvchidan so'rasam, u kishi ham bilmas ekan. Qo'l telefoniga qo'ng'iroq qil-

sam, o'chirilgan berdi. Ishda ham hech kim bilmaydi, hamma mendek hayron. Xayolimga "Balki, xotini yana og'irlashib qolgandir. Shuning uchun ham ishga kelmayotgan bo'lsa kerak", degan fikr keldi. Tushdan keyin uyiga o'tib kelishni rejalashtirdim va soat kunduzgi to'rtlarda Ikrom akaning uyiga yetib bordim. Avval eshik qo'ng'irog'ini bosdim, hech kim chiqmadi. So'ng qo'lim bilan eshikni kuchliroq taqillatdim, foydasiz. Hattoki, eshik ortidan biror ovoz ham eshitilmasdi. O'sh yerda o'n daqiqalarcha kutdim. Shu payt Ikrom akaning qo'shnisi chiqib qoldi. Meni ko'rdi-da, "Kimning oldiga keldingiz? Ikromjon-nimi?", deb so'radi qo'shni ayol. "Ha", deb qisqa javob berdim. Shunda boyagi ayol, "Boyaqish biror qarindoshinikiga ketgan bo'lsa kerak. Bechora yolg'iz boshi bilan nima qilarini bilmay qoldi. Farzandi bo'lganda ham mayliga edi. Alloh hech kimning boshiga bunday musibat solmasin ekan. Unga qarasam, yuragim eziladi. Rahmatli ayoli ham juda oqko'ngil edi, hecham hayotidan nolimasdi", dedi. Men hayratimni yashirolmay, "Ayoliga nima qildi", deb so'radim. "Ha, ayoli og'ir bir kasallikka chalilib, olamdan o'tgan. Adashmasam, 1 yilga yaqinlashib qoldi", dedi boyagi ayol. Shu payt quloqlarim bitib, oyoq-qo'lim shol bo'lib qoldi. Etim junjikib, tanamni sovuq ter qoplay boshladi. Qandaydir qo'rquv qamrab oldi vujudimni. Beixtiyor o'sha boloxona derazasiga qaradim. O'ylashning o'zi ham dahshat, ammo men o'sha kun boloxonada kimni ko'rdim?

Qo'rquvdan qanday qilib uyga borib qolganimni ham bilmayman. Lekin bilganim shuki, men u yerga bordim va boloxonada aniq bir ayolni ko'rdim.

Bu voqealardan keyin ancha vaqt o'zimga kelolmay yurdim. So'ng noiloj ishni tashlab, uyga qaytishga majbur bo'ldim. Kuzda o'qish boshlanib, Toshkentga qaytarkanman, ichimdagi qo'rquv va qiziqish Ikrom akani izlab topishga undadi. Eski ish joyimga, mahallasiga borib surishtirdim. Afsuski, uni ko'pdan buyon hech kim ko'rmabdi. Go'yoki u izziz g'oyib bo'lgandek. Qayerdaligi va qay ahvoldaligi ham noma'lum. Shundan keyin men u mavzuga ortiq qaytmadim va qiziqmadim. Ammo har gal o'sha uy yonidan o'tganimda, boloxona derazasidan kimdir qarab turgandek tuyilaveradi.

YO'QOTILGAN O'ZLIGIMIZ

**TURKIYLAR ACHCHIG'INI
QANDAY JILOVLASHGAN?**

Turkiy ellar islomga kirgungacha ham yetuk odam ikitimiga (tarbiyasiga) qattiq qarashgan hamda bu borada ulkan o'tanakka (tajribaga) ega bo'lishgan. Ularning bu o'tanagidan (tajribasidan) ayrim parchalari Rossiyaning Uzoq Kunchiqari (Sharqi), AQSHning Alyaskasi (Ol/Qizil Ahiskasi) va Kanadada yashaydigan turkiy ellarda haligacha saqlanib qolgan.

AQShning Alyaska (Ol/Qizil Ahiska) shtatida va Kanadaning Labrador yarim orolidan tortib, Makkenzi irmog'igacha (dar-yosigacha) inuit degan turkiy el yashaydi. Inuitlar eskimos-olaut ellaridan bo'lib, Amerika qit'asiga Yevropadan borgan bosqinchi ellarga qo'shilib va singishib (assimilyatsiya bo'lib) ketmagan. Yevropaliklar ham inuitlar yashaydigan sovuq o'lkalarga yoppasiga yerlashishmagan. Shuning uchun inuitlar ikitim (tarbiya), to'g'rilik (ma'naviyat), ma'rifat (yog'dulatma) va boshqa sohalarida turkiy o'zligini saqlab qolishgan.

O'tgan yuzyillikning (asrning) 60-yillarida Harvard universitetining 34 yoshli izlanimchisi (tadqiqotchisi) Djin Briggs tundrada, inuitlarning orasida 18 oy yashab, ularning yarariqlarini (qadriyatlarini) o'rganadi. Bilga (olima) ayolni qishda -40 darajadan ham qattiqroq sovuqda, yo'llar, do'konlar, isitish tizimlari bo'lmagan yerda yashaydigan inuitlarning o'ta bosiqliqi tan (hayron) qoldiradi. Ayricha (xususan), bir inuit bolasi suvi endi qaynagan choynakni bilmasdan ag'darib yuborganida bolaning otasi-da, onasi-da bunga achchiqlanmagan. Bolaning o'zi-da achchiqlanmasdan: "Ehh", deb, izg'irin sovuqda yana suv keltirishga ketgan.

Boshqa bir kuni esa baliq ovlash uchun bir necha kun uzayida (davomida) qattiq engmak (mehnat) bilan to'qilgan to'r birinchi ovdayoq yirtilib ketgan. Biroq tugunda (oilada) hech kim bu ishga achchiqlanmagan, bir-birini munlamagan (ayblamagan). Inuitlar bosiqlik bilan: "Keling, shu to'rni bodliroq (mustahkamroq) qilib, qaytadan to'qiyimiz", deb, ishga sho'ng'ib ketishgan.

Ularning qarshisida Harvard universitetining izlanimchisi (tadqiqotchisi) o'zini yovvoyilardek his qilgan. Chunki Djinn Briggs bunday ishlarga ko'p achchiqlanar edi. Bilga (olima): "Bu elning yosh-u qarisi nega bunchalar bosiq va sokin? Achchig'i burni uchida turadigan bolalarini bu el bosiqlikka qanday o'rgatadi? Buning nedani (sababi) nimada?", deb, ko'p o'ylangan. Harvard izlanimchisi bu so'roqlariga yanutni (javobni) inuitlarning tugundagi (oiladagi) ikitimidan (tarbiyasidan) topadi.

Bir kuni Harvard izlanimchisi inuit ayolning achchig'i chiqqan o'rtalama (taxminan) ikki yashar o'g'li bilan o'ynayotganini kuzatadi. Ona achchig'i chiqib, chin-qirayotgan o'g'ilchasining qo'lga kichikroq bir tosh berib: "O'g'lim! Agar achchig'ing chiqayotgan bo'lsa, mana senga tosh. U bilan meni ur!", deydi. Bola onasiga toshni sekin otadi. Lekin ona: "Yo'q! Qattiqroq ur, bor achchig'ing bilan ot!", deydi. Bola onasining aytganini qiladi. Shunda ona: "Oh, oh! Urgan yering qattiq og'riyapti", deb yig'laydi. Ikki yoshlardagi bola o'zining achchig'i eng yaqin odamiga iyos (zarar, ziyon) keltirganidan uyalib, qilgan ishidan o'ksinib, onasini quchoqlab olgan.

Djinn Briggs inuit onalari va otalari hech qachon, har qanday durumda (vaziyatda) bolalariga baqirmasligiga ishonch qozonadi (hosil qiladi). Inuit onalari: "Jujuqlarga (farzandlarga) baqirish tugul, o'qrayib qarash ham so'nuch (natija) bermaydi!", deb hisoblashar ekan. Inuit otalari ham bolalarni qilgan munlari (ayblari) uchun urushish qozonch (foyda) emas, iyos (zarar, ziyon) keltirishini bilishar ekan hamda bu tuzukka (qoidaga) qat-tiq yurim (amal) qilishar ekan.

Inuitlar: "Bolangiz mun (ayb) ish qilganida ularga achchiq qil-sangiz yoki baqirsangiz, bolangiz ulg'ayganida to'siq va qiyinchiliklar qarshisida achchiqlanadigan bo'ladi. Ota-ona o'z achchig'ini boshqarsa va buni bolasiga yurimda (amalda) ko'rsatsa, bola ham ulg'aygach, o'z achchig'ini jilovlaydigan bo'ladi", der ekan.

18 oylik izlanimi (tadqiqoti) yakunida psixolog bilga (olima) inson achchig'ining (g'azabining, jahlining) o'zanagi (fitrati, tabiati) to'g'risida ochunsal (olamshumul) yangilik qiladi: achchiqni boshqarishni bola ikitimidan (tari-biyasidan) boshlash kerak!

"Achchiqni boshqarishni inuit elidan o'rganing!", degan Harvard universiteti izlanimchisi Djinn Briggs o'zining "Hech qachon achchiqlanma: eskimos tugunining (oilasining) chizimi (portreti)" kitobida.

B.ABDULLAYEV internet bitiklari asosida tayyorladi.

O'ZBEKISTON
TALABASI

**HURMATLI
TALABALAR!**

“O‘zbekiston talabasi” jurnali iqtidoringiz, intellektual va ijodiy salohiyatingizni namoyon etish uchun Sizga ajoyib imkoniyat taqdim etadi.

Buning uchun Siz quyidagi UCH yo‘nalishdan birini tanlab, ma‘lumotlar to‘plashingiz va shular asosida maqola yozib, suratlar ham ilova qilgan holda o‘zingiz haqingizdagi batafsil ma‘lumotlar (pasport nusxasi, o‘qish joyi, fakultet, guruh – talabalik guvohnoma nusxasi, telefon raqami) bilan elektron pochta orqali tahririyatning ushbu elektron manzillariga yo‘llashingiz kerak:

✉ uzbtalaba@gmail.com

📱 [@uzb_talabasi](https://t.me/uzb_talabasi)

TANLOV YO‘NALISHLARI:

1. INNOVATSIYA YO‘NALISHI

Olib borayotgan ilmiy izlanishlari muvaffaqiyatli kechib, biror ixtiro qilgan yoki ratsionalizatorlik taklifini bildirgan talaba hamda uning yutuqlari haqida qiziqarli maqola.

2. MOZIYGA SAYOHAT YO‘NALISHI

Ko‘hna va boy tariximizning yoritilmagan sahifalari xususida original material.

3. XORIJIY TILLAR BILIMDONI YO‘NALISHI

Rus va ingliz tillarida erkin mavzuda qiziqarli ijod namunasi.

TANLOVGA YUBORILGAN MATERIALLAR SARALANIB, JURNAL SAHIFALARIDA CHOP ETIB BORILADI.

YIL YAKUNIDA ESA HAR BIR YO‘NALISH BO‘YICHA 1 NAFAR G‘OLIB ANIQLANADI VA **3 000 000 SO‘MDAN** PUL YUTUG‘I BILAN TAQDIRLANADI.

AZIZ TALABALAR! IJOD QILISH FURSATI KELDI. SIZDAN MAZMUNLI MAQOLALAR KUTIB QOLAMIZ!

“O‘ZBEKISTON TALABASI” TAHRIRIYATI

**SHA'NIGA XIYONAT QILISHDAN OLDIN,
BILMOQCHI BO'LDI U,
BU QANDAY ZAMON?
YURAGIN RANGINI KO'RMOQCHI BO'LDI...**

Rauf PARFI

Norvegiyalik
mashhur rassom
Edvard Munchning
“Qichqiriq” kartinasi.
1893-yilda ishlangan.